

Dokumentin sisältö

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2019

-1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi
-2 Kaupungin hyvinvointityö
 -2.1 Kaupungin ehkäisevä työ vuonna 2019
 -2.2 Onnistumisia vuonna 2019
-3 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi
-4 Koonti vuodesta 2019
-5 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset
-6 Hyvinvointisuunnitelma
-7 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat
-8 Raportin hyväksyminen

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2019

Kunnan keskeinen tehtävä on kuntalain mukaan edistää kuntalaisten hyvinvointia, terveyttä ja oman alueensa kestävä kehitystä. Lainsäädännössä määritellään laajasti erilaisia tehtäviä, joiden avulla edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Tehtävä on määritelty Kuntalaissa (410/2015), Terveydenhuoltolaissa (1326/2010), Sosiaalihuoltolaissa (1301/20149) sekä mm. nuorisolaissa, laissa ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä, alkoholilaissa, tupakkalaissa ja asetuksessa koulu- ja

opiskeluterveydenhuollosta. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa sisältää kaiken toiminnan, joka vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin ja sen kokemiseen aina asuntopolitiikasta ravitsemukseen, elinkeino- ja turvallisuuspolitiikkaan. Yhteistyö ja verkostoitunut työskentely erilaisten hyvinvointitoimijoiden (yhdistykset, järjestöt, yhteisöt, kolmas sektori ja yritykset) kanssa on osa kunnan hyvinvointityötä. Kunnan tehtävänä on toimia ennen kaikkea toiminnan "alustana" ja mahdollisuuksien luoja.

Kunnan toimintaympäristö muokkautuu jatkuvasti ja käynnissä on myös tehtävien uudelleen jakautuminen kunnan, maakuntien ja valtion välillä. Laaja-alaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen mukaan hyvinvointivastuu kuuluu kaikille kunnan toimialoille ja toteutuu osana arkista työtä ja päätöksentekoa. Vastuu elämänlaadusta on myös kuntalaisilla itsellään. Hyvinvointi syntyykin ihmisen itsensä, hänen läheistensä, lähiympäristönsä ja palvelujärjestelmän toiminnan sekäyhteiskuntapolitiikan yhteistuloksena.

Hyvinvoinnin rakennetekijät luovat edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille. Hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. väestörakenne, yhdyskuntarakenne, vapaa-ajan ympäristöt ja luonto. Hyvinvoinnin rakennetekijät voivat luoda sekä esteitä että edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille. Keskeistä on kuntien saumaton yhteistyö sosiaali- ja terveystalvasta vastaavien palvelutuottajien ja palveluita järjestävän tahon kanssa. Päijät-Hämeen alueelle perustettiin vuoden 2017 alusta hyvinvointikuntayhtymä, joka järjestää sosiaali- ja terveystalvasta ja osaltaan edistää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä jäsenkuntiansa alueella. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä hyvinvointikuntayhtymä vastaa muun muassa omaishoidon tukemisesta, sairauksien ehkäisystä, riskien varhaisesta tunnistamisesta ja tarjoaa asiantuntemusta kunnille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn keskiössä ovat monenlaiset kumppanuudet, yhdessä tekeminen ja vuorovaikutus eri toimijoiden, kuten järjestöjen, elinkeinoelämän ja kuntalaisten kanssa.

Orimattilan kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä nimettiin joulukuussa 2017. Työryhmään kuuluivat: hyvinvointipäällikkö Päivi Pitkänen, ruokapalvelupäällikkö Elina Lempiäinen, kaavoitusinsinööri Eero Manerus, päiväkodinjohtaja Pia Varjonen, ympäristötarkastaja Heli Kanto, liikunta- ja nuorisotoimen johtaja Teija Nevalainen, hyvinvointikoordinaattori Heli Lehtovaara (PHHYKY:n) ja työllisyyskoordinaattori Helena Vartiainen. Työryhmän tehtävänä oli koota laaja hyvinvointikertomus vuosille 2018-2021. Vuonna 2020 tullaan nimeämään sama viranhaltijaperusteinen, valmisteleva työryhmä uudistetulla kokoonpanolla ja tehtävillä.

Kaupungin toimialoilla on valmistumassa lisäksi toimialakohtaisia kehittämissuunnitelmia, joissa on yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tavoitteena on, että eri kehittämissuunnitelmien painopistealueet ja keskeiset tavoitteet ovat linjassa kesken. Painopistealueissa ja tavoitteissa on linjauksia kaupunginvaltuuston (19.2.2018) hyväksymästä Orimattilan kaupungin strategiasta ja siihen liittyvistä kehittämissuunnitelmista. Strategian arvoina ovat avoimuus ja rohkeus, ihmisen ja ympäristön hyvinvointi sekä uudistumiskyky. Keskeisinä menestystekijöinä nähdään kaupungin vetovoima ja kasvu, yhteisöllisyys ja osallistuminen sekä toimintojen kehittäminen.

Terveydenhuoltolain (1326/2010, 12§) mukainen hyvinvointikertomus valmistellaan hyvinvointipolitiikan suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Hyvinvointikertomus on hyvinvointijohtamisen työväline. Kertomus valmistellaan kerran valtuustokaudessa (laaja hyvinvointikertomus) ja sitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Lisäksi kunta on velvollinen vuosittain raportoida kuntalaisten hyvinvoinnista. Tämä toteutuu Orimattilassa vuosittaisen hyvinvointiraportin muodossa. Ensimmäinen vuosiraportti valmistui vuodesta 2018.

Toukokuussa 2019 tapahtui viranhaltijavaihdos hyvinvoinnin ja työllisyyden tulosyksikössä, kun hyvinvointipäällikkö vaihtui. Syksyn 2019 aikana ryhdyttiin lisäämään "hyte"- viestintää eri tavoin (tiedotteet, some-viestintä, nettisivut, valtuustoinfot, valiokuntien käynnit). Lisäksi hyterakenteiden muodostaminen aloitettiin. Syksyn 2019 aikana valmistui myös ensimmäinen vuosiraportti kaupungin hyvinvoinnista vuonna 2018. HyTeä lähdettiin viemään voimakkaammin poikkihallinnolliseksi ja kaikkia toimialoja osallistavaksi. Osana kaupungin hyte-rakenteiden muokkausta uudistettiin myös vanhus- ja vammaisneuvoston toimintaa laatimalla vuosikello ja käytännön kaupunginhallitukselle raportoinnista.

Tämä on hyvinvointiraportti vuodelta 2019. Kertomus tiivistää vuoden ajalta tulkin kunnan ja kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin vahvuuksista ja niitä uhkaavista tekijöistä. Tämän kertomuksen on koostanut hyvinvointipäällikkö, jonka tehtävänä on kaupungin johtoryhmän ja toimialojen kanssa yhteistyössä kehittää ja johtaa kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä osallisuutta omalla alueellaan. Koontiin ovat osallistuneet myös kaikki kaupungin toimialat ja useita sidosryhmiä. Koska tämä raportti on vasta toinen laatuaan, tulee sen sisältö kehittymään jatkossa yhä monipuolisemmaksi hyvinvointia kuvaavaksi.

Raportin antamia tietoja voidaan hyödyntää apuna arjen työssä, kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä sekä päättäjien tekemien päätöskien tukena. Lisäksi siitä voi saada vinkkejä esimerkiksi yhdistysten, seurojen ja järjestöjen sekä kolmannen sektorin työskentelyyn.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Tässä vuoden 2019 hyvinvointikertomuksessa on käytetty indikaattoreina pääosin sähköisen hyvinvointikertomus -ohjelman tarjoamia indikaattoreita. Indikaattoreita on ohjelmaan koostettu mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kouluterveyskyselystä, Sotkanetistä ja Tilastokeskuksesta. Kyseiset indikaattorit ovat kaikkien vapaasti tutustuttavissa (linkit löytyvät esimerkiksi kunnan kotisivuilta www.orimattila.fi). Samaa tietoaalustaa käyttävät lähes kaikki Suomen kunnat.

Kuntakohtaisia mittareita on käytetty niiltä osin, kun niistä on seurantatietoa olemassa. Osa tiedoista valmistuu aina alkusyksystä, joka selittää raportoinnin jälkikäteisyys. Kaikkia indikaattoreita ei ole mahdollista verrata vuosittain tietojen keräämistävän tai tietojen puuttumisen vuoksi. Esimerkiksi lasten ja nuorten tilannetta kattavasti kuvaava kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi (esimerkiksi vuosina 2015, 2017 ja 2019). Lisäksi ongelmaa vertailuun tuo se, ettei esimerkiksi kouluterveyskyselyn kohderyhmä ja kysymykset ole jokainen kerta täysin samoja. Kokonaisuudessaan täytyy huomioida myös, että tilastoista ja indikaattoreista saatava tieto ei kata kaikkea tiedontarvetta, sillä esimerkiksi kokemustieto ja kuntalaisilta kerätty tieto ja palaute ovat myös arvokkaita tietolähteitä.

Indikaattorien analysoinnissa on pyritty saamaan mahdollisimman laaja näkemys indikaattorien tuottamasta hyvinvointitiedosta. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa indikaattorit on luokiteltu seuraaviin kokonaisuuksiin: talous ja elinvoima, lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet, nuoret ja nuoret aikuiset, työikäiset, ikäihmiset ja kaikki ikäryhmät. Jaottelua noudattavat kaikki raportointia tekevät kunnat mutta sisällöt voivat olla hyvinkin erilaisia. Kunnan tekemää terveydenedistämistä seurataan TEA- viisarin avulla. Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kaksi kertaa vuodessa tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Tiedonkeruilla selvitetään esimerkiksi toimenpiteitä, resursseja ja poikkihallinnollisia toimintakäytäntöjä. Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin. Tietoja käytetään hyvinvointijohtamisen välineenä useissa kunnissa, myös Orimattilan kaupungissa. Myös esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisen tavoitteen ”Hyvinvoinnille vahva perusta” mittareina on mukana kuntien TEA-viisarin tulokset a) kuntajohtossa, b) perusterveydenhuollossa, c) liikuntatoimessa ja d) perusopetuksessa.

Tiedot kuvaavat terveydenedistämistä eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lomakkeiden sisältöjä ja tunnuslukuja kehitetään tiedonkeruukohtaisissa laaja-alaisissa valmistelutyöryhmissä ja kysymysten sisällöissä on vaihtuvia teemakohtaisia painotuksia. TEA- viisarin osoittaman terveyden edistämistä kokonaisarviointi jakaantuu seitsemään osa-alueeseen: kuntajohtoon, perusopetukseen, lukiokoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, liikuntaan, perusterveydenhuoltoon sekä ikääntyneiden palveluihin. Kaikkia osa-alueita ei kysytä jokaisena vuotena. Vuonna 2019 kysyttiin ensimmäisen kerran kulttuuriin liittyviä kysymyksiä.

Kulttuuri: Mintunvihreä

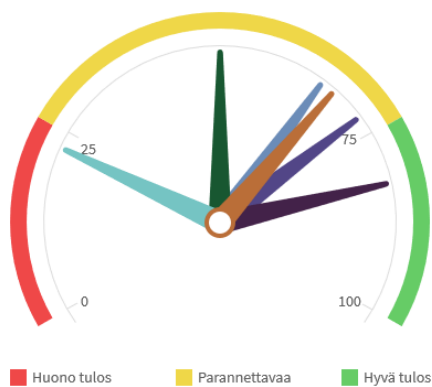
Perusterveydenhuolto: Tumman vihreä

Kuntajohto: Sininen

Perusopetus: Ruskea

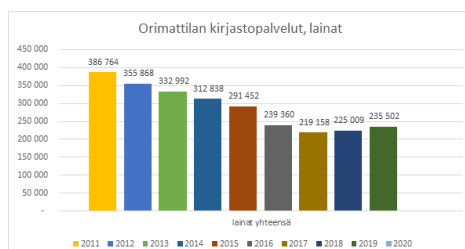
Liikunta: Vaalea liila

Lukio: Tummanliila

Kulttuuri lisää tutkimusten mukaan hyvinvointia ja terveyttä. Miten ja millaisilla resursseilla kunnat toteuttavat hyvinvointia ja terveyttä edistävää kulttuuritoimintaa? Näihin kysymyksiin löytyy vastauksia THL:n ja opetus- ja kulttuuriministeriön viime keväänä ensimmäistä kertaa tekemästä tiedonkeruusta, joka selvitti kulttuurin ja erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin edistämistyötä kunnissa. Kulttuuri ja taide ovat viime vuosina löytäneet paikkansa osana kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mutta toiminta kaipaa vielä vahvistamista. Kun otetaan huomioon, että toiminta on vielä melko uutta, tilanne ei ole huono. Koko Tea-viisarin tiedosto on katsottavissa [tästä](#).

Orimattilan kirjaston kävijä ja lainaajamäärät ovat olleet kasvussa pienen notkahduksen jälkeen.

Sote-uudistus

Syksyllä 2019 on alkanut maamme hallituksen toimesta sote-uudistuksen valmistelu. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallituskautella sote-uudistus muodostuu sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällöllisestä uudistamisesta että rakenteellisesta uudistuksesta. Rakennemuutosta valmistellaan ja palveluja kehitetään maakuntien alueilla, tähän kehittämistyöhön on mahdollista saada valtion taloudellista tukea. Sote-uudistuksen yhteydessä myös pelastustoimen järjestäminen siirretään kunnilta maakunnille. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Sote-uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti sosiaali- ja terveyspalveluihin, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä hillitä kustannusten kasvua. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyötä koskevia linjauksia hallitusohjelmassa on seuraavissa kohdissa:

- Hallitusohjelma: 3.6 Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi
- Hallitusohjelma: 3.6.1. Sosiaali- ja terveyspalveluiden rakennemuutostus

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön tullaan sote-uudistuksessa liittämään myös turvallisuuden edistäminen. Kunnilla säilyy edelleen Kuntalain 1 §:n mukaisesti vastuu asukkaidensa hyvinvoinnista. Sote-uudistuksessa sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy kokonaisuutena maakunnille, mutta kunnilla voi kuitenkin olla mahdollisuus toimia sote-palvelujen tuottajina tiettyjen reunaehtojen mukaisesti. Kunta voi tuottaa palveluja omalla verorahoituksellaan tai tehdä tuottamistaan palveluista sopimuksen maakunnan kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Kunnat vastaavat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä myös sote-uudistuksen jälkeen. Maakuntien tehtävänä on tukea kuntia ja tarjota niille asiantuntemusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työn tueksi. Kunnat päättävät monista tehtävistä ja toimista, joilla on ratkaiseva merkitys asukkaiden hyvinvointiin, osallisuuteen, työllistymiseen ja toimintakykyyn. Ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia asioita ovat muun muassa varhaiskasvatus ja koulutus, liikuntamahdollisuudet, ruoka- ja kulttuuripalvelut, asuminen, kaavoitus ja liikennejärjestelyt. Näiden ja monien muiden asioiden hoidosta päätetään kunnassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

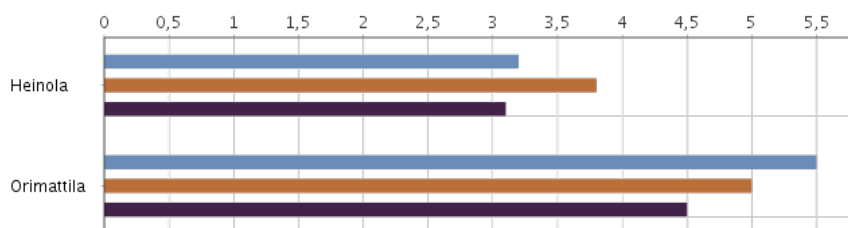
Ympäristöterveydenhuolto ei siirry soten ensimmäisessä vaiheessa maakunnille. Tehtävien siirtoa maakunnille selvitetään myöhemmin monialaisen maakunnan valmistelun yhteydessä. Sote-uudistuksen valmistelun yhteydessä tehtiin syksyn 2019 aikana erilliselvitys, jossa tarkasteltiin ympäristöterveydenhuollon järjestämistä nykytilanteen mukaisesti kunnissa tai sen siirtämistä maakuntiin. Selvityksen toteutti sosiaali- ja terveysministeriö yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

Hallitusohjelman mukaisesti pelastustoimen järjestäminen siirretään kunnilta maakunnille. Sisäministeriö vastaa pelastustoimen sisällöllisestä valmistelusta, sosiaali- ja terveysministeriö sosiaali- ja terveystoimen sisällöllisestä valmistelusta sekä valtiovarainministeriö maakuntien perustamiseen ja maakuntien rahoitukseen liittyvästä valmistelusta. Sote-uudistuksessa erityistason palvelujen turvaamiseksi muodostetaan viisi yhteistoiminta-alueita. Alueet pohjautuvat voimassaoleviin erityisvastuualueisiin (erva). Mahdollisuus käyttää sosiaali- ja terveyspalveluita yli maakuntarajojen säilytetään. (Sosiaali- ja terveysministeriö).

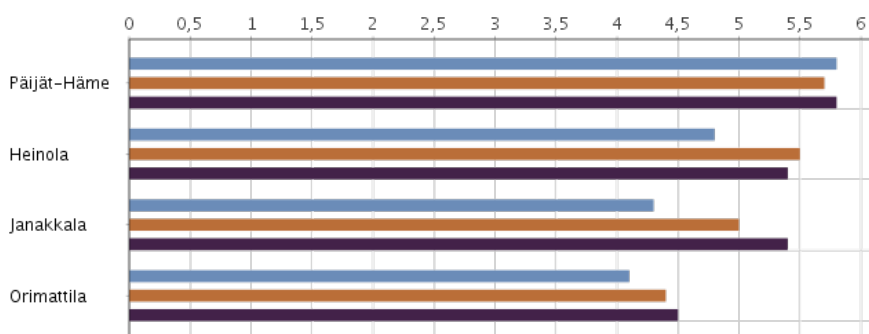
Sote-uudistukseen liittyy osana myös tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus - ohjelma. Käytännössä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma toteutetaan alueellisissa kehittämishankkeissa eri puolilla Suomea. Päijät-Hämeessä uudistusta johtaa johtaa Ismo Rautiainen. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos tukee ja koordinoi alueellisten hankkeiden toimeenpanoa. Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa ja linjaa ohjelmatyötä.

Vuonna 2019 erilaiset päihdeavainmittarit näyttivät tältä:

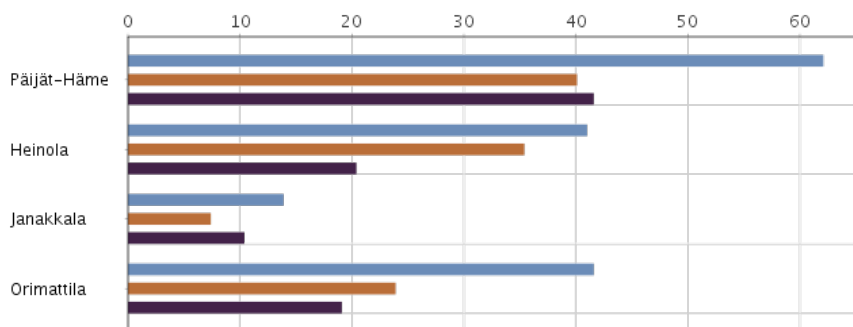
Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta (ylhäältä alas: 2017, 2018, 2019). Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Rattijuopumukset kirjataan tapahtumapaikan mukaan.

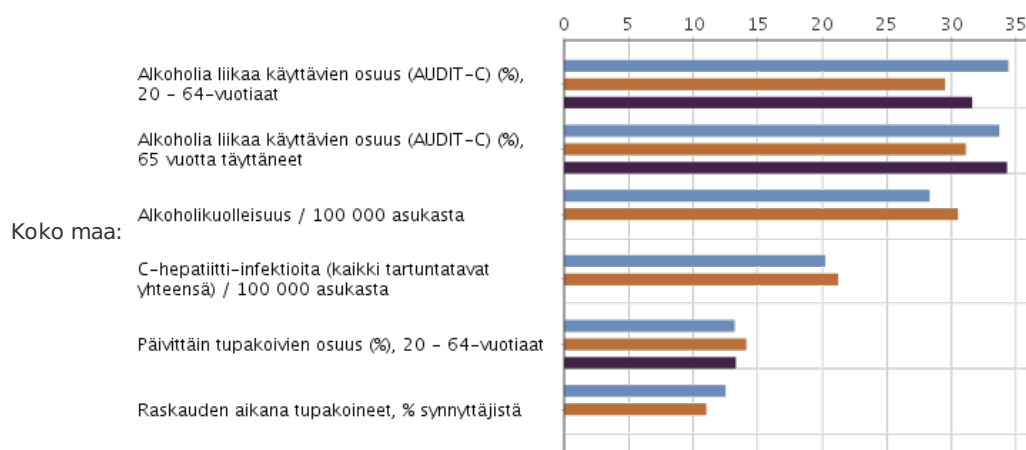
Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta (ylhäältä alas: 2017, 2018, 2019). Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulneiden väkivaltarikosten eli henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Kyseessä ovat sellaiset väkivaltarikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimusilmoitus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan. Väkivaltarikoksiin sisältyvät murhat ja tapot sekä henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset.

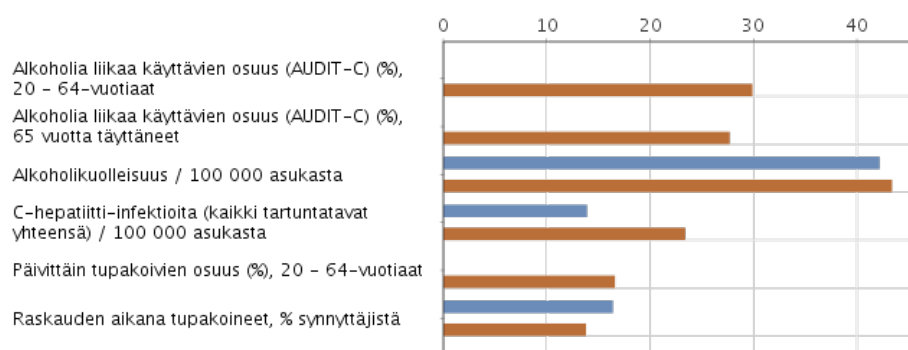
Päihdehuollon erityispalvelujen nettokäyttökustannukset, euroa / asukas (ylhäältä alaspäin: 2017, 2018, 2019). Indikaattori ilmaisee kuntien kustantamien päihdehuollon erityispalveluihin sekä raittiustyöhön suunnattujen palveluiden nettokäyttökustannuksia asukasta kohden.

Ohessa maakunnallisia ja koko maan indikaattoreita sininen = 2017, oranssi = 2018, lila =2019)

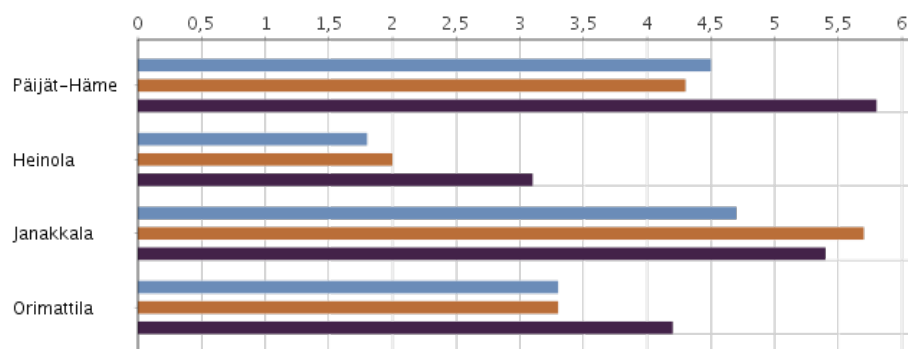

Päijät-Häme:

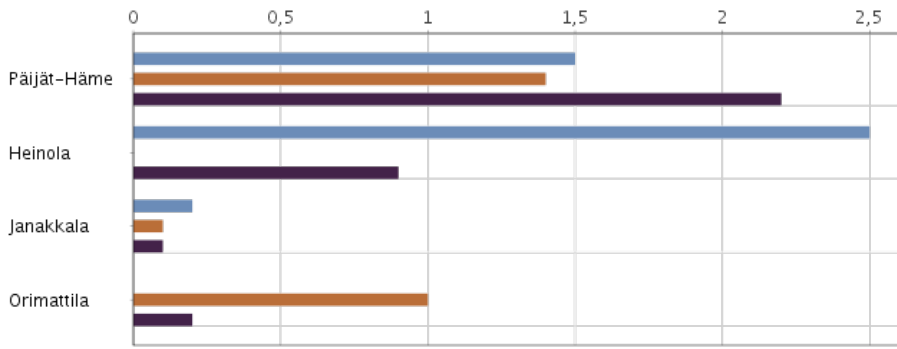

Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta (ylhäältä alaspäin 2017, 2018, 2019). Indikaattori ilmaisee poliisin tietoon tulleiden kaikkien huumausainerikosten osuuden tuhatta asukasta kohti. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Poliisin tietoon tulleet rikokset sisältävät ne rikokset, joista on tehty rikosilmoitus, rangaistusvaatimus tai annettu rikesakko. Suuri osa rikoksista ei tule poliisin tietoon. Rikokset kirjataan tekopaikan mukaan.

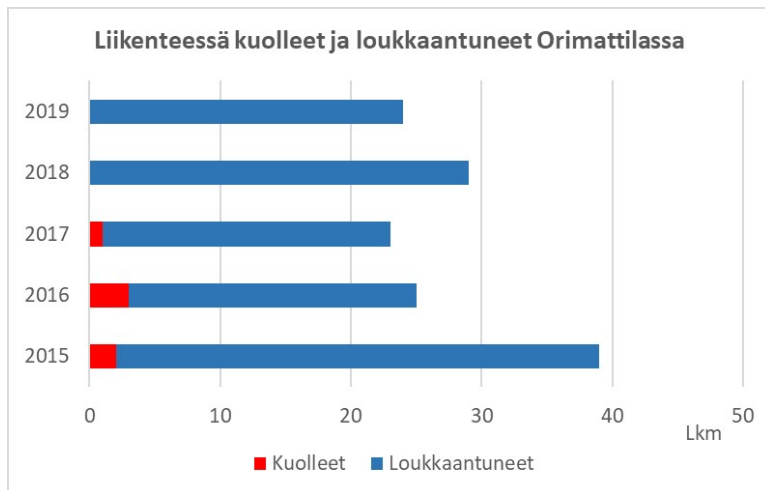
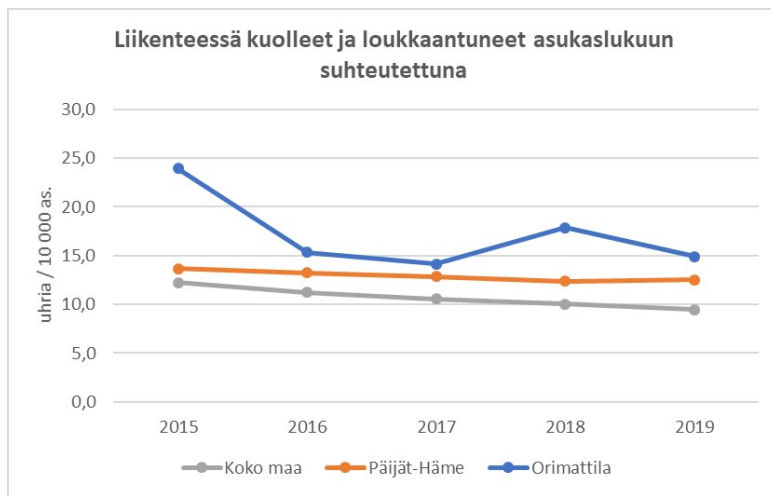
Huumausainerikoksiin kuuluvat huumausaineen käyttöririkokset, huumausainerikokset sekä törkeät huumausainerikokset.

Päihdehuollon asumispalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta (ylhäältä alaspäin 2017, 2018, 2019) Indikaattori ilmaisee kuntien päihdehuollon asumispalveluita vuoden aikana päihdehuollon asumispalveluyksiköissä tai ensisuojsissa käyttävien asiakkaiden määrää tuhatta asukasta kohden. Väestötietona käytetään vuoden viimeisen päivän tietoa. Asiakkaiden lukumäärään vuoden aikana lasketaan kukin henkilö vain kerran riippumatta kuinka monta kertaa hän on ollut asiakkaana. Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötietokannan tietoja.

Liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet asukaslukuun suhteutettuna sekä liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet Orimattilassa.

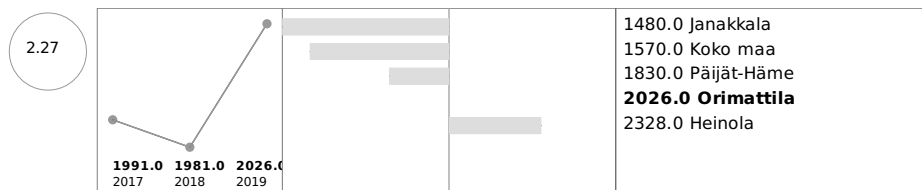

TALOUS JA ELINVOIMA

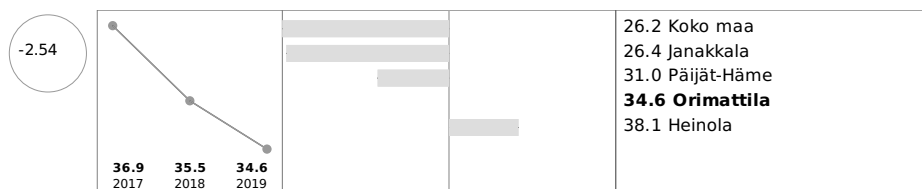
Talous

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

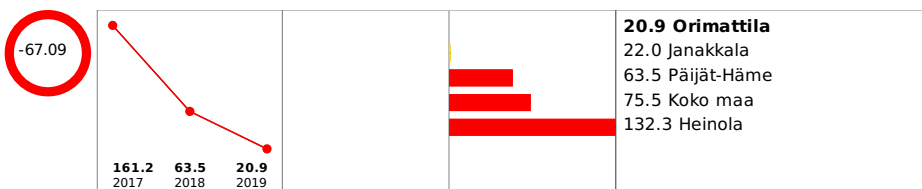
Valtionosuudet, % nettokustannuksista

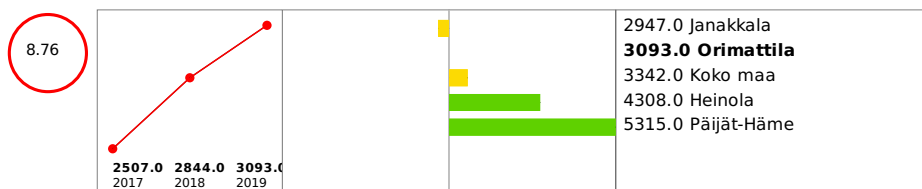
Vuosikate, euroa / asukas

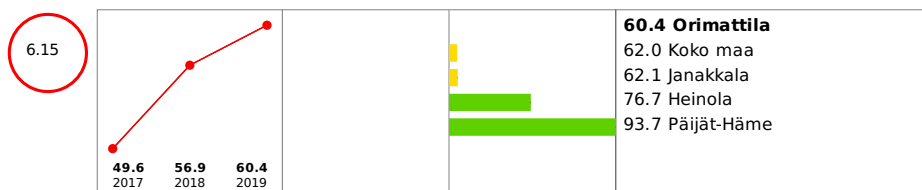
Vuosikate, % poistoista

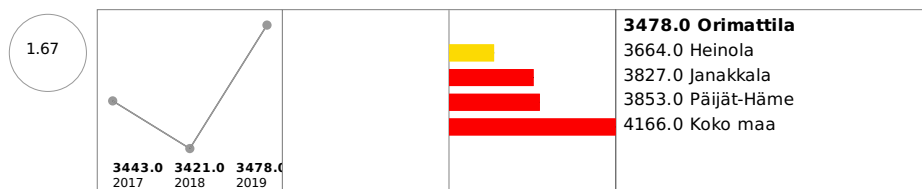
Lainakanta, euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

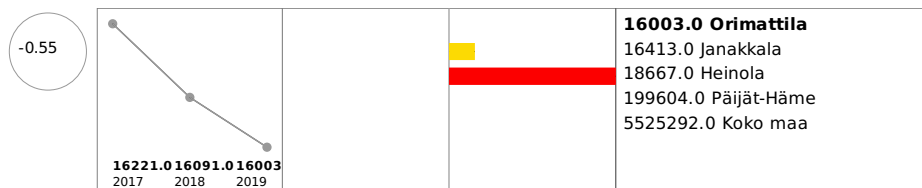
Verotulot, euroa / asukas

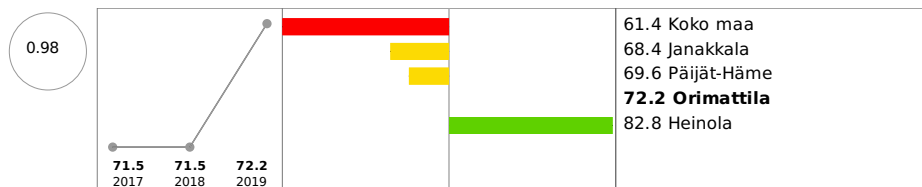
Elinvoima

Väestö

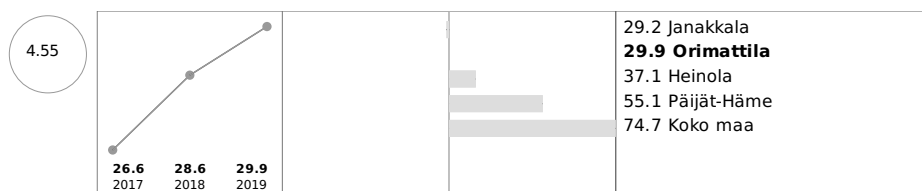
Väestö 31.12.

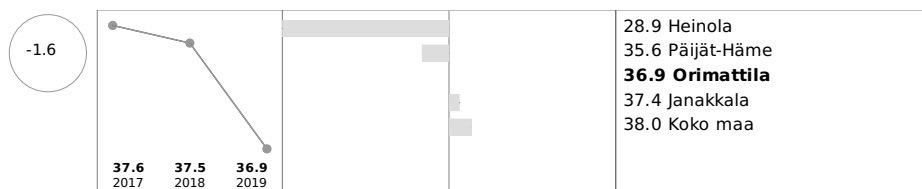
Huoltosuhde, demografinen

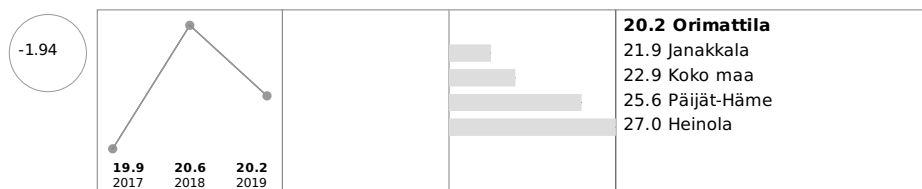
Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

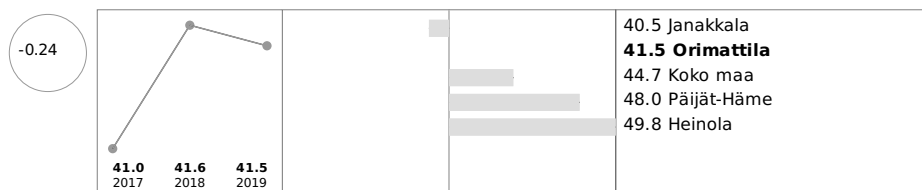
Lapsiperheet, % perheistä

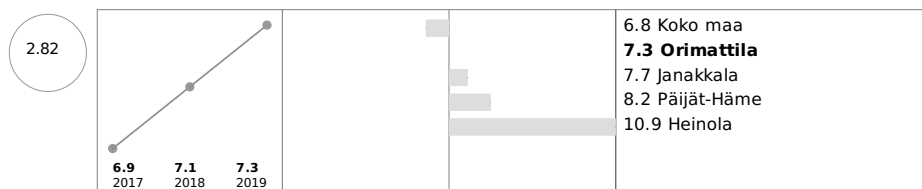
Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

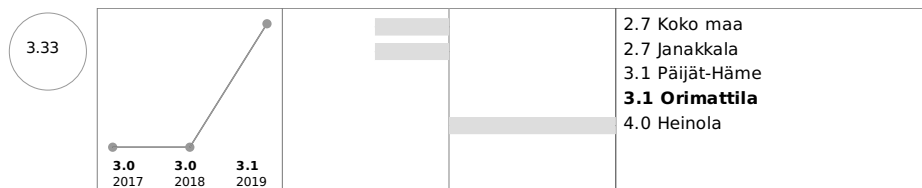
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

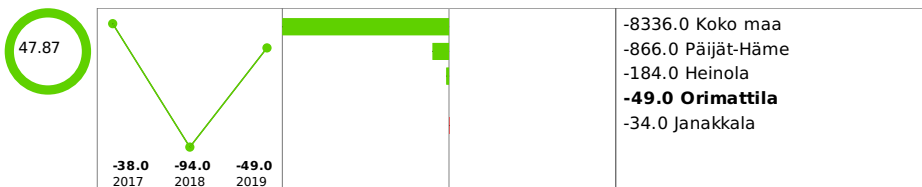
75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

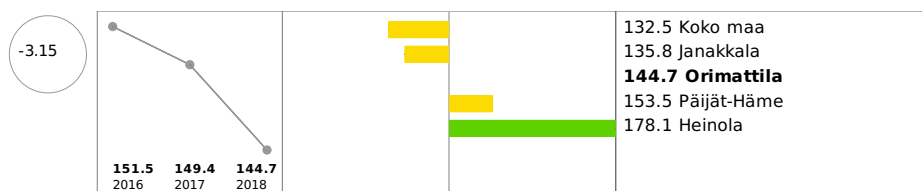
85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

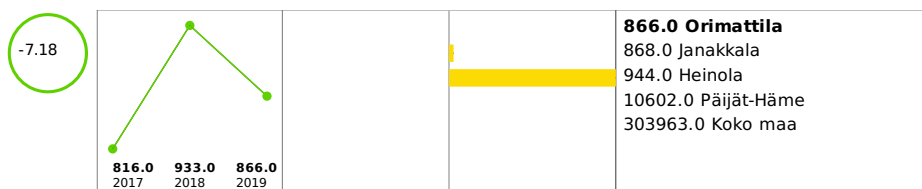
Syntyneiden enemmys

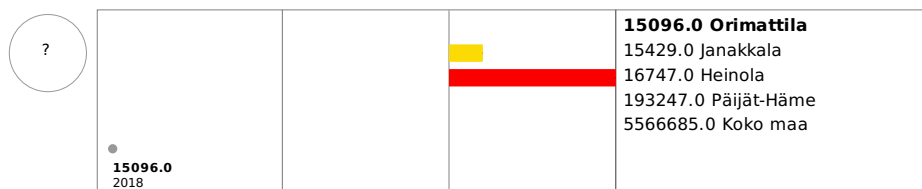
Taloudellinen huoltosuhde (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lähtömuuttajat, lkm

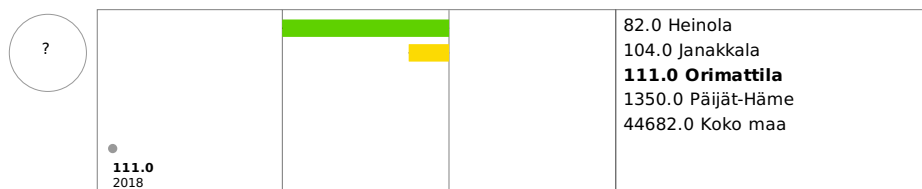
Väestöennuste 2030

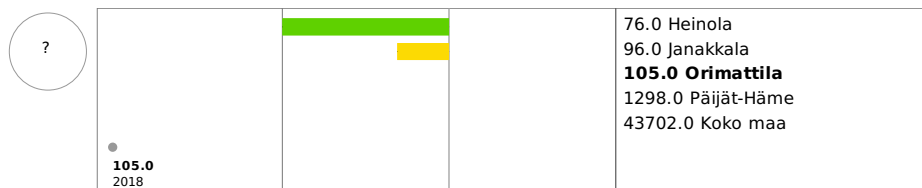
Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

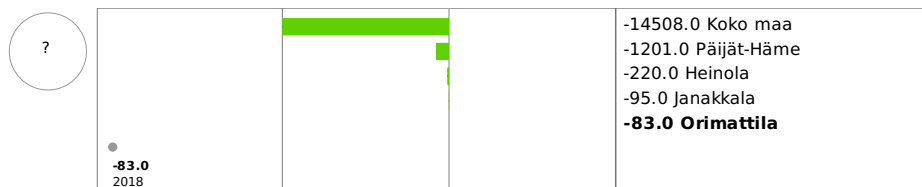
Syntyneet, ennuste 2025

Syntyneet, ennuste 2030

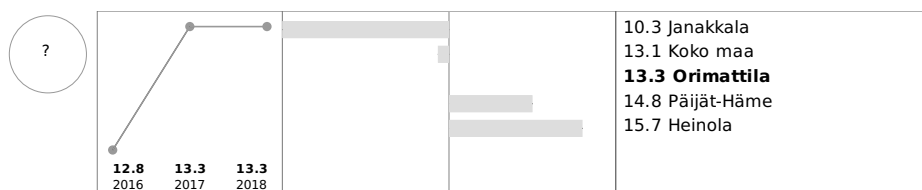

Syntyneiden enemmitys, ennuste 2030

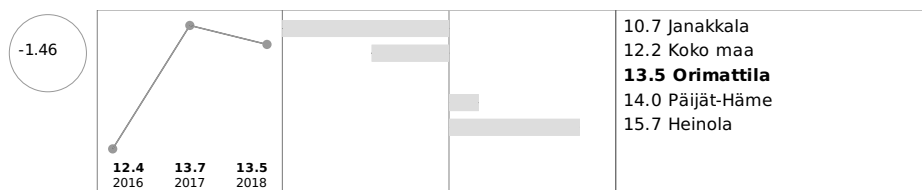

Elinvoima

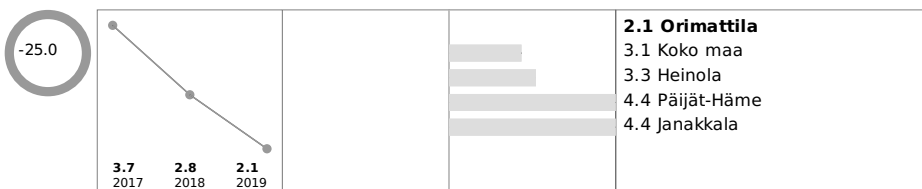
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

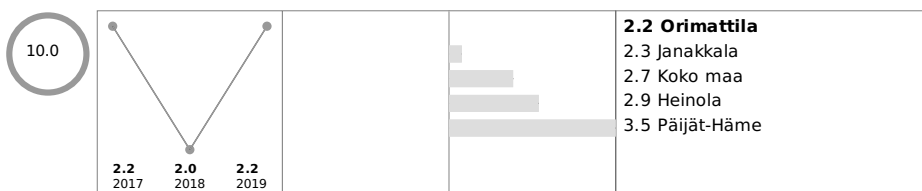
Lasten pienituloisuusaste

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

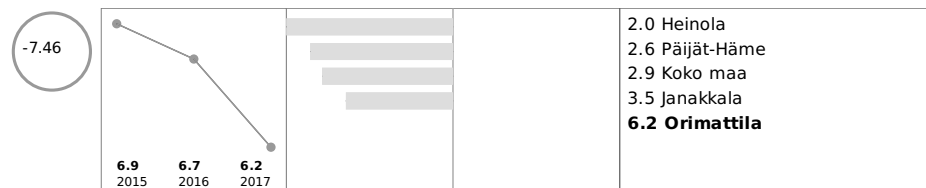
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

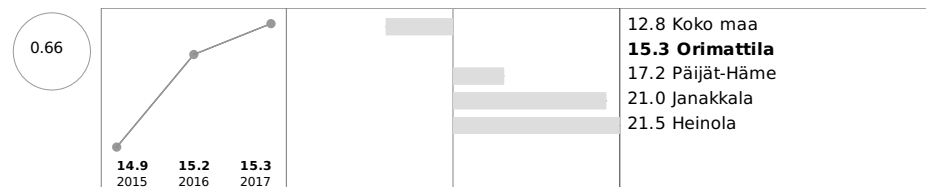
Työttömät, % työvoimasta

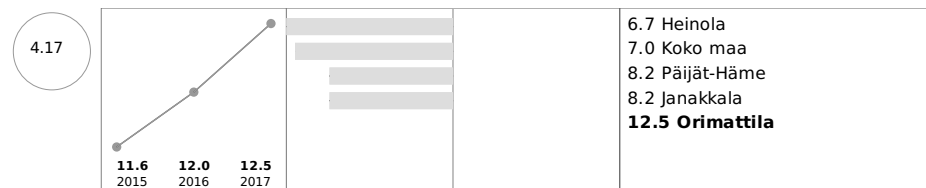
Maatalous, metsätalous ja kalatalous, % työllisistä

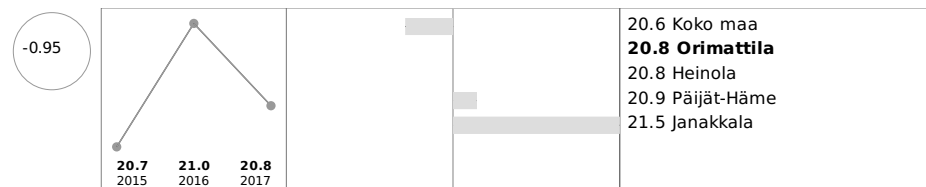
Teollisuus, % työllisistä

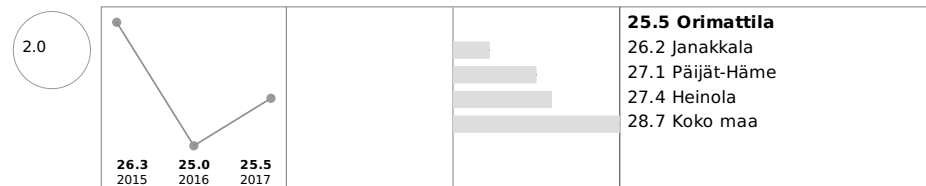
Rakentaminen, % työllisistä

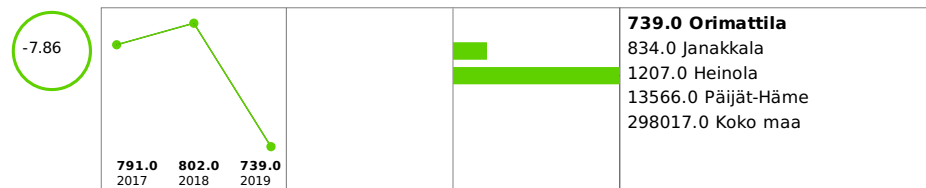
Tukku- ja vähittäiskauppa; Kuljetus ja varastointi; Majoitus- ja ravitsemistoiminta, % työllisistä

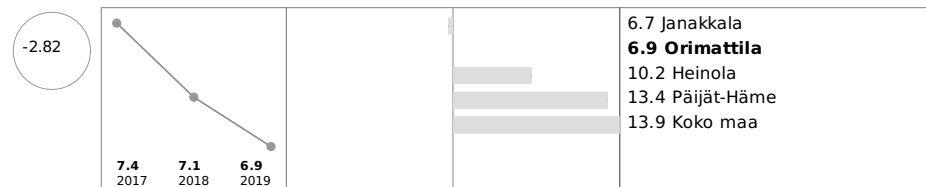
Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus, Koulutus, Terveys- ja sosiaalipalvelut, % työllisistä

Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuoden aikana yhteensä

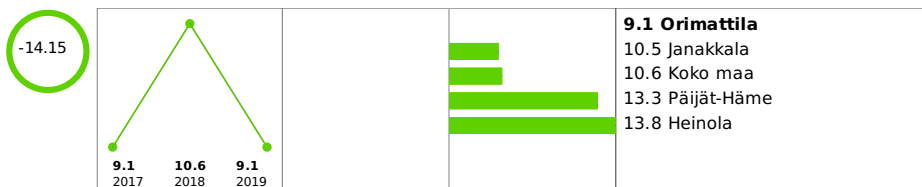
Yleistä asumistukea saaneet yhteensä, % asutokunnista

Jätetyt velkajärjestelyhakemukset, lkm

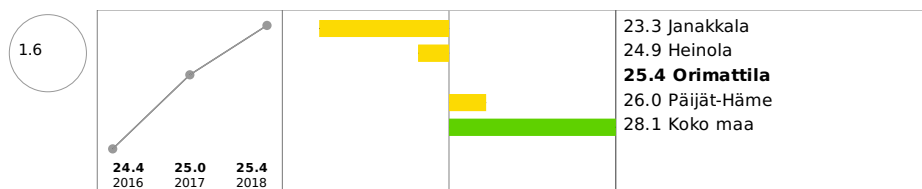
Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä

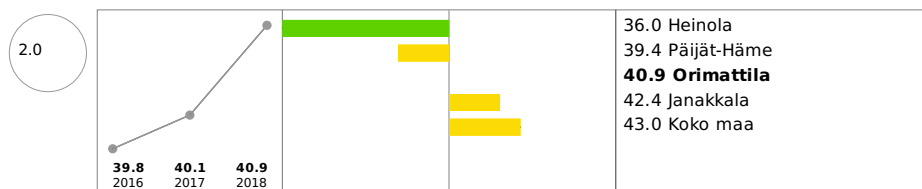
Toimeentulotukea saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

Työlliset, % väestöstä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

Eläkkeensaajien asumistukea saaneet, % asuntokunnista

TALOUS JA ELINVOIMA - Yhteenveto

Vuoden 2019 talousarvio laadittiin 43 460 euroa ylijäämäiseksi. Talousarvion vuosikate oli 3,7 milj. euroa. Tilinpäätöksessä vuoden 2019 käyttötalouden nettomenot olivat 88,9 milj. euroa. Vuosina 2014 - 2018 toimintatuotot ja verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) ovat kattaneet toimintamenot. Vuonna 2019 tähän ei päästy, vaan toimintamenot ylittivät toimintatuotot ja verorahoituksen 846 teur. Kehitys on huolestuttava varsinkin, kun vuoden valtionosuuksiin sisältyi aikaistettu kiky-erä, jonka vaikutus on 701 teur. Verotuloihin vaikutti verotuksen veronsaajatilityksiin vaikuttanut verokortt uudistus sekä tulorekisterijärjestelmän käyntiin lähtövaikkeudet. Verorahoituksessa oli kasvua edellisvuoteen nähden, mutta toimintamenot kasvoivat suhteellisesti huomattavasti enemmän. Tilinpäätöksessä vuosikate toteutui 978 teur määräisenä eli 2,7 milj. arvioitua heikompana.

Indikaattoreista on nähtävissä kaupungin vuosikatteen heikkeneminen. Vuodesta 2017 vuoteen 2018 heikkeneminen on yli 10 prosenttia ja vuodesta 2018 vuoteen 2019 yli 60 prosenttia. Lainakanta ja suhteellinen velkaantuneisuus ovat myös seurantajaksolla vahvassa nousussa. Raskas investointiohjelma lisää haastetta talouden tasapainon saavuttamisessa.

Orimattilan kaupungin väkiluku on ollut viime vuosina kohtuullisen sama. Päijät-Hämeessä vuonna 2020 alkava kiihtyvä ikääntyminen tulee muuttamaan Orimattilan väestön huoltosuhdetta. Huoltosuhte on maakunnan keskiarvoa. Heinolan väestön ikääntyminen on nopeinta vertailukunnista. Orimattilassa on kuitenkin myös maakunnan keskiarvo enemmän lapsia mutta 16- vuodesta lähtien määrä on laskeva. Ennusteiden mukaan Orimattilassa syntyisi vuonna 2030 105 lasta, joka on enemmän kuin esimerkiksi vertailukunta Janakkalassa tai Heinolassa.

Vuonna 2018 syntyneiden lasten määrä Suomessa oli noin 50 000. Vuonna 2030 se on ennusteiden mukaan reilut 43 000. Sotka.net -tilaston mukaan vuonna 2019 Orimattilassa asui 1839 70-79 -vuotiasta, 816 80-89- vuotiasta ja 192 90-99 -vuotilasta. Lapsiperheiden osuus Orimattilassa suhteessa muihin verokkikuntiin on edelleen korkea. Väestöennuste vuoteen 2030 on Orimattilassa 15096.

Vuodelle 2019 oli elinvoima-tekniselle toimelle kaupungin strategiaan määritelty elinkeino-ohjelman laatiminen, maankäytön strategisen suunnitelman laatiminen sekä kiinteistöselvityksen tekeminen. Niin tarkoituksena on ollut toiminnan suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisyyden vahvistaminen. Maankäytön strateginen suunnitelma hyväksyttiin joulukuussa 2019, muut hyväksyttiin luonnosvaiheisina. Edellä mainittujen lisäksi elinvoima- teknisessä toimessa keskityttiin keskustan kehittämisen suunnitteluun. Kaupungin strategiassa korostuvat erityisesti kaavoitukselliset ratkaisut. (Elinvoima-tekniikan toimialan toimintakertomus 2019).

Elinkeinotoimen osalta kehittämisohjelman tavoitteiksi asetetut yrityskontaktit ovat toteutuneet tavoitteiden mukaisesti. Toiminnan kehittämiseksi laadittiin myös yrityskysely, jonka tuloksia hyödynnettiin elinkeino-ohjelmassa. Avoimuutta ja vuorovaikutusta on lisätty muun muassa yhteisten tapahtumien muodossa (Kuninkuusravit, alihankintamessut, yritysalueiden kehittämistapahtumat). Kaupungilla on hyvä ja monipuolinen tonttivaranto ympäri Orimattilaa ja myös lisämaata on hankittu.

Lähtömuutto Orimattilasta on indikaattoreiden mukaan vuonna 2019 on vähentynyt vuodesta 2018. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien 18 - 24 vuotiaiden määrä on ollut edelleen laskussa vuonna 2019 mutta 25 - 64- vuotiaiden kohdalla hieman nousussa. Työttömien määrä on laskussa vuodesta 2018. Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä on kokonaisuudessaan ollut pienessä laskussa. Koulutuksien ulkopuolelle jääneet 17-24 vuotiaiden määrä on hienoisessa nousussa.

Kaikista työllisistä työpaikat ovat lisääntyneet teollisuudessa ja rakentamisessa sekä sote-alalla mutta vähentyneet maatalouden ja metsäteollisuuden alalla, kuljetus- ja varastointialalla sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnassa.

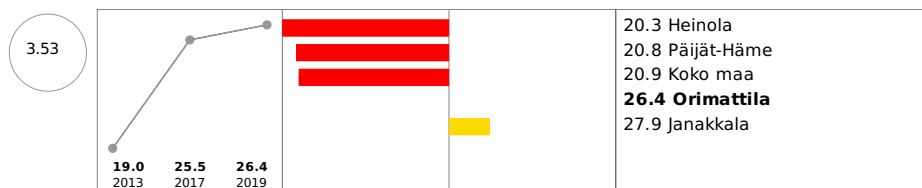
LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

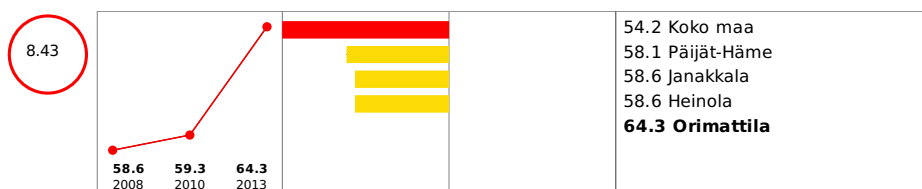
Itsemurhat 0 - 17-vuotiailla / 100 000 vastaavanikäistä

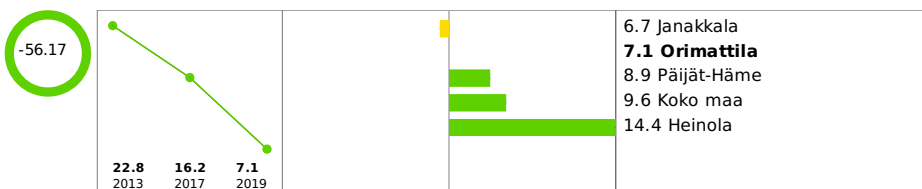
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

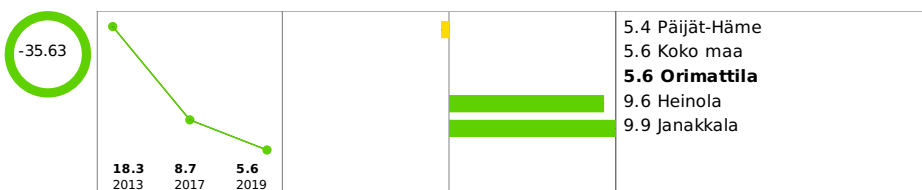
Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2015)

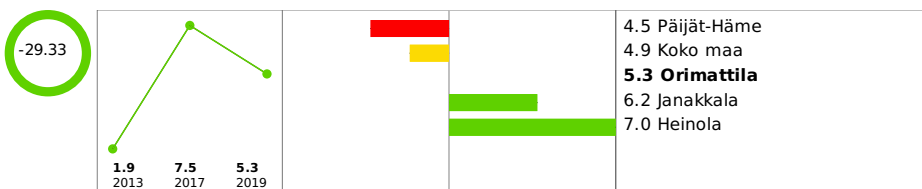
Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Nuuskaa päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

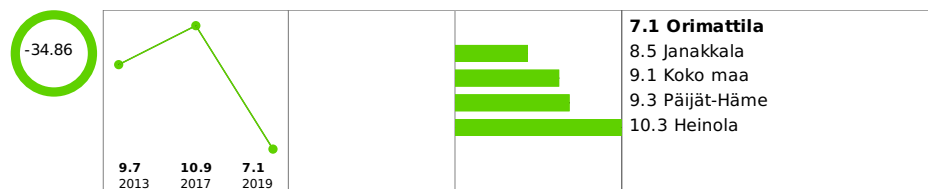
Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2015)

Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunnilla, % 8. ja 9. luokan oppilaista

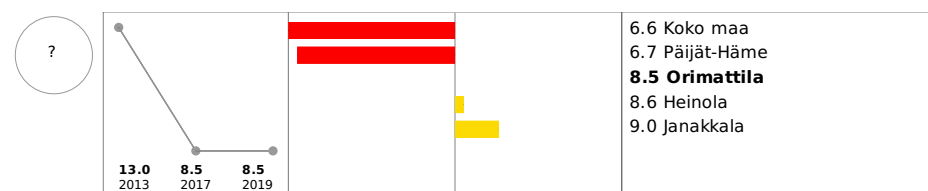
Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

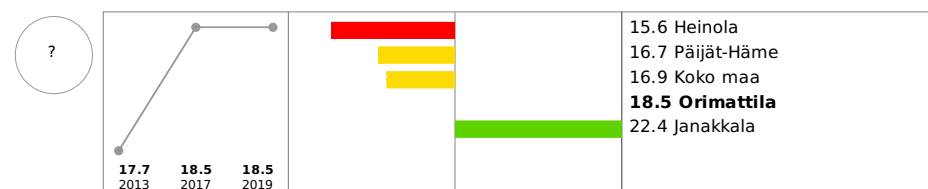
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista

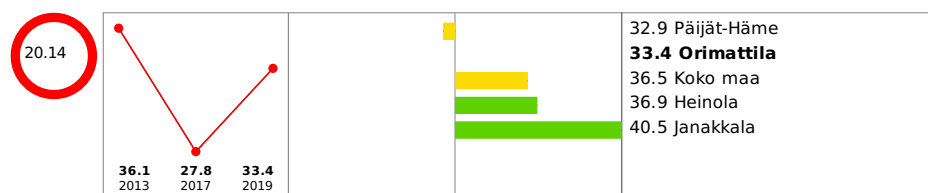
Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

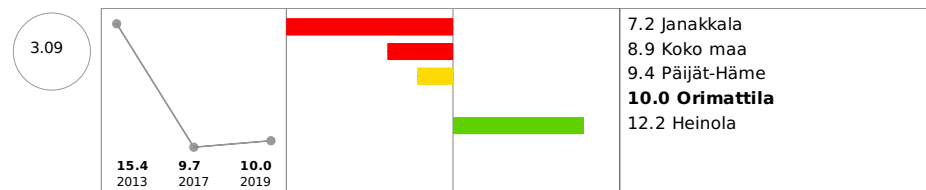
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista

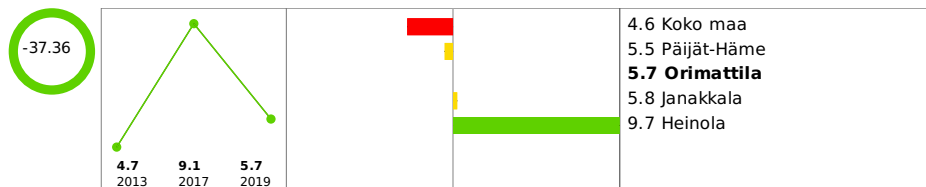
Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Pelaa rahapelejä viikoittain, % 8. ja 9. luokan oppilaista

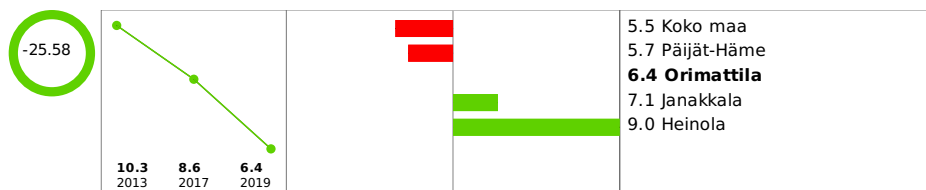

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0 - 15-vuotiaita, % vastaavanikäisestä väestöstä

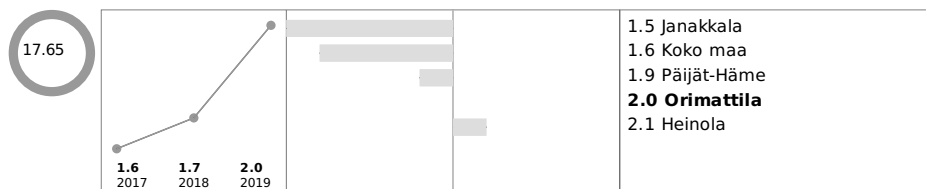

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

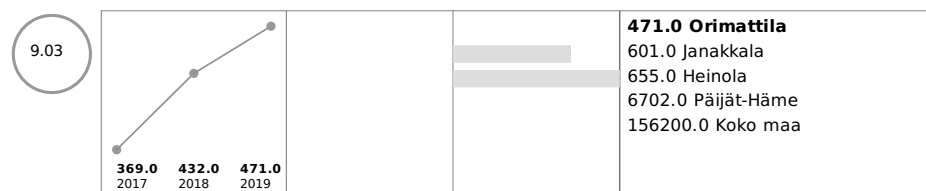
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

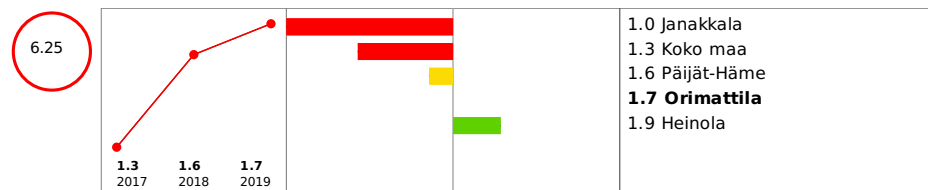
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

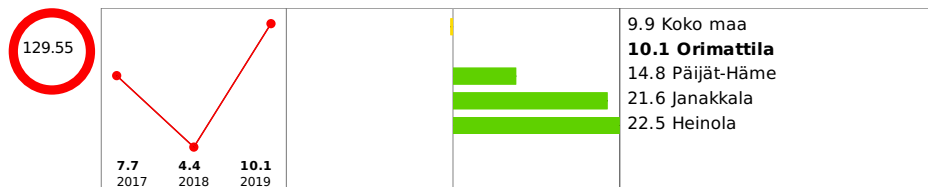
Toistuvasti rikkeitä vuoden aikana tehneet, % 8. ja 9. luokan oppilaista (-2015)

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0 - 17-vuotiaat viimeisimmän sijoitustiedon mukaan, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 0 - 14-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

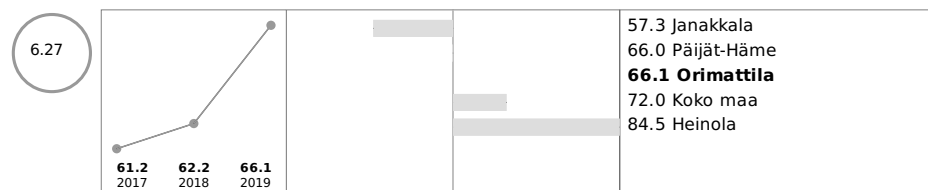
Kunnan palvelut

Päivähoito

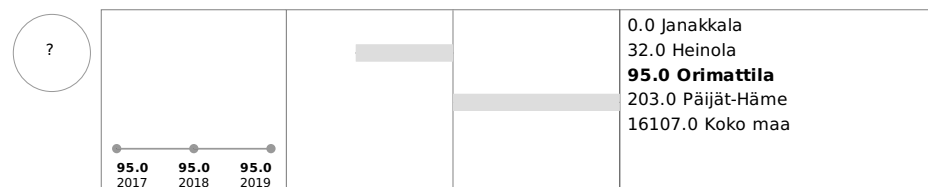
Esiopetuksen piirissä lapsia 20.9. yhteensä, lkm (-2014)

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

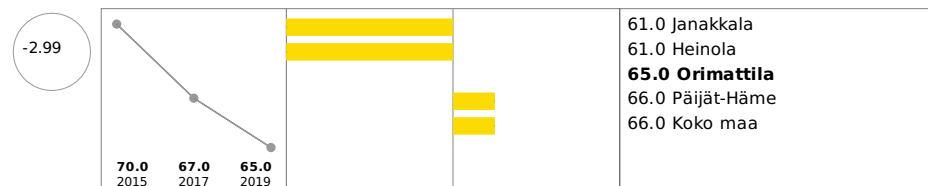

Leikkitoiminnan piirissä keskimäärin toimintapäivänä olleet lapset, kunnan kustantamat palvelut

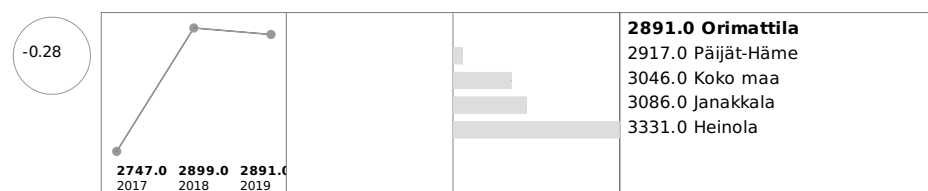
Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

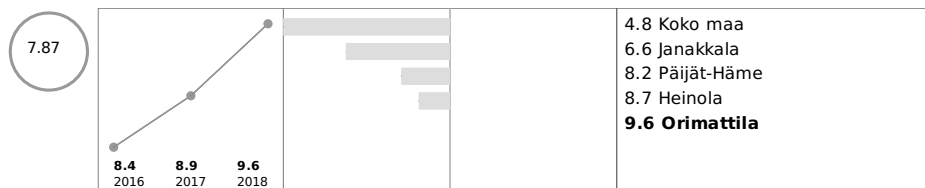

Sosiaali- ja terveydenhuolto

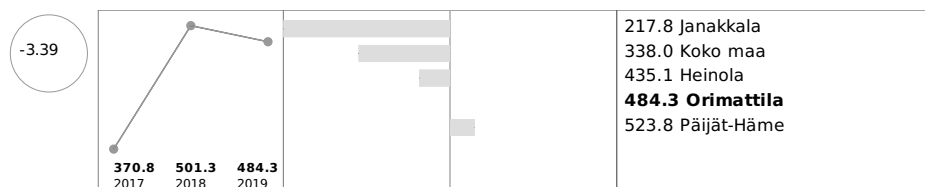
Perusterveydenhuollon lastenneuvolan käynnit yhteensä / 1 000 0 - 7-vuotiasta

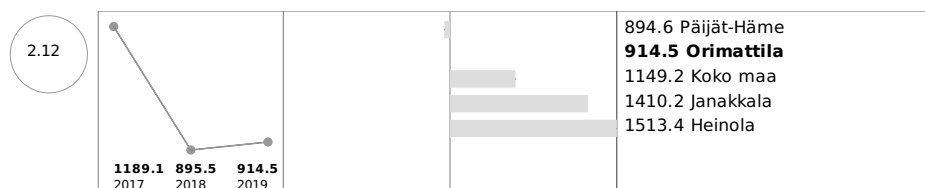
Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

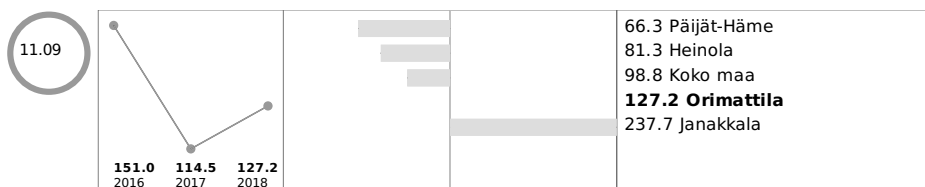
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0 - 12-vuotiasta (vuosi 2018 ennakkotieto)

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta (vuosi 2018 ennakkotieto)

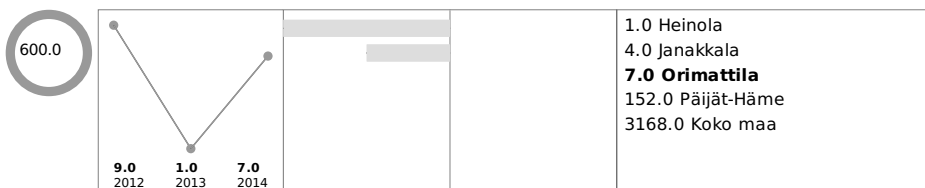
Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät 0 - 16-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

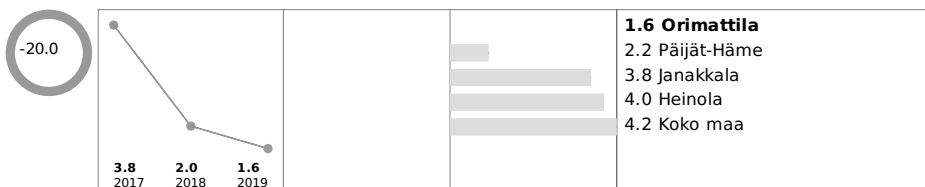
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 7 - 14-vuotiaat potilaat / 10 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Turvakodeissa vuoden aikana hoidossa olleet lapset, nuoret ja perheenjäsenet, kunnan kustantamat palvelut (-2014)

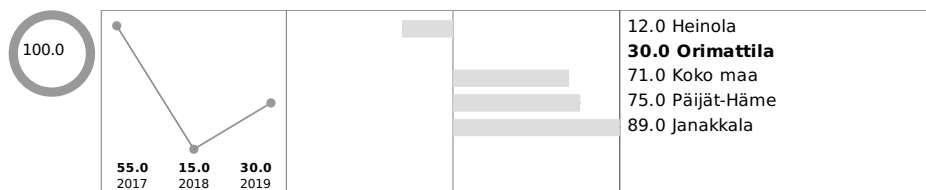

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0 - 17-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat vuoden aikana / 1 000 alle 18-vuotiasta, kunnan kustantamat palvelut

Talous

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelujen sekä kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön rooli kunnassa onkin merkittävä paitsi sivistyksen niin myös hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden edistämisessä. Kunta huolehtii asukkaitensa osaamisen ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä elinikäisestä oppimisesta. Sivistyspalveluista suuri osa on lakisääteisiä ja kohdistuvat päivittäin suureen määrään kuntalaisia.

Varhaiskasvatus on osa lapsen kasvatus- ja koulutuspolkua. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella tuetaan lapsen kasvatusta ja oppimista sekä koko perheen hyvinvointia. Lapsen osallistuessa varhaiskasvatukseen on huoltajien mahdollista opiskella tai tehdä työtä. Varhaiskasvatuksella voidaan myös edistää lasten terveitä elämäntapoja, lisätä liikkumista ja muokata asennetta liikkumista kohtaan. Tästä hyötyy koko perhe. Varhaiskasvatuksen arjessa pystytään myös havaitsemaan lapsen elämässä olevia haasteita ja pulmia ja näin lapsi ja perhe saavat tukea mahdollisimman varhain. Voidaan siis ajatella, että varhaiskasvatuksella on merkittävä kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistävä vaikutus.

Esi- ja perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä opettaa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Oppilaiden hyvinvointia edistävät turvallinen arki, monipuoliset oppimismuodot ja osallisuus. Oppilashuollon palvelut, kiusaamisen ehkäisy ja erilaiset tuen muodot ovat koulussa toteutettavaa hyvinvoinnin edistämistä. Esimerkiksi Liikkuvan koulun toiminnalla sekä kirjasto- ja kulttuuritoimen yhteistyöllä myös ohjataan lapsia ja nuoria terveeseen, aktiiviseen ja mielekkääseen elämäntapaan.

Lasten ja varhaisnuorten ympäristökasvatus edistää omalta osaltaan asukkaiden hyvinvointia Orimattilassa ja sitä toteutetaan aktiivisesti.

HuuMa- hanke

Lasten ja nuorten huumekekeilujen ja käytön lisääntyminen vaatii työn jämäköittämistä ja ihmisten liittymistä yhteen. Oikeanlaista tietoa tarvitaan käyttöön ajantasaisemmin ja toimintamallien tehokkuutta on arvioitava. Lasten ja nuorten lähelle tarvitaan aikuisia, yhteisöjä ja tekemistä. Huumekekeilut ja käyttö ovat myös tunnistettava varhaisin interventioin. HuuMa kiinnittyy toimijoiden tekemään edistävään ja ehkäisevään työhön ja toisiin käynnissä oleviin hankkeisiin sekä LAPE-työhön. Kehittämistyön aikana opittua muotoillaan kolmen vuoden aikana kansallisestikin hyödynnettävissä olevaksi konseptiksi, joka toimii niin kunta- kuin maakuntatasolla. Siihen sisältyy yhteiseen tietoon ja tiedolla johtamiseen, suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin liittyviä osia. Kantavana ajatuksena on se, että hyvinvointi syntyy arjessa ja yhteisöjen merkitys on erityisen suuri. Hyvinvointi yksistään ei kuitenkaan estä huumekekeiluja. On löydettävä vaikuttavia tapoja tavoittaa lapsia ja nuoria niiden viestien kanssa, joita haluamme välittää.

HuuMa on kolmivuotinen 31.10.2021 päättyvä Terveiden edistämisen määrärahalta toimiva nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen tähtäävä hanke Päijät-Hämeessä (myös liitti), Myrskylässä ja Pukkilassa. Hanketta hallinnoi Sosiaalialan osaamiskeskus Verso -liikelaitos (PHHYKY) ja osatoteuttajana mukana on Lahden ammattikorkeakoulu. Muita yhteistyökumppaneita ovat kaikki alueen kunnat, PHHYKY ja suuri joukko ensimmäisen ja kolmannen sektorin toimijoita. Mukaan on olennaista saada myös tärkeä neljäs sektori eli perheet. Orimattilan kaupunki on ollut aktiivisesti mukana hankkeessa niin toteutuksen kohteena kuin myös ohjausryhmässäkin. Esimerkiksi HuBu- tuntien avulla on pystytty tunnistamaan päihdemyönteisiä luokkia.

Tavoitteena on, että hankkeen päättyttyä:

1) Käytössä on systemaattinen tapa muodostaa nuorilähtöistä tietoa ja hyödyntää sitä toiminnassa.

Tietopohja on kattava ja tietoa hyödynnetään systemaattisesti toiminnan kehittämisessä.

Tieto nuorten ja perheiden hyvinvoinnin tilasta on ajantasaisempaa, kattavampaa ja nuorten näkökulmasta relevantimpaa.

Nuorten osallisuus itseään koskevan tiedon tuottamisessa on lisääntynyt.

Tätä varten sovitaan tiedon (tutkimus-, tilasto-, kokemus- ja paikkatieto) keräämisen tavoista, aikatauluista ja vastuista. Muodostetaan yhteinen ymmärrys ja tieto (tarpeet, vahvuudet) dialogissa eri osapuolten (nuori, kunta, maakunta, muut) kesken. Saatetaan tieto hyödynnettävään muotoon.

2) Käytössä on kokeiltuja ja arvioituja toimintamalleja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja huumeiden käytön ehkäisemiseksi.

Kunnissa on käynnistynyt suunnitelmallinen, yhteisölläinen tekeminen, joka nojaa paikallisiin vahvuuksiin ja nuorten tarpeisiin (mm. liikunta- ja kulttuurimahdollisuudet).

Tätä varten otetaan soveltuvin osin käyttöön Islannin mallin mukainen toimintatapa. Suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan palvelujen ja toiminnan kokonaisuus yhdessä nuorten kanssa. Levitetään hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja.

3) Käytössä on kuvattu konsepti kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi.

Hankkeen erityisenä kohderyhmänä ovat vuosina 2003-2008 syntyneet ja toimintaa kohdennetaan myös osin heidän vanhempiinsa. Ryhmään kohdentuu erilaista toimintaa eri vuosina, eli kaikki toimenpiteet eivät kosketa kaikkia kohderyhmän nuoria. HUU-Ma kiinnittyy toimijoiden tekemään edistävään ja ehkäisevään työhön ja toisiin käynnissä oleviin hankkeisiin sekä LAPE-työhön. Kehittämistyön aikana opittua muotoillaan kolmen vuoden aikana kansallisestikin hyödynnettävissä olevaksi konseptiksi, joka toimii niin kunta- kuin maakuntatasolla. Siihen sisältyy yhteiseen tietoon ja tiedolla johtamiseen, suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin liittyviä osia. Kantavana ajatuksena on se, että hyvinvointi syntyy arjessa ja yhteisöjen merkitys on erityisen suuri. Hyvinvointi yksistään ei kuitenkaan estä huumeokeiluja. Hankkeen aikana halutaan löytää ja levittää vaikuttavia tapoja tavoittaa lapsia ja nuoria huumeokeiluja ja käyttöä ehkäisevien viestien kanssa. Konseptia ja sen käytettävyyttä arvioidaan osana prosessi-arviointia ja asettamalla käytettävyydelle mittarit palvelumuotoiluprosessissa. Konseptiin liittyvä arviointi kytkeytyy myös tulosten arviointiin.

HUU-Ma-hankkeen aikana levitetään hyviä käytäntöjä ja lisäksi uusia kasvu- ja kehitysympäristöissä kokeiltavia ja toteutettavia toimintamalleja tuetaan ja arvioidaan. Tukeksi toimijoiden työlle hankkeen kautta tarjotaan EHYT ry:n HuBu-tunnit ja niihin liittyvät vanhempainillat kaikille 8.luokille lukuvuosina 2019-2020 ja 2020-2021, lisäksi yhteistyötä tehdään EHYT:n ja YAD:n valtakunnallisen Kannabishankkeen kanssa kannabisinterventioon liittyen ja Nuorten osaamiskeskus VAHVISTAMO:n kanssa nuorisolan mielenterveyden edistämisen, sekä päihde- ja pelihaittatyön osaamisen lisäämiseen liittyen. MLL:n Hämeen piirin kanssa on sovittu Jututtamo-vanhempainillamallin pilotoimista joissakin kunnissa. Hanke hyödyntää ME-säätiön ja PH LAPE:n yhteistyössä kehitettäviä digitaalisia työkaluja.

Lapsiperheiden palveluiden ulkoinen arviointi 2019

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä (PHHYKY) vastaa Orimattilan sote-palveluiden tuottamisesta järjestämisvastuulla. PHHYKY teetti syksyllä 2019 lapsiperhepalvelujen ulkoisen arvioinnin yhteistyössä Lahden kaupungin kanssa. Arvioinnista vastasi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Arvioinnin tärkeimpänä tavoitteena oli käyttää keinoja lapsiperhepalveluiden palvelujärjestelmän kustannusvaikuttavuuden ja asiakaslähtöisyyden parantamiseksi. Arviossa tuli tarkastella olemassa olevia rakenteita ja huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös kuntatoimijoiden rooli lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvoinnin edistäjänä ja tukena. Arvioinnin pohjalta tuli tehdä ehdotukset kehittämistoimenpiteistä.

Analysointikohteita ovat olleet kuntayhtymän lapsiperhepalvelujen sekä lastensuojelun nykyiset toimintakäytännöt ja organisointi, resurssien käyttö ja niiden kohdentaminen, osaaminen ja sen kehittämistarve, aikuisille suunnatut sosiaalipalvelut ja niiden merkitys lapsiperheiden hyvinvoinnille sekä yhdyspintatyö ja sen toimivuus.

Lapsiperheiden ulkoisen arvioinnin kehittämisehdotukset ovat seuraavat:

- Vuoden 2022–2025 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tehdään yhdessä hyvinvointikuntayhtymän, kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kesken ja tässä yhteydessä sovitaan yhteisistä tavoitteista, niitä tukevista toimenpiteistä, tulosten seurannasta ja arvioinnista. Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa ovat mukana lapsiperhepalveluissa toimivat työntekijät. Suunnitelma integroituu osaksi jo käynnistynyttä maakunnallista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaatiota.
- Äitiys- ja lastenneuvolassa sekä perhetyössä vanhemmuuden ja parisuhteen tukeen sekä toimivan lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen panostetaan nykyistä enemmän.
- Arviointiprosesseja yhdenmukaistetaan ja kevennetään, jotta asiakkaat saisivat oikea-aikaisen ja oikeanlaisen avun ja tuen. Lisätään ja kehitetään yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Sosiaalihuollon palveluprosesseja selkeytetään vireille tuloista ja arviointivaiheesta alkaen.
- Päijät-Hämeessä otetaan käyttöön perhekeskustoimintamallimukaiset perhekeskukset kuntayhtymän muutosohjelman aikana. Päijät-Hämeessä jatketaan systemaattisen toimintamallin käyttöönottoa lastensuojelussa.
- Kuntayhtymässä otetaan käyttöön systemaattinen toimintamalli myös sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa lapsille ja perheille. Tuotantokokonaisuuksia tarkastellaan monialaisen yhteistyön ja yhteen sovittavan johtamisen parantamiseksi.
- Kuntayhtymässä tehdään tarvittavat osaamiskartoitukset. Olemassa olevan tiedon perusteella kuntayhtymässä on selkeä tarve vahvistaa neuropsykiatrisen valmennuksen (nepsy) osaamista sekä trauma- ja kiintymyssuhdeosaamista.
- Ehdotusten toimeenpanon mahdollistamiseksi johto valmistelee toimenpideohjelman.
- Päijät-Hämeen perhepalveluita ja niiden uudistamista varten käytetään työkaluja, jotka mahdollistavat laadun, saatavuuden ja vaikuttavuuden seurannan ja arvioinnin systemaattisesti ja pitkäjänteisesti. Lapsiperhepalvelujen ulkoisessa arvioinnissa nostetaan esille asiakasprosessin eri vaiheisiin sijoittuvia keskeisiä kehittämistoimenpiteitä, joiden lähtökohtana on niiden vaikuttavuus ennen muuta lastensuojelun kulukehitykseen.

Merkittävimmät kehittämistarpeet ja jatkotarkastelukohteet liittyvät palvelutarpeen arviointiprosessiin ja asiakasprosessin johtamiseen ja koordinointiin, asiakasta osallistavaan ja monialaiseen työskentelyyn, ehkäisevien ja varhaista tukea tarjoavien palvelujen riittävyteen sekä yhteen sovittavaan johtamiseen ja osaamisen vahvistamiseen. Ulkoisen arvioinnin pohjalta laaditaan toimenpideohjelma, jonka

valmisteluun osallistuvat yhtymän lapsiperhepalvelujen toimijoita, kuntien ja muiden sidosryhmien toimijoita.

Tässä osiossa esiin tuodut nuorten hyvinvointia kuvaavat indikaattorit ovat pitkälti kouluterveyskyselyssä esiin nousseita ja ne on tarkemmin erikseen käsitelty ja analysoitu sivistys- ja hyvinvoinnin palvelualueella ja valiokunnassa. Lisäksi ne esiteltiin ensi kertaa myös valtuustoinfossa päihdetilannekyselyn vastausten esittelyn yhteydessä.

Orimattilan kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia arvioidaan osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman arvointityötä (tulossa alkuvuodesta 2020). Opiskelijahuollon ohjausryhmä ohjeisti koulut käyttämään koulukohtaisia tuloksia osana yhteisöllisen oppilashuoltotyön suunnittelua ja toteutusta.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa kuvaavissa indikaattoreissa on nähtävillä, että mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 0-17 -vuotiaiden hoitopäivät ja psykiatrian laitoshoidon saaneiden 0 - 16-vuotiaiden hoitopäivät ovat lievässä nousussa. Lastensuojelun avohuollon asiakkuudet ovat pienessä laskussa vuodesta 2018.

THL:n FimLapset -rekisteri julkaisee vuosittain tilastotiedot lasten ja nuorten ylipainon esiintyvyydestä (www.terveytemme.fi). Tiedot perustuvat lastenneuvoloiden ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksissa mitattuihin tietoihin. Tiedot vuodesta 2019 julkaistiin ensimmäisen kerran Päijät-Hämeen osalta. Orimattilassa kaikissa seuratuissa ikäluokissa poikien ylipaino ja lihavuus olivat vain hieman maan keskitasoa korkeammalla (2 - 6 vuotiaat pojat Orimattila 26%, koko maa 24%, 7 - 12 vuotiaat pojat 29%, koko maa 28%, 13 - 16-vuotiaat pojat Orimattila 31% ja koko maa 29%). Tyttöjen kohdalla kaikissa ikäryhmissä oltiin maan keskiarvossa paitsi 13 - 16-vuotiaiden kohdalla (Orimattila 22%, koko maa 20%). Prosentit kuvaavat ylipainoisia % ikäluokasta.

THL:n tavoite on, että pituus- ja painotiedot kirjataan ja mitataan 100 prosenttisesti. Tämä tavoite toteutuu 89 prosenttisesti ikäluokassa 2 - 6-vuotiaat, 82 prosenttisesti ikäluokassa 7 - 12-vuotiaat ja 70 prosenttisesti ikäluokassa 13 - 16-vuotiaat.

Harrastuskysely

Keväällä 2019 tehtiin koululaisille harrastuskysely. Vastauksia kertyi 439 kappaletta. Kyselyllä kartoitettiin toiveiden harrastusmahdollisuuksia. Kysely oli kohdistettu harrastusmahdollisuuksiin Orimattilan keskustassa. Pennalan väki piti puoliaan ja Pennalaan toivottiin harrastuksia 25 vastauksessa. Pennalaan toivottiin muun muassa kiipeilyseinää, jääkiekkoa, tekonurmea, kokkamaista, nyrkkeilyä ja jalkapalloa. Useissa vastauksissa ei oltu eritelty mitään harrastuksia.

Yksittäisistä lajeista eniten mainintoja sai jääkiekko (32). Vastaajat toivoivat jäähallia ja erilaisia jäälajeja. Erikseen toivottiin luistelujoukkuetta. Tanssia toivottiin 26 vastauksessa, erikseen mainittiin hip-hop tanssi. Keilaus oli toiveissa yhteensä 13 vastaajalla. Keilausta ei voi harrastaa Orimattilassa.

Palloilulajeihin toivottiin lisää kenttiä ja seuraaville lajeille lisää harrastusmahdollisuuksia: lentopallo, sulkapallo, amerikkalainen jalkapallo ja golf. Työtöille toivottiin jalkapallojoukkuetta. Koirapuistoja ja agility- sekä muita koiraharrastuksia toivottiin viidessä vastauksessa. Ratsastusmahdollisuuksia toivottiin kahdeksassa vastauksessa.

Itsepuolustuslajeja toivottiin useassa vastauksessa: judoa, karatea, kung fu:ta ja potkunyrkkeilyä. Nyrkkeily oli selvästi suosituin. Voimistelua ja telinevoimistelua toivottiin yhteensä yhdeksän kertaa. Cheerleading- treeniä ja -joukkuetta toivoi kahdeksan vastaajaa. Vaikka erilaiset liikuntamuodot olivat selvä enemmistö vastauksissa, myös toisenlaisia harrastuksia toivottiin paljon: lukupiirejä, näytelmäkurssi, valokuvaamista, musiikkikerhoa, kokkausta, pakohuonetta, elokuvateatteria, piirustuskerhoa, soiton opettelua, ompelua, cosplaya ja animea.

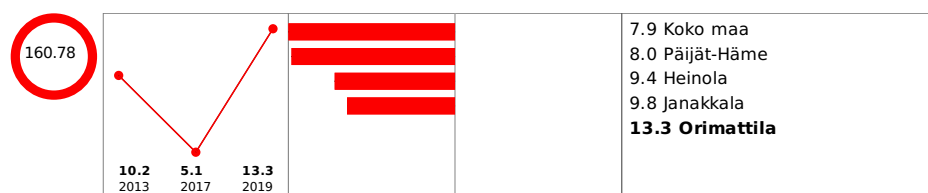
Myös e-urheilu mainittiin: "...olispa hienoa, jos Orimattila olis aikaansa edellä ja voitaisiin sanoa, että me satsataan e-urheiluun täysillä..". Nuorisolle suunnattuja tiloja toivottiin monessa vastauksessa.

Parkour oli sovittu harrastus ja sitä toivottiin viidessä vastauksessa. Paikaksi ehdotettiin varsapuistoa. Mainintoja saivat myös: jooga, autourheilu, sisälasketteluhalli, sukellus, pyöräily, suunnistus, ringette, painonnosto ja partio.

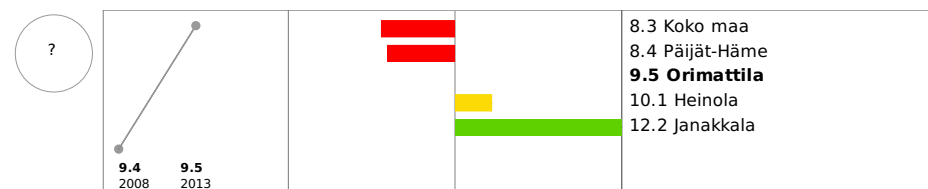
NUORET JA NUORET AIKUISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

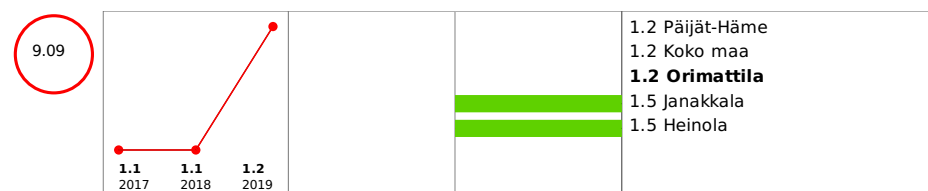
Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

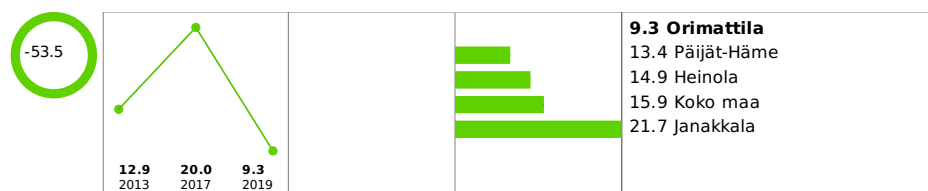
Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

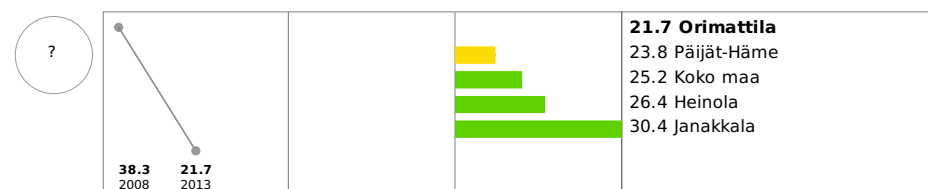
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

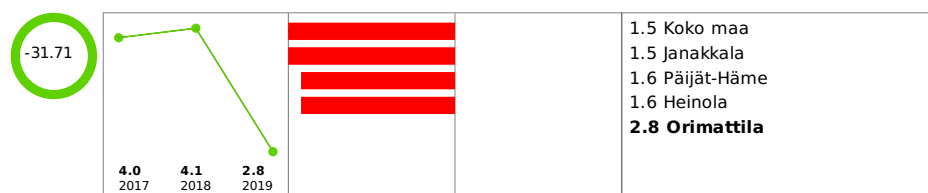

Ylipaino, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

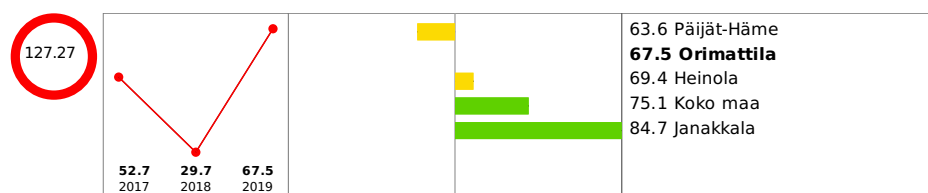
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Alioikeuksissa tuomitut 15 vuotta täyttäneet henkilöt / 1 000 vastaavanikäistä

Rikoksista syyllisiksi epäillyt 15 - 17-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

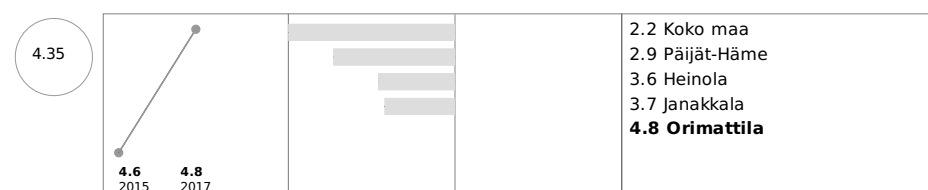
Rikoksista syyllisiksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

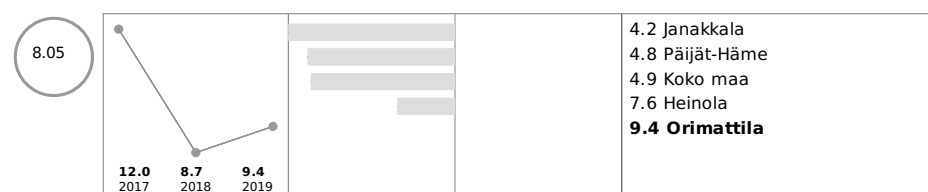
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Päihteen vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 15 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Muut palvelut

Talous

NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Orimattilan kaupungin koulujen hyvinvointityö:

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhteinen lastensuojelulaissa (417/2007, 12§) määritelty suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi. Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vuosille 2019-2020. Suunnitelma arviointiin vuonna 2019.

Suunnitelmassa Orimattilan kaupunkikohtaisiksi tavoitteiksi on asetettu hyvinvointia edistävien terveellisten elintapojen vahvistaminen ja kannustaminen terveellisiin elintapoihin. Tavoitteeksi on asetettu myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen.

Orimattilan opetuspalveluissa kehitetään toimenpiteitä, joilla pyritään saavuttamaan hyvinvointisuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetuspalveluiden hyvinvointikoordinaattori ohjaa ja organisoii koulujen hyvinvointityötä ja hyvinvointivastaavat kehittävät toimenpiteitä sekä huolehtivat niiden toteutumisesta kouluissa. Erialaisten fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin liittyvien teemojen kautta kehitetään koulujen toimintakulttuuria.

Alla on esimerkkejä näiden kahden toimenkuvan työtehtävistä.

Hyvinvointitiimin puheenjohtaja:

- Tiimissä edustaja jokaiselta koululta, suuremmilta kouluilta useita
- Seuraa, ohjaa ja raportoi hyvinvointivastaavien toimintaa
- Hyvinvointiohjausryhmän jäsen

- Sivistys- ja hyvinvointivaliokunnan edustajat
- Liikunta- ja nuorisotoimenjohtaja (puheenjohtaja)
- Päijät-Hämeen liikunta ja urheilu -edustaja
- Erkko-lukion Liikkuva opiskelu -hankkeen koordinaattori
- Rehtoreiden edustaja
- Kerhokoordinaattorin työpari
- Opetuspäällikkö

Hyvinvointikoordinaattorin toimenkuva:

Opetuspalveluiden hyvinvointikoordinaattori ohjaa ja koordinoi koulujen hyvinvointityötä sekä organisoii hyvinvointivastaavien työtä.

Tehtävänkuvaa kuuluu esimerkiksi:

- hyvinvointitiimin työryhmän puheenjohtaja (valmistelu, esityslistat, muistio)
- hyvinvointitiimin ohjausryhmän jäsen/pj
- hyvinvointitoiminnan koordinaattori kaikkien koulujen osalta (tuki hyvinvointivastaaville, toiminnan seuranta, toiminnan raportointi)
- toimii kerhokoordinaattorin työparina

Hyvinvointivastaavien toimenkuva:

Opetuspalveluiden hyvinvointivastaavat kehittävät hyvinvointisuunnitelmaan asetettujen tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä sekä huolehtivat niiden toteutumisesta Orimattilan peruskouluissa.

Jokaisella koululla on vähintään yksi opettaja, joka on nimetty hyvinvointivastaavaksi. Isoilla kouluilla toimii mahdollisesti useampi hyvinvointivastaava. Hyvinvointivastaavan työtehtäviin kuuluvat kaikille yhteiset tehtävät sekä 1-2 valittavissa olevaa teemaa. Toimintaa suunnitellaan lukuvuosisirajet ylittäen (keväällä suunnitellaan tu-leva syksy)

Tehtävään kuuluu esimerkiksi:

Kaikille yhteiset tehtävät

- on hyvinvointitiimin työryhmän jäsen (kokouksia n. 2krt/lukukausi)
- MOVE (luokkakohtaisten tulosten syöttäminen järjestelmään, koulukohtaisten tulosten analysointi ja päätelmät)
- liikunta- ja opetusvälineistön sekä tilojen ja niiden käytön kehittäminen
- toimii omalla koulullaan linkkinä hyvinvointityölle (ilmoitukset, tiedottaminen, jalkauttaminen jne.)
- koulun kerhotoiminnan koordinointi

Valittavat teemat

Tehtävään kuuluu: sisällön kehittäminen, suunnittelu, materiaalien tuottaminen, aikataulutus, tiedon jakaminen ja toimeenpaneminen

- koulujenväliset kilpailut
- koulujen yhteiset tapahtumat
- toiminnalliset opetusmenetelmät
- välituntitoiminta
- fyysinen hyvinvointi (uni, liikunta, ravinto): esim. teemaviikot, kampanjat, jne.
- psyykinen hyvinvointi (stressi, tunnetaidot): esim. teemaviikot, kampanjat, jne.
- MOVE (koulun mittaustulosten koostaminen ja niistä tehtyjen päätelmien tuominen MOVE -ohjausryhmään -> toiminnan kehittäminen ja jalkauttaminen myös muille luokka-asteille)

Koulujen ehkäisevä työ:

- Oppilashuollon kehittäminen
- Koulukuraattori ja -psykologin resurssin lisäys
- Suositusten mukainen resurssi
- Ennaltaehkäisevän työn vahvistaminen ja kehittäminen
- Oppilashuoltopalvelut myös esiopetukseen
- Koulunuorisotyö
- Joustavan perusopetuksen kehittäminen
- Resurssia siirrettiin opetuspalveluista nuorisopalveluille
- Kaksi koulunuorisotyöntekijää
- Joustava perusopetus, koulunuorisotyö, perusnuorisotyö
- Ravitsemuskasvatus varhaiskasvatus- ja opetuspalveluissa
- Kouluruokadiplomit ja Makudiplomit
- Sapere
- Ruokakasvatussuositukset käytössä kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa
- Ruokailukyselyt ja ruokahuollon kanssa asetettavat yhteiset tavoitteet

- Lasten ja nuorten osallistaminen - oppilaskunnat

Keväällä 2019 koulutettiin ensimmäiset Nuuska Agentit yhteistyössä Ehyt Ry:n kanssa kaikille yläasteille.

Liikenneturvallisuus

- Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut sekä nuorisopalvelut ovat olleet mukana laatimassa Päijät-Hämeen liikenneturvallisuussuunnitelmaa
- Kouluilta aiemmin kerätyt kommentit liikenneturvallisuudesta saatettiin tiedoksi P-Hämeen liikenneturvallisuustyöhön
- Kerättiin rehtoreilta vuonna 2017
- Areenan avajaisissa oli liikenneturvallisuudesta työpiste
- Varhaiskasvatushenkilöstölle liikenneturvallisuuskoulutus alkuvuonna 2019

Keskustan kehittämissuunnitelma

- Kaavoitusosasto on osallistanut oppilaita kehittämissuunnitelman valmisteluun
- Areenan avajaisissa kysely oppilaille
- Koulujen kautta oppilaiden tavoittaminen

LAPE-työn jatkuminen

- LAPE-ryhmä
- Mukana Orimattila, PHHYKY, Orimattilan seurakunta ja järjestöt
- Perhekeskus
- Kohtaamispaikka ja jalkautuvat palvelut
- Monialainen verkostotyö
- Seudullinen yhteistyöryhmä
- Varhaiskasvatusjohtaja Orimattilan edustajana
- Perhekeskuksen kuntatiimi
- Mukana Orimattila, Myrskylä ja Pukkila sekä HYKY, seurakunta ja järjestöt
- Yhteistyön kehittäminen lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa
- Pilotoinnit, esim. neuvolan nelivuotistarkastus Kimpassa ja päiväkodeissa, Lukumummi ja -vaari -toiminta
- Perheet keskiöön -hankkeen koulutus Orimattilassa 8.10.2019
- Seudulliset chat-auttamispalvelut:
- Onks tää normaalia? => lapsille ja nuorille
- En jaks! => vanhemmille

Toisen asteen koulutus lisää osaamista, osallisuutta sekä tukee elinikäistä oppimista. Koulutuksella on todettu olevan merkittäviä yhteyksiä syrjäytymisen ehkäisyyn ja eriarvoisuuden kaventamiseen. Koulutus tavoittaa syrjäytymisuhan alla olevia ja tarjoaa heille tulevaisuuden näkymiä sekä työkaluja saavuttaa unelmia. Lukiokoulutus on yleissivistävää toisen asteen koulutusta, joka perustuu perusopetuksen oppimäärään. Lukiokoulutusta järjestetään lukioissa, aikuislukioissa ja muissa oppilaitoksissa. Lukiokoulutus antaa valmiudet jatkaa opiskelua yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa.

Osa tämän jakson indikaattoreista on käsitelty THL:n kouluterveyskyselyn käsittelyn yhteydessä sivistys- ja hyvinvoinnin palvelualueella. Huomioitavaa on, että rikoksista syylliseksi epäiltyjen määrä 15 - 17- vuotiaiden ja 18 - 20- vuotiaiden kohdalla ovat hienoisessa nousussa Orimattilassa mutta maan keskiarvon alapuolella. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä on ollut laskussa vuonna 2

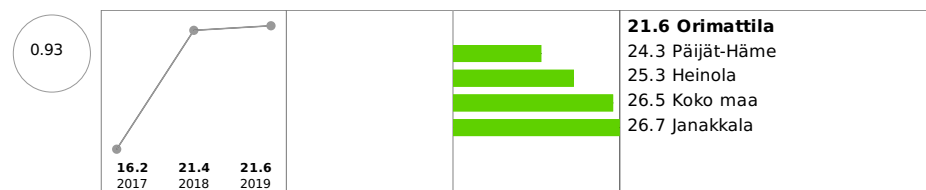
TYÖIKÄISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

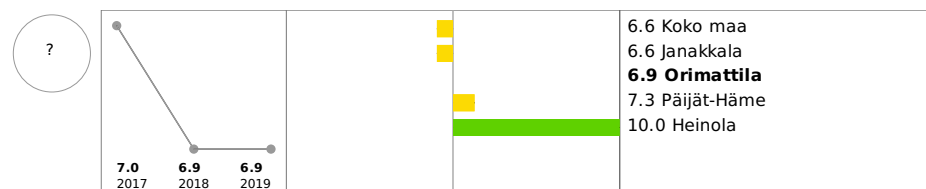
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

?				62.7 Päijät-Häme 63.5 Koko maa
---	--	--	--	-----------------------------------

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

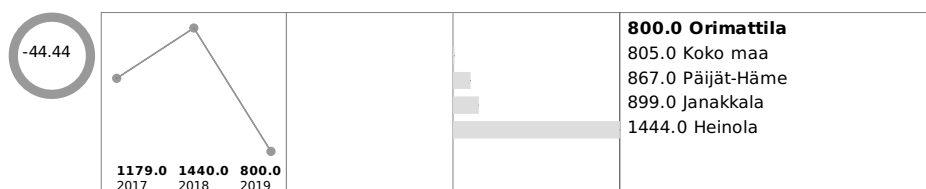
Opiskelu, työ ja toimeentulo

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

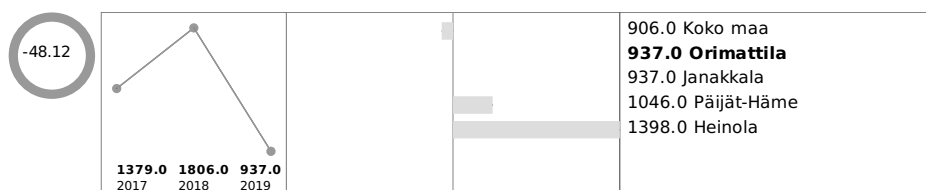
Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Muut palvelut

Talous

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Orimattilan sote-palvelut tuottaa hyvinvointikuntayhtymä. Alkuperäinen talousarvio oli epärealistinen verrattuna vuoden 2018 toteumaan ja vuoden 2019 talouteen vaikuttaneisiin palkkojen sopimuskorotuksiin sekä niiden myötä kohonneisiin ostopalveluiden hintoihin sekä mm. Lahden kaupunginsairaalan mittavan korjausinvestoinnin myötä tulleeseen vuokramenojen merkittävään kasvuun. Yhtymän johto teki päätöksen, että jo vuonna 2018 alkanutta kulujen karsintaa on lisättävä. Sopeuttamisohjelman valmistelu, päätöksenteko ja toimeenpano leimasivat vuotta. Toimitusjohtaja jätti tehtävänsä helmikuussa 2019 ja uusi toimitusjohtaja valittiin kesäkuussa ja aloitti työssään elokuussa. (PHHYKY vuosikertomus 2019).

Yhtymän tilikauden tulos oli noin -625 000 euroa alijäämäinen. Jäsenkuntien maksuosuudet olivat vuonna 2019 yhteensä 653,2 miljoonaa euroa, missä oli kasvua 4,7 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna maksuosuudet ylittyivät 31,7 miljoonaa euroa (5,1 %), mutta jäivät 8,2 miljoonaa euroa (1,2 %) alle muutostalousarvion. Väestörakenteeseen liittyvä palvelutarpeen kasvu, lapsiperhepalveluiden jatkuva kysynnän kasvu, hoitojen parantuminen, kunta-alan palkkaratkaisu ja yleinen inflaatio aiheuttavat merkittävän menojen nousupaineen vuosittain Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän alueella. Yhtymässä käytiin syksyllä yhteistoimintaneuvottelut, joilla haetaan 15 miljoonan euron kustannussäästöjä vuodelle 2020. Lisäksi päätettiin lomautuksista vuodelle 2020. Syksyllä käynnistettiin yhtymän laajuinen 4-5 vuoden muutosohjelma, jolla haetaan pysyvää kustannuskehityksen loiventamista tuleville vuosille. (PHHYKY vuosikertomus 2019).

Indikaattoreiden mukaan perusterveydenhuollon avokäynnit ovat olleet laskussa vuodesta 2018 vuoteen 2019. Orimattilan perusterveydenhuollon palvelut tuottaa terveystalo.

IKÄIHMISET *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

Apua riittämättömästi saavien osuus väestöstä (%), 75 vuotta täyttäneet

?				11.7 Koko maa 12.8 Päijät-Häme
---	--	--	--	-----------------------------------

Päivittäin tupakoivien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet

?				5.8 Koko maa 7.4 Päijät-Häme
---	--	--	--	---------------------------------

Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

?				41.7 Koko maa 42.6 Päijät-Häme
---	--	--	--	-----------------------------------

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

?				8.5 Päijät-Häme 9.1 Koko maa
---	--	--	--	---------------------------------

Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

?				57.9 Koko maa 60.0 Päijät-Häme
---	--	--	--	-----------------------------------

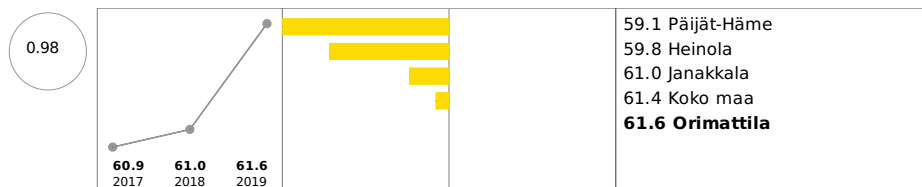
Dementiaindeksi, ikävakioitu

-8.24	<p>105.6 2013 99.5 2014 91.3 2015</p>		83.3 Janakkala 91.3 Orimattila 94.5 Heinola 100.0 Koko maa 103.9 Päijät-Häme
-------	---	--	---

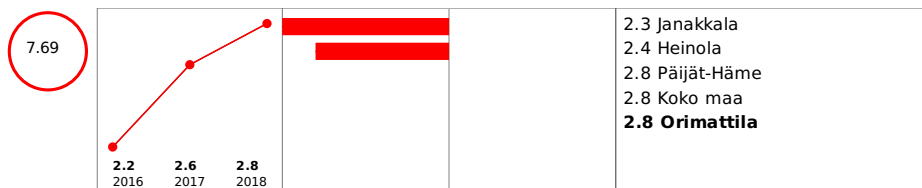
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

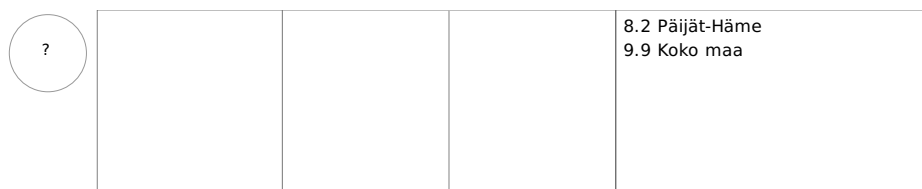
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavanikäisestä väestöstä

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Muistinsa huonoksi kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet

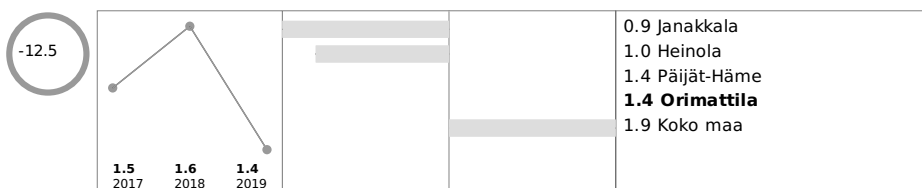

Sepelvaltimotautitapahtumat ikäväliillä 35 - 79 vuotta / 100 000 vastaavanikäistä

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

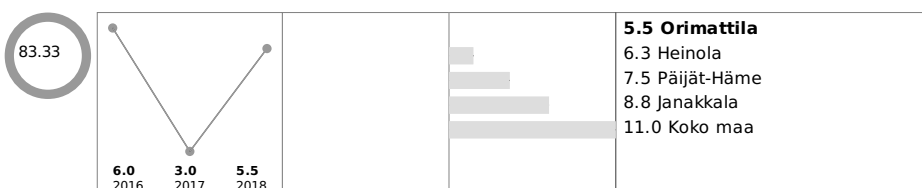

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Muut palvelut

Talous

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Ikääntyneiden toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen edellyttävät yhteistyötä. Ikääntyneiden toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen vaativat laajan joukon toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta aina yhdyskuntasuunnittelusta ja palvelujärjestelmän kehittäjistä vapaaehtoisjärjestöjen toimijoihin. Kaupungissa on tärkeää varmistaa, että asuin- ja elinympäristöt tukevat toimintakyvyltään heikentyneiden iäkkäiden pärjäämistä, hyvinvointia ja osallisuutta. Ikäystävällisessä kunnassa iäkkäiden asukkaiden toiveita ja tarpeita kuunnellaan, jotta heillä on mahdollisuus omannäköiseensä elämän.

Tarvitsemme uudenlaisia asumisen ratkaisuja, joilla voidaan edelleen lisätä kotona asumisen mahdollisuuksia. Ratkaisevassa asemassa on luonnollisesti PHHYKY:n oma palveluverkko mutta myös Orimattilassa tulisi olla riittävästi esteetöntä ja turvallista asumista. Erilaiset yhteisölliset asumisenratkaisut tukisivat ikääntyneiden kotona asumista.

Sosiaali- ja terveystalouden tehtävä on huolehtia, että iäkkään ihmisen toimintakykyä ylläpidetään erilaisin ennaltaehkäisy- ja kuntoutuksen keinoin. Kun toimintakyky heikkenee, sitä tuetaan tarpeenmukaisin palveluin ja huolellisesti valituin apuvälinein. (THL). Kaupungin tehtäväksi jää huolehtia kuntalain nojalla yleisestä hyvinvoinnista ja terveyden edistämisestä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, jonka tarkoituksena on hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen sekä terveysongelmien vähentäminen. Se on tietoista vaikuttamista terveyteen ja hyvinvoinnin taustatekijöihin, kuten elintapoihin, elinoloihin ja elinympäristöön sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen.

Kunnan tehtävänä on tukea ikääntyvän ihmisen osallisuutta ja toimintakykyä kaikissa elämän tilanteissa. Sosiaali- ja terveystalouden ohella muun muassa asuin- ja elinympäristöjen ratkaisut vaikuttavat iäkkäiden kuntalaisten hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Myös järjestöjen ja vapaaehtoisten toiminnalla on merkittävä rooli iäkkäiden ihmisten hyvinvoinnin tukemisessa. (THL). Tavoitteena on, että kaikilla ikääntyneillä ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvään elämään. Erityisesti tulisi tukea syrjäytymisvaarassa olevia iäkkäitä. Orimattilasta puuttuu vielä lakisääteinen suunnitelma ikääntyneiden toimintakyvyntukemiseksi mutta se on tarkoitus laatia vuonna 2020 yhteistyössä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.

Orimattilassa ikääntyminen etenee arvioiden mukaan vuoteen 2030 hieman nopeammin kuin Suomessa keskimäärin mutta hitaammin kuin Heinolassa. Orimattilan huoltosuhte on 72,2 prosenttia. Demografinen (tai väestöllinen) huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiaasta ja 65-vuotta täyttäneestä on sataa 15 - 64-vuotiaasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on. Orimattilassa vuoteen 2030 väestöstä 25 prosenttia eli neljännes on 65 vuotta täyttäneitä. Luku on hieman isompi kuin muualla Suomessa keskimäärin. Indikaattori ilmoittaa ko. ikäryhmän vakituisesti maassa asuvien osuuden vakituisesti maassa asuvasta väestöstä vuoden viimeisenä päivänä sukupuolen mukaan. Osuus lasketaan miehistä, naisista sekä näistä yhteensä.

Säännöllisen kotihoidon piirissä vuonna 2018 Orimattilassa oli maan keskitasoa vähemmän kaupunkilaisia. Tämä saattaa kertoa, että he ovat hyväkuntoisia tai toisaalta huoli herää siitä, osaavatko he hakea riittävästi tukea kotona asumiseen. Sama huomio nousi esiin myös vuoden 2018 hyvinvointikertomuksessa. Myös omaishoidettavien, yli 75 vuotiaiden kaupunkilaisten osuus oli.

Orimattilassa asui yksin vuonna 2018 60 prosenttia yli 75 vuotta täyttäneistä vastaavanlaisista asuntokunnista. Heinolassa vastaava luku oli 62% ja koko Suomessa 57 prosenttia. Yksinäiseksi itsensä koki samasta väestöstä vuonna 2018 koko maassa 9 prosenttia. Lukuja ei ole julkaistu kuntakohtaisesti. Näin ollen yksinasuvia on Orimattilassa verrattain paljon.

Orimattilan kaupunkiin kohdistettuja indikaattoritietoja on vain vähän. Tämän osuuden alussa olevat indikaattorit kuvaavat Päijät-Hämeen tilannetta vuonna 2018. Sen mukaan apua riittämättömästi koki saavansa maakunnan väestöstä 12 prosenttia. Elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden osuus yli 75 vuotta täyttäneistä reilut 40 prosenttia. Toisaalta terveytensä heikoksi tai keskitasoiseksi kokevien osuus oli liki 60 prosenttia.

Ympäristönsuojeluviranomainen pyrkii tukemaan turvallista ja viihtyisää asumista omalla lakisääteisellä lupa- ja valvontatoiminnallaan mm. asiantuntijajätehuollon ja vesi- ja viemärihuollon osalta. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää alueiden virkistyskäyttöä, jolloin ikäihmisille tarjoutuu mahdollisuus virkistyttyä mahdollisimman lähellä asuntoaan.

Ikääntyneiden avoin päivätoiminta

Ikääntyneiden avointa päivätoimintaa järjestettiin PHHYKY:n toimesta Orimattilassa Käkelässä ja Artjärvellä. Käkelässä ryhmiä toimi viikossa neljä ja Artjärvellä yksi ryhmä kerran kuukaudessa. Osana säästöjä, PHHYKY ilmoitti lopettavansa päivätoiminnan vuoden 2020 alusta. Loppuvuodesta 2019 kuitenkin Orimattilan kaupunginhallitus myönsi toiminnan jatkamiselle määrärahan seuraavalle vuodelle ja näin ollen toiminta saatiin turvattu. Ikääntyneiden avoin päivätoiminta on ollut suosittua ja se on koettu mielelläksi osaksi

ikäntyneiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Kummassakin päivätoimintapaikassa on ollut mahdollisuus myös syödä omakustannelounas toimintojen lomassa.

Vanhus- ja vammaisneuvosto

Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (365/1995) 65 §:ssä tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain 12 §:n 1 momentissa tarkoitettua raporttia ja hyvinvointikertomusta. Suunnitelma on päätetty Päijät-Hämeessä jakaa kahdelle päävastuulle: sosiaali- ja terveystalouksista vastaavalle PHHYKY:lle sekä muista palveluista vastaavalle peruskunnalle.

PHHYKY:n osuus suunnitelmasta on esitelty A-osassa.

Laki määrää myös, että kaupungin eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Lisäksi kaupungin on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyneitä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

Sen lisäksi, mitä kuntalain 27 §:ssä säädetään kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista, kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto on otettava mukaan 5 §:ssä tarkoitettujen suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on muutoinkin annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta (Finlex).

Orimattilan kaupungissa toimii valtuustokausittain nimettävä, yhdistetty vammais- ja vanhusneuvosto, jonka esittelijänä toimii hyvinvointipäällikkö. Neuvostossa on järjestöjen ja yhdistysten edustajien lisäksi myös kaupunginhallituksen edustajat.

Orimattilan kaupungin vanhus- ja vammaisneuvoston tehtävänä on edistää ja seurata ikäihmisten, vammaisten ja toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden arjen sujuvuuteen liittyviä tarpeita Orimattilan alueella. Neuvosto edistää ikäihmisten ja vammaisten vaikuttamismahdollisuuksia kunnalliseen päätöksentekoon sekä tekee aloitteita ja antaa lausuntoja eri viranomaisille. Neuvosto voi kutsua kokouksiin eri alojen asiantuntijoita kuultavaksi. Neuvoston esittelijänä toimii hyvinvointipäällikkö. Esityslistat ja pöytäkirjat sekä toimintakertomukset ja -suunnitelmat ovat nähtävillä Orimattilan kaupungin internet- sivuilla. Vuonna 2019 muodostettiin ensimmäisen kerran neuvoston toiminnan vuosikello sekä laadittiin raportointiprosessi neuvoston toiminnasta kaupunginhallitukselle.

Vanhus- ja vammaisneuvosto 2017 - 2021:

Laatunen Kirsti pj., kaupunginhallitus

Sikkilä Sari vpj., kaupunginhallitus

Esittelijä: Hyvinvointipäällikkö Kristiina Hämäläinen

Järjestöjen edustajat:

Heikkilä Emma, Lahden Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry
vj. Hynninen Susanna, Päijät-Hämeen omaishoitajat ja läheiset ry
Korhonen Irma, Orimattilan Kansalliset Seniorit ry.
vj. Aarre Kantola
Mechelin Kalevi, Orimattilan Eläkkeensaajat ry.
vj. Tuula Virtanen
Koivula Matti, Orimattilan Invalidit ry.
vj. Riitta Hietala
Lehtinen Keijo, Orimattilan Seudun Kuulo ry.
vj. Reijo Savela
Rantalainen Päivi, Eläkeliiiton Orimattilan yhdistys ry.
vj. Hannu Vilja
Rötkö Arja, Orimattilan Sotaveteraanit ry.
Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän edustaja / yhteyshenkilö
Corinne Soini

Veteraaniasian neuvottelukunta

Veteraaniasian neuvottelukunnan tehtävänä on seurata veteraanien tarpeiden kehitystä ja tehdä tarvittaessa asiaa koskevia esityksiä ja aloitteita. Lisäksi neuvottelukunta arvioi ja kehittää veteraaneille tarkoitettuja palveluja, tukitoimia ja muita etuuksia. Tarkoitus on myös edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä veteraanien palveluissa ja seurata, että veteraaneille kohdennetut tuet ja palvelut käytetään täysimääräisesti. Veteraaniasian neuvottelukunnassa on kaupungin nimeämät edustajat (puheenjohtaja ja sihteeri), Orimattilan

Sotainvalidit ry ja Orimattilan sotaveteraanit ry edustajat sekä Päijät- Hämeen hyvinvointikuntayhtymän edustajat. Veteraanasiaan neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Anssi HUUHTANEN.

Neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja kokouksissa käsitellään muun muassa kaupungin veteraanirahan käyttöä, valtion veteraanirahan käyttöä (kuntoutus ja kotiin vietävät palvelut) sekä muita ajankohtaisia yhteistyöhön ja veteraanien palveluihin liittyviä asioita.

Vuonna 2019 neuvosto kokoontui suunnitellusti kaksi kertaa. Lisäksi järjestettiin perinteinen veteraanien jouluruokailu. Veteraaneille järjestetään kaupungissa liikuntaryhmiä useita kertoja viikossa. Lisäksi heidän tuokailunsa kouluilla on maksutonta.

Ruokailu

Eläkekortin omaavat eläkeläiset ja yli 65-vuotiaat orimattilalaiset voivat käydä ruokailemassa Orimattilan kolmella koululla koulupäivinä. Ruokailua ei järjestetä koulujen loma-aikoina. Ruokalipukkeita voi ostaa 10 kappaleen nipuissa 16 eurolla Orimattilan kaupungintalon neuvontapisteestä. Myynnissä oleva ruoka on koululaisten ruokailusta yli riittänyttä ruokaa, joten sen saatavuus voi vaihdella päivittäin. Ruokien myynti pohjaa vanhus- ja vammaisneuvoston syksyn 2015 aloitteeseen yli jääneen laitospöytäruoan hyötykäytöstä.

Liikunta

Orimattilan liikuntapalveluiden +65-kortti on yli 65-vuotiaille tarkoitettu maksukortti uinti- ja kuntosalikäynteihin. Kortti maksaa 35 euroa ja se on voimassa puolivuotta ostopäivästään. Kaupunki järjestää sotiemme veteraaneille maksutonta ryhmävoimistelua kevätkaudella ja syyskaudella. Kuntoiluryhmien alkamisajankohdista tiedotetaan paikallislehdessä ja Orimattilan verkkosivuilla. Kuntosaliryhmä kokoontuu muutaman kerran viikossa Käkelän palvelukeskuksessa Koivikossa. Allasvoimistelut järjestetään kerran viikossa Orimattilan uimahallissa.

Orimattilan kaupungin palvelubussi

Orimattilan haja-asutusalueella ja taajamassa ajaa pikkubussi, jonka kaikki bussivuorot ovat maksua vastaan avoimia kaikille kuntalaisille. Palveluliikennettä ajetaan matalalattiaisella pikkubussilla, jossa on tilaa rollaattoreille, lastenvaunuille ja pyörätuoleille.

Seudullinen palveluliikenne

Sotiemme veteraanit saavat matkustaa maksuttomasti Lahden Seudun liikenteen busseissa. Maksuttomaan matkustamiseen oikeuttavan bussilipun saa Lahden InfoPisteestä näyttämällä voimassa oleva veteraanikortin. Myös pyörätuolilla tai rollaattorilla kulkeva matkustaja saa kulkea paikallisliikenteessä maksutta.

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän palvelut

Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän Asiakasohjaus Siiri ohjaa ja neuvoo ikäihmisten kotona asumiseen liittyvissä asioissa. Tietoa on tarjolla sekä julkisen, yksityisen että kolmannen sektorin palveluista. Asiakasohjaus Siiristä saa apua ikääntyneiden kotona asumista tukevista palveluista ja niiden tarjoajista sekä tietoa palvelusetelistä. Lisäksi se tarjoaa neuvoja omaishoitoon liittyvissä asioissa.

Lisätietoja: <http://www.palvelusantra.info/> Orimattilan alueen palveluhakemisto http://www.palvelusantra.info/tietoa_toiminnasta/kuntakohtainen_palveluhakemisto/orimattila Lisätietoja PHHYKY:n järjestämistä ikääntyneiden palveluista ja kuntoutuksesta <https://www.phhyky.fi/fi/ikaantyneiden-palvelut-ja-kuntoutus/>

Sähköinen asiointi yli 65- vuotiaalle

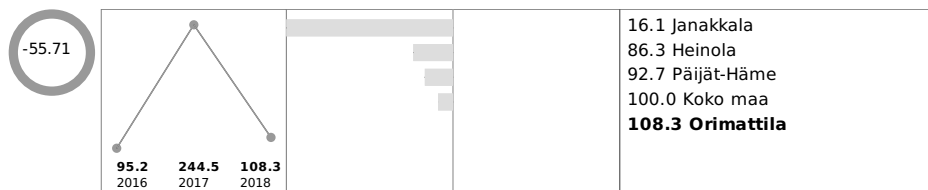
Sähköinen palvelu on tarkoitettu ensisijaisesti säännöllisen palvelun ulkopuolella oleville +65-vuotiaille kuntalaisille. Asiakasohjaus Siirin verkkosivulle linkitettävä palvelu ohjaa kuntalaista elämäntapamuutokseen ja tarpeen mukaisen tuen piiriin. Palvelussa asiakkaan on mahdollista arvioida omaa hyvinvointiaan sekä arjen kyvykkyytään ja pohtia samalla itselleen tarpeellisten arjen tukipalvelujen tarvetta. Palvelussa tehdyn itsearvion perusteella käyttäjälle tarjotaan sekä ohjeistusta ja neuvontaa, mutta myös tietoa hänelle hyödyllisistä, lähialueella sijaitsevista palveluiden tarjoajista

Tutustu palveluun: <https://mynavigo.fi/home>

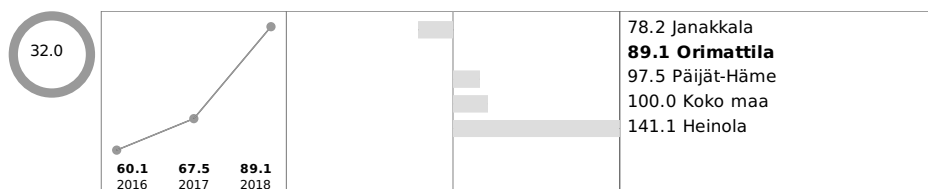
KAIKKI IKÄRYHMÄT *Hyvinvointi*

Elämänlaatu ja osallisuus

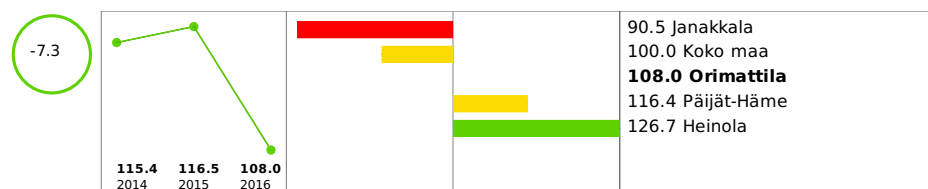
Perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon potilaiden hoitopäivien ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi (vuosi 2018 ennakkotieto)

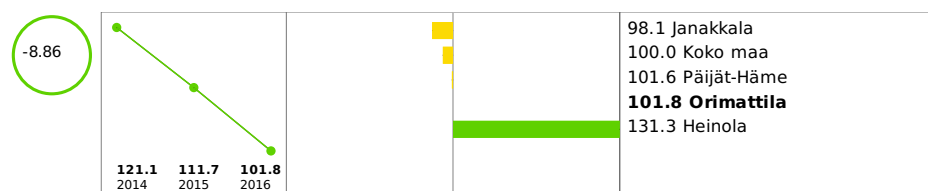
Psykiatrian laitoshoidon potilaiden hoitopäivien ikä- ja sukupuolivakioitu indeksi (vuosi 2018 ennakkotieto)

Mielenterveysindeksi, ikävakioitu

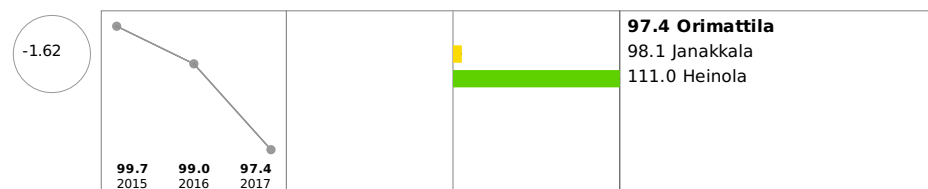
Tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi, ikävakioitu

Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus (%)

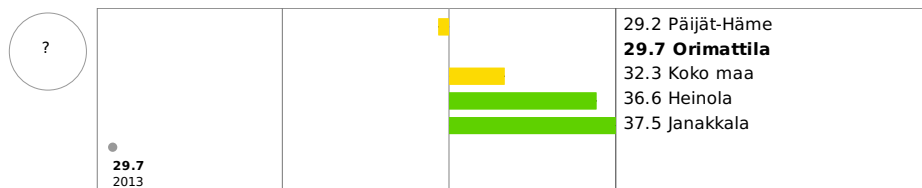
Kelan sairastavuusindeksi, ikävakioitu (-2017)

Menetetty elinvuodet (PYLL) ikävällillä 0 - 80 vuotta / 100 000 asukasta

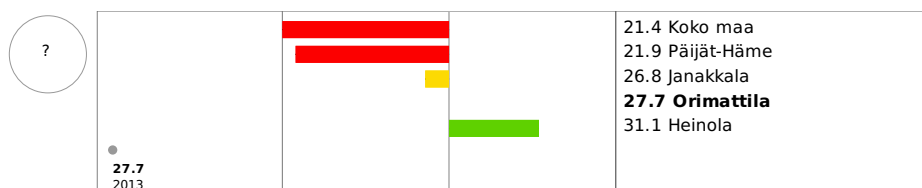
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%)

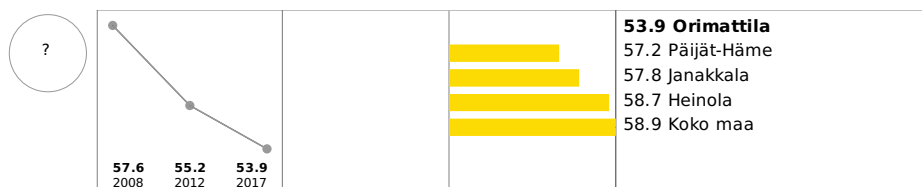
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), keskitason koulutus

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%)

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

Sairauspäivärahaa saaneet 16 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

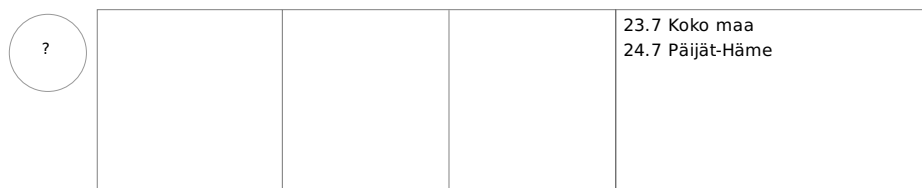

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Työkykyensä heikentyneeksi arvioivien osuus (%)

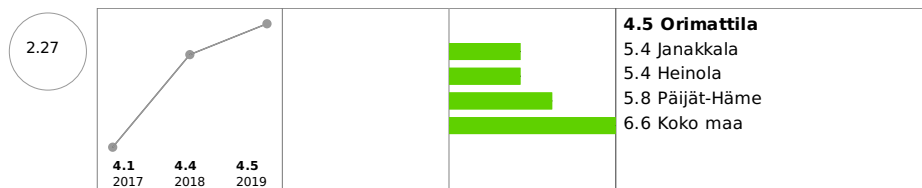

Niiden osuus, jotka uskovat, että todennäköisesti eivät jaksakaan työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%)

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

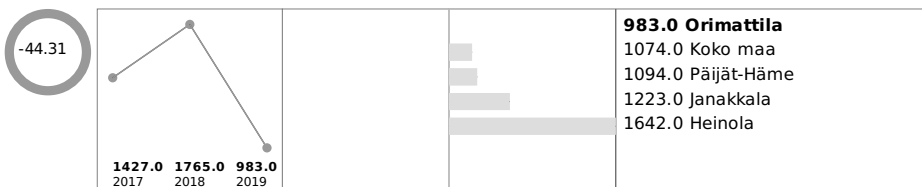
Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta (-2017)

Kunnan palvelut

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Vapaa-aika

Muut palvelut

Talous

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Yhdistys-, järjestö-, seura- ja kolmannen sektorin toiminta

Yhdistys- ja järjestö sekä kolmannen sektorin ja seurojen toiminnat ovat tärkeitä osia hyvinvointityössä. Paikalliset järjestöjen ym. yhteisöt vahvistavat ja kehittävät toiminta-alueellaan olevien yhdistysten toimintaedellytyksiä ja edistävät yhdistysten välistä yhteistyötä. Ne edistävät vuoropuhelua yhdistysten, julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Järjestöjen yhteisöt tuottavat ja koordinoivat myös paljon matalan kynnyksen toimintaa, joka lisää asukkaiden osallisuutta. Lisäksi ne tarjoavat toimitiloja, koulutuksia, virkistystä vapaaehtoisille sekä neuvontaa ja tukea yhdistystoiminnan ja vapaaehtoistyön tueksi. Järjestöjen yhteisöjen toiminta sekä vapaaehtoisten työpanos tukee sitä, että alueella toimivat yhdistykset voivat edistää väestön terveyttä, psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia ja tarjoavat mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen. (Kuntaliitto)

Orimattilan kaupungissa on monipuolista yhdistys-, järjestö- ja kolmannen sektorin toimintaa. Orimattilan kaupunki tukee eri toimintoja eri tavoin, kuten toiminta-avustuksina ja maksuttomina tiloina. Vuodelle 2020 on suunniteltu yhdistyskyselyä, jonka kautta saadaan perustietoa kaupungin yhdistyksistä sekä mahdollisia toiveita kaupungin ja toisten yhdistysten väliselle yhteistyölle.

Syksyllä 2019 myös Orimattilassa käynnistettiin omaa vapaaehtoistoimijoiden verkostoa. Samanlainen verkosto toimii jo Lahdessa, Hollolassa, Heinolassa ja Asikkalassa. Vapaaehtoistoiminnan maakunnallisena koordinaattorina toimii Lahden Lähimmäispalvelun Kirsi Hyväri. Toiminta on suunnattu kaikille vapaaehtoistoimijana toimiville tahoille. Tavoitteena on muodostaa yhteinen kaupungin vapaaehtoistyöstä kertova esite jaettavaksi esimerkiksi uusille kaupunkilaisille sekä järjestää vapaaehtoistoiminnan messut ja kiitoskahvit. (Kuntaliitto)

Aktiivinen kansalaisyhteiskunta sekä järjestö- ja vapaaehtoistoiminta ovat aina olleet paikallisyhteisöjen toiminnan ydintä ja merkittävä sosiaalisen pääoman luoja. Tällä toiminnalla on kunnissa pystytty hyvin monipuolisesti vahvistamaan myös kuntalaisten omaehtoista arjessa selviytymistä.

Vahvan kansalaisyhteiskunnan avulla voidaan vahvistaa myös kunnallista demokratiaa ja aktivoita kuntalaisia. Perinteinen edustukselliseen demokratiaan pohjautuva vaikuttaminen saa enenevässä määrin rinnalleen täydentäviä uusia osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja. Kolmannen sektorin rooli on tulevaisuudessa yhä tärkeämpi. Järjestötoiminnan avulla erilaiset kuntalaiset kohtaavat ja voivat laajentaa keskinäistä kanssakäymistään.

Lukuisissa paikallisissa järjestöissä ja yhteisöissä on yhteen liittyneinä valtavasti potentiaalia tuottaa vapaaehtoista vertaistukea ja kantaa

vastuuta oman lähiyhteisönsä kehittämisestä sekä osallistua palvelujen suunnitteluun. Kansalaisyhteiskunta ”tuottaa” juuri niitä palveluita, joilla on suuri vaikutus siihen, miten voimme ennaltaehkäistä syrjäytymistä sekä raskaita ja kalliita korjaavia toimenpiteitä. (Kuntaliitto)

Kuntalaiset edistävät omilla valinnoillaan omaa ja lähiyhteisön hyvinvointia. Jokainen luo omasta arjestaan juuri itselleen sopivan tukien samalla myös muiden elämää. Pienillä teoilla voi piristää yhteistä elinympäristöä tai tukea läheisten hyvinvointia. Kunnan rooli on erityisesti mahdollistaa ja tukea kuntalaisten aktiivista hyvinvoinnin edistämistä ja auttaa erityisesti niitä, jotka tähän eivät itse täysin kykene. (Kuntaliitto)

Osallisuus ja demokratia

Kunta on ihmisten muodostama yhteisö, jota luonnehtii vahvasti moniarvoisuus. Kuntalaiset eriytyvät identiteetiltään, arvoiltaan ja elämäntavoiltaan. Tämä näkyy kuntalaisten erilaistumisena myös osallistujina. Tulevaisuuden kunta elää ja kehittyy kumppanuudessa tällaisten vertaisyhteisöjen kanssa. Vahvan luottamuksen ja vuoropuhelun yhteisöt menestyvät muita paremmin ja kykenevät tuottamaan parempaa hyvinvointia asukkailleen. Edustuksellista demokratiaa täydentämään on erityisesti 1990-luvulta lähtien kehitetty suoran osallistumisen käytäntöjä, joiden kautta kuntalaiset voivat suoremmin vaikuttaa asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon. Kuntalain 22 §:n mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunta voi vapaasti päättää siitä, miten se tämän velvollisuutensa käytännössä toteuttaa. Osallisuuden tunteella on suora kytkös kokemukseen hyvinvoinnista. (Kuntaliitto)

Kunnalla on ainutlaatuinen rooli paikallisyhteisönä, joka kokoaa yhteen monia kuntalaisille tärkeitä yhteisöjä ja vertaisryhmiä. Näitä syntyy usein hyvin spontaanisti esimerkiksi ryhmälle yhteisten asioiden ja elämäntilanteiden mukaan.

Kunnan merkitys arjen yhteisönä on muuttumassa. Yhteisöllisyyden merkitys ei enää määräydy pelkästään asuinpaikan mukaan. Monille ihmisille omat yksilöllisesti valitut yhteisöt ovat asuinpaikkaa merkityksellisempiä. Aikaan ja paikkaan sitoutumaton sosiaalinen media luo uudenlaisia ja monimuotoisia sosiaalisia yhteisöjä. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin kannalta on keskeistä, että jokainen kuntalainen saa tarvitsemiaan palveluita ja pääsee kokemaan itsensä osalliseksi. Palveluiden ja osallisuuden tulee toteutua riippumatta kuntalaisen kielitaidosta, iästä, alkuperästä, uskonnosta, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta tai muusta henkilöön liittyvästä tekijästä. Kuntien tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat auttavat kehittämään mahdollisuuksia jokaisen kuntalaisen hyvinvoinnille. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään osana kunnan toiminnan ja talouden ohjausta ja yhteistyössä syrjinnän vaarassa olevien kuntalaisten kanssa. (Kuntaliitto)

THL:n TEA-viisarin 2019 mukaan kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien luonnissa on onnistuttu hyvin. Kolme neljästä (75 %) kunnasta on hyödyntänyt asiakasraateja palveluiden kehittämisessä ja suunnittelussa. Myös väestön terveys- ja hyvinvointitietojen käsittely kunnan johtoryhmässä ja näiden tietojen raportointi valtuustolle on yleistynyt. Kuntien johtoryhmistä 34 prosenttia ei ole käsitellyt väestöryhmien välisiä terveyseroja eikä 20 prosenttia elintapoja. Päätösten vaikutusten ennakkoarviointimenetelmän käyttöön otosta on päätetty hieman aiempaa useammassa kunnassa (28 %), mutta sen systemaattisessa käytössä on paljon parannettavaa. Orimattilassa on käytössä ennakkovaikutusten arviointi sivistystoimen palveluissa.

Orimattilan kaupungissa toimii osallisuus- ja aluetyöryhmä, jonka tehtävänä on edistää kuntalaisten osallisuutta ja demokratiaa. Ryhmän edustavuutta lisättiin 2019 ottamalla sen jäseneksi nuorisovaltuuston edustaja. Aluejohtokunnat käyvät vuosittain kertomassa alueensa tilanteen ja tapahtumat.

Ryhmän vahvin työväline on Osallistumisen ja vaikuttamisen toimenpideohjelma, jota päivitetään tarpeen mukaisesti.

Toimenpideohjelman tavoitteena on: 1. osallistumisen ja vaikuttamisen vahvistaminen sekä 2. viestinnän ja vuorovaikutuksen lisääminen.

2019 on aloitettu toimenpideohjelman uudistaminen vastaamaan erityisesti sähköisten palveluiden kysyntää. Tavoitteena on myös tuoda kuntalaisille selkeämmin viesti niistä keinoista ja vaikutuskanavista, joilla he pääsevät vaikuttamaan kaupungin toimintaan ja omaan elinympäristöönsä. Erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden nostaminen vuoden 2021 kuntavaaleissa.

Viestintä

Kuluneen vuoden aikana kaupungin viestintää aktivoitiin ja selkiytettiin. Kaupunkilaisten ja kaupungin työntekijöiden kannalta tärkeiksi asioiksi nostettiin päätös viestintä, hanke- ja projektitiedottaminen sekä sisäinen uutiskirje. Myös suosituimmiksi osoittautuneita onnistumis-uutisia pyrittiin tuottamaan enemmän. Viestintä keräsi eri toimialojen tapahtumat viestinnän vuosikelloon, josta niitä nostettiin esiin mahdollisimman tasapuolisesti, mutta asian merkityksellisyys huomioiden.

Kuntalain mukaisen kaupungin pääviestintäkanavan, orimattila.fi-verkkosivuston lisäksi tietoa kaupungin tapahtumista ryhdyttiin julkaisemaan aktiivisemmin kaupungin omassa Facebook-ryhmässä. Sivun tykkääjien ja seuraajien määrä kasvoi tasaisesti koko vuoden ajan kehittyen noin 2 500 seuraajasta noin 3 000 seuraajaan. Klikkaukset verkkosivuston uutisiin kasvoi saman kehityksen mukaisesti. Facebook-ryhmän lisäksi aktivoitiin Instagram, jonne haluttiin nostaa kaupungin tapahtumia ja tunnelmia. Instagram-tilin toivottiin tavoittavan myös nuorempaa kohderyhmää ja tukevan matkailumarkkinointia.

Koko kaupungin sisäistä viestintää toteutettiin kuukausittain ilmestyvällä sähköpostikirjeellä. Lisäksi yhdessä toimialojen kanssa hahmoteltiin intraudistuksen tavoitteet ja suunniteltiin intran uusi rakenne.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Kunnat vastaavat alueensa kulttuurin peruspalveluista. Avustustoiminnalla luodaan mahdollisuuksia kulttuurin omaehtoiselle harrastamiselle ja ammatilliselle taidetoiminnalle. Kulttuuripalveluiden merkitys alueen elinvoimaisuuden ja kuntalaisten hyvinvoinnin kannalta on suuri. Jokaisella on oikeus kulttuuripalveluihin iästä, kulttuuritaustasta ja elämäntilanteesta riippumatta ja palvelut ovat luonteva osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää.(Kuntaliitto)

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kirjastopalveluilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia tietoon, lukukokemuksiin, osaamisen kehittämiseen sekä kansalaistoimintaan. Tehtävänä on tarjota kaikenikäisille pääsy aineistoihin ja kokoelmiin, tarjota tietopalvelua, tukea ja ohjausta tiedon hankintaan sekä tiloja monenlaisen toimintaan. Palveluja viedään myös kotona ja laitoksissa asuville ja tehdään yhteistyötä mm. varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämiseksi kirjastot tukevat niin kotoutumista, yhteisöllisyyttä kuin paikallista identiteettiä. Kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus ja neuvonta on käyttäjälle maksutonta.(Kuntaliitto)

Kulttuuripalveluiden vuosi oli toiminnan täyteinen: erilaisia näyttelyitä ja tapahtumia järjestettiin yhteensä 22 kappaletta ja ne tavoittivat noin 3500 henkilöä. Kulttuuripalvelut tekivät tapahtumajärjestelyissä aktiivista yhteistyötä kirjaston ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yksi vuoden kohokohdista oli loppuunmyyty Sinfonia Lahden konsertti Orimattilan taidemuseossa. Hyvää palautetta saatiin myös uudistuneesta itsenäisyyspäiväjuhlasta ja lapsille suunnatuista tapahtumista ja näyttelyistä.

Orimattilan taidemuseo saavutti omia ennätysiään hipovan kävijämäärän, kun museossa vieraili vuoden aikana yhteensä 3291 henkilöä. Taidemuseosta valmistui myös odotettu, museon kokoelmia ja historiaa kattavasti esittelevä painettu julkaisu Taidekirja - Tunteettomat tutut Orimattilan taidemuseossa.

Suoraan kouluille ja päiväkodeille suunnattua lastenkulttuuritarjontaa toteutettiin yhteistyössä seudullisen Lastenkulttuurikeskus Efektin kanssa. Esikoululaisten ja alakoululaisten opetusohjelmiin kirjatut kulttuurikasvatusohjelmat toteutuivat suunnitellusti. Kahdeksaluokkalaisten kävivät kulttuurivierailuilla taidelaitoksissa valtakunnallisen Taidestestaajat -hankkeen kautta.

Nuorisotyö

Kuntien nuorisopalvelut järjestävät nuorille erilaista toimintaa kuten tapahtumia, kerhoja ja retkiä. Nuorisopalveluilla tuetaan nuorten kasvua ja kehittymistä aikuisuuteen sekä toimitaan eri tavoin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Etsivä nuorisotyö auttaa nuoria, jos elämässä on haasteita tai sopivaa opiskelupaikkaa ei tahdo löytyä. Useissa kunnissa toimii myös nuorten työpajoja.(Kuntaliitto)

Nuorten työpajat

Orimattilan nuorten työpajalla keskitytään nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Perinteisen työtehtäväpainotteisen työpajatoiminnan lisäksi Orimattilan Nuorten työpajalla on erikoisuutena vahvasti painottuva liikunta- ja terveystieteiden alue. Liikunta on keskeinen osa työpajan arkea, joka näkyy yksilö- ja työvalmentajien innostavassa ja osallistavassa työotteessa. Nuorten työpajan ryhmäliikunta on nuorelle mieluista ja houkuttelevaa sekä yksilölliset tarpeet huomioivaa. Tämä toteutuu kun nuoret osallistetaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Liikunta antaa nuorelle myönteisiä kokemuksia ja mahdollisuuksia tunteiden ilmaisuun ja sosiaalisten taitojen oppimiseen. Vähän liikkuvat nuoret saavat ryhmästä vertaistukea liikkumisen aloittamiseen.

Syksyllä 2019 Nuorten työpajalla käynnistyi uusi ammatillinen Luova kokkipaja, jonka tavoitteena on opettaa nuorille edullisen ja terveellisen ruuan valmistuksen ammatilliset tekniset taidot ja arkea helpottavat menetelmät, jotka ovat myös yleishyödyllisiä nuoren elämässä tarvittavia taitoja. Nuoret suunnittelevat ja toteuttavat monipuolisia lounasruokia, joissa on huomioitu raaka-aineiden tuoreus, terveellisyys, alkuperä, eettisyys ja taloudellinen näkökulma.

Nuorten työpajalla kiinnitetään huomiota oikeisiin ergonomisiin työasentoihin ja kaikilla nuorilla on mahdollisuus osallistua työttömien terveystarkastukseen sekä liikunnanohjaajan terveys- ja liikuntaneuvontaan. Nuorten työpajalla tehdään tiivistä yhteistyötä päihde- ja mielenterveyspalvelujen kanssa sekä kiinnitetään erityistä huomiota mielen hyvinvointiin. Pyritään kehittämään tietoisuustaitoja ja löytämään luovia menetelmiä, joilla tuetaan nuoren arkea.

Liikuntatoimi

Kunnat ovat merkittäviä liikuntapalvelujen tuottajia ja toimintaedellytysten luojia. Kunta järjestää eri ikäisille asukkaalleen terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa monin tavoin, kuten tukemalla kansalaistoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Liikunta on kunnan peruspalvelu ja tärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. (Kuntaliitto)

Vuonna 2019 liikuntapalvelut tarjosi 19 liikuntaryhmää, joista osa oli erilaisia lyhytkursseja. Liikuntapalvelut saivat lisäresurssia liikkuva

arki Orimattilassa hankkeesta, jonka painopiste oli vuonna 2019 perheliikunta ja perheen yhteinen liikkuminen. Myös yhteistyötä fysio- ja kuntoutusterapian kanssa tiivistettiin, minkä seurauksena liikuntaneuvonnan palveluketjua, ja sen toimivuutta saatiin parannettua. Liikuntaneuvontaa järjestettiin kahtena päivänä viikossa ja asiakkaita oli vuoden aikana 76 henkilöä.

Lasten ja nuorten harrastemessut järjestettiin ensimmäistä kertaa Orimattila Areenan avajaisten yhteydessä keväällä 2019 ja paikalla kävi päivän aikana noin 3000 ihmistä. Päiväaikana harrastemessut kokosivat kaikki Orimattilan peruskoulujen oppilaat paikalle ja illalla tilaisuus oli avoin kaikille kuntalaisille. Toimintaansa pääsi esittelemään yli 20 paikallista harrastustoimintaa tarjoavaa toimijaa.

Maahanmuuttajatyö

- Tavoitteena on kotouttaminen ja kotoutuminen
- Kotouttamiseen liittyy lakien ja tapojen oppimista, sosiaalisten suhteiden luomista ja vahvistamista
- Onnistunut kotouttaminen kiinnittää ihmisen uuteen kotimaahansa ja on kaksisuuntaista

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki) 30 §:n mukaan kunnalla on yleis- ja yhteensovitusvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille ja että ne järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä.

ELY -keskuksen, työ- ja elinkeinotoimiston, Kansaneläkelaitoksen ja muiden kunnan alueella toimivien viranomaisten on kunnan aloitteesta osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laadintaan, toteutukseen ja toimeenpanon seurantaan. Paikalliset maahanmuuttaja, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua em. prosesseihin.

Orimattilan kotouttamisohjelmaksi on hyväksytty Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma kaupunginvaltuustossa. Kotoutumislain 41 §:n mukaan kunta voi tehdä ELY -keskuksen kanssa sopimuksen lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Lain 44 §:n mukaan kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen ELY- keskuksen kanssa. ELY -keskus ja kunta yhdessä arvioivat vuosittain kuntaan osoitettavien ja sijoittuvien henkilöiden määrät, henkilöiden kuntaan muuton alkuvaiheen palveluihin, asumiseen sekä muihin kotouttamis- ja peruspalveluiden käyttöön kohdistuvat tarpeet.

Orimattilan kaupunki on sitoutunut ottamaan vastaan 20 kiintiöpakolaista vuodessa. Tällä hetkellä kuitenkin koko Hämeen alueelle ohjataan vain 60 kiintiöpakolaista vuodessa, jolloin sopimuksen mukainen määrä ei ole vielä koskaan toteutunut. Vuonna 2019 Orimattilaan tuli 15 kiintiöpakolaista ja yhteen perheeseen syntyi vauva.

Maahanmuuttajatyön ytimessä ja tavoitteena on kotoutuminen eli maahan muuttaneen hyvä olo ja osallisuuden tunne uudessa kotimaassa. Puhutaan myös kaksisuuntaisesta kotoutumisesta, jossa maahanmuuttaja kotiutuu ja samalla yhteiskunta ympärillä muuttuu uuden henkilön liittyessä paikallisiin yhteisöihin ja luoden uusia yhteisöjä. Maahanmuuttajat ovat hyvin heterogeeninen ryhmä, johon kuuluvat mm. eri maista tulevat pakolaiset, turvapaikanhakijat, ulkomaalaiset opiskelijat, työn perässä muualta muuttaneet ja heidän perheensä. (Kuntaliitto)

Parhaimmillaan maahanmuuttajatyö on pyrkimistä siihen, että jossain vaiheessa Suomeen muualta muuttaneet ovat yhteiskunnan täysivaltaisia jäseniä ja mukana tavallisina ihmisinä yhteiskunnan ja yhdistyksen toiminnassa osallistujina, kehittäjinä, vapaaehtoisina, vastuuhenkilöinä ja päättäjinä.

Vuosina 2017-2020 on Orimattilassa käynnissä AMIF- rahoitteinen kiintiöpakolaisten kotouttamishanke, jossa maahanmuuttokoordinaattorina toimii Sirkku Lindstam. Hankkeen kanssa tiivissä yhteistyössä kotouttamisessa ovat toimineet myös viisi paikallisyhteisöä (ev.lut.srk, Helluntai-srk, Martat, MLL ja SPR), joista toimijoita on ollut noin 20 hlöä. Hankkeen kohderyhmä koostuu kolmansien maiden kansalaisista, jotka ovat saaneet oleskeluvan ja sitä myötä muuttaneet kuntaan. Hankkeen kohderyhmään kuuluu myös yksin asuvia (perheenyhdistämistä odottavia), alaikäisiä ja erilaisia sairauksia tai vammoja omaavia maahanmuuttajia.

Hankkeen tavoitteena on:

1. Kehittää monialainen asiakaslähtöinen toimintamalli kotouttamiseen
2. Järjestää kotouttamistoimintojen kohderyhmälle
3. Edistää etnisiä suhteita ja yhdenvertaisuutta
4. Lisätä osaamista maahanmuuttajatyössä

Orimattilan kaupungin hankkeen aikana tapahtunut kotiuttamistoiminta on ollut aktiivista ja sen myötä kaupunkiin on jäänyt asumaan neljä perhettä. Kaupunki on edelleen halukas jatkamaan edelleen kiintiöpakolaisten vastaanottoa. Tämän vuoksi loppuvuonna 2019 päätettiin yhdessä kahden muun kunnan (Hollola ja Heinola) kanssa yhteisestä, määräaikaisesta maahanmuuttajakoordinaattorin tehtävän avaamisesta. Koska kenelläkään em. kunnista ei ollut tarvetta kokoaikaiselle työpanokselle, koettiin yhteinen resurssi

perustelluksi. Tehtävä on tarkoituksena avata hakuun hankkeen loppuessa helmikuussa 2020. Näin pystytään turvaamaan maahanmuuttajatyön jatkuminen myös hankkeen jälkeen sekä hankkeen aikaisten oppien ja käytäntöjen vieminen eteenpäin. tulevan kooridnaattorin tehtäviin on katsottu kuuluvan maahanmuuttajatyö laajeminkin kuin vain kiintiöpakolaisten kohdalla.

Vuonna 2019 kaupungin nettisivuille luotiin oma For Immigrants- sivusto, jossa on perustietoa englanniksi kaupungista sekä maakunnasta sekä omat kotisivut vain hankkeelle ja sen tuotoksille.

Elinympäristön kehittäminen

Yhdyskuntien kehittämisen linjauksissa kuvataan keskeisiä periaatteita, joiden pohjalta yhdyskuntia tulisi kehittää, jotta ne osaltaan tukisivat myös hyvinvoinnin edistämistä.(Kuntaliitto)

Hyvä elinympäristö luo pohjan asukkaiden arjelle ja perustarpeiden tyydyttämiselle. Se tarjoaa mahdollisuuden asumiseen, palveluiden käyttämiseen, työssäkäyntiin, ulkoiluun, harrastuksiin, mutta myös lepoon ja yksityisyyteen. Laadukas elinympäristö on vetoimainen niin asukkaille kuin yrittäjillekin. Terveellisyys, turvallisuus, esteettömyys ja viihtyisyys ovat elinympäristön tärkeitä ominaisuuksia joilla edistetään hyvinvointia. Elinympäristön kehittämisessä parhaat tulokset saavutetaan kuntalaisia kuunnellen kaavoituksen, rakennusvalvonnan, ympäristösuojelun ja ympäristöterveyden yhteistyöllä. (Kuntaliitto)

Maapolitiikka

Kunnan maankäyttöä ja palveluverkkoa koskevat valinnat vaikuttavat monella tavalla kuntalaisten arkeen ja yritysten toimintaedellytyksiin. Pitkäjänteisellä suhdanteista riippumattomalla maanhankinnalla ja kaavoituksella kunta luo itselleen mahdollisimman hyvät valmiudet reagoida muutostarpeisiin kestäväällä tavalla hyvinvointia edistävästi. Kunnalla tulee olla aktiivinen ote täydennysrakentamisen ohjaamisessa, järjestämisessä sekä yksityisten tahojen välisten intressien yhteensovittamisessa siihen liittyen. (Kuntaliitto)

Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu

Kaavoituksella mahdollistetaan hyvinvoinnin edistäminen muilla sektoreilla ja viihtyisä elinympäristö. Kaavoituksella voidaan ehkäistä esimerkiksi segregatiota ja muun eriarvoisuuden syntymistä. Elinympäristön terveellisyys, turvallisuus ja esteettömyys tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti yhdyskuntien suunnittelussa, toteuttamisessa ja ylläpidossa. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu on tehokas ennaltaehkäisevä keino vaikuttaa ulkomelun torjuntaan, ilmanlaatuun asuinympäristössä ja talousveden raakavesilähteiden suojeluun. (Kuntaliitto)

Liikenne, joukkoliikenne, katuverkkojen rakentaminen ja ylläpito

Hyvät liikenneyhteydet ja liikennepalvelujen toimivuus ovat perusedellytyksiä kuntien ja alueiden toiminnassa. Liikennejärjestelmän suunnittelussa käsitellään kaikki liikkumisen osa-alueet, otetaan huomioon kaikki eri väestöryhmät ja tarkastellaan avoimesti suunnitelmien vaikutuksia. Näin mahdollistetaan myös kuntalaisten oma hyvinvointia edistävä toiminta, kuten työmatkapyöräily. (Kuntaliitto)

Kasvavilla kaupunkiseuduilla tulee kehittää kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä houkuttelevaksi niin, että voidaan turvata hyvä ilmanlaatu, liikennejärjestelmän toimivuus ja vastata ilmastotavoitteisiin. Vaihtoehtojen käyttövoimien ja vähäpäästöisten ajoneuvojen käyttömahdollisuuksia tulee edistää.(Kuntaliitto)

Orimattilassa on voimassa Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen liikkumisen suunnitelma (2018). Sen mukainen visio kuuluu: "Minä ja sinä olemme vastuussa turvallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.". Orimattilan vilkkain väylä on vt 4, jolla liikkuu yli 24 000 ajoneuvoa vuorokaudessa. Päijät-Hämeessä jopa lähes puolet 1-2 km:n matkoista tehdään henkilöautolla. Päijät-Hämeessä noin 40 % asukkaista käyttää heijastinta ja 60 % pyöräilykypärää. Orimattilassa työmatkan keskipituus on 20 km. Työmatkoista 39 % on korkeintaan 5 km:n pituisia.

Liikenneturvallisuusryhmä toimii kunnassa tehtävän liikenneturvallisuustyön perustana. Ryhmässä on mukana kunnan, viranomaisten ja sidosryhmien edustajia, jolloin kaikki ikä- ja liikkujaryhmät tulevat huomioituiksi. Työryhmään kuuluvat: Seppo Määttä, Tekninen toimi, Osmo Pieski Hallinto, Miia Kemppe Varhaiskasvatus, Jari Railio Koulukuljetukset + joukkoliikenne, Jouko Valkonen Opetuspalvelut, Teija Nevalainen Liikunta- ja nuorisotoimi, Veera Clewer Neuvola, Jouni Takala Hämeen poliisilaitos, Herkko Jokela ELY-keskus, Ari-Pekka Lattu Liikenneturva, Terhi Svens Ramboll, Kristiina Hämäläinen hyvinvointityö/vanhus- ja vammaisneuvosto.

Liikenneturvallisuusryhmän sijaan esimerkiksi kunnan johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä tai viisaan liikkumisen ryhmä voi käsitellä turvallisen ja viisaan liikkumisen edistämiseen liittyviä asioita. Ryhmä seuraa ja organisoii oman kunnan alueella tehtävää liikenneturvallisuustyötä ja liikkumisen ohjauksen työtä. Liikenneturvallisuustyö koskee kaikkia kuntalaisia, joten ryhmän kokoonpanon

pitää olla monipuolinen. Ryhmän puheenjohtajalla, ryhmään kuuluvilla hallintokuntien edustajilla ja ryhmän sihteerillä on kaikilla omat tehtävänsä.

Ryhmän puheenjohtajan tehtävänä on

- toimia liikenneturvallisuusryhmän puheenjohtajana
- motivoida, kannustaa ja innostaa kunnan liikenneturvallisuusryhmää
- toimia hallintokuntaedustajien tukihenkilönä turvallisen ja viisaan liikkumisen edistämistyössä
- toimia yhdyshenkilönä ja välittää tietoa kunnan oman ryhmän sekä mahdollisen seudullisen liikenneturvallisuusryhmän välillä.

Hallintokuntien edustajien tehtävänä on

- osallistua hallintokuntansa edustajana liikenneturvallisuusryhmän kokouksiin
- välittää tietoa liikenneturvallisuusryhmän ja oman hallintokunnan välillä työn seurannasta, koulutuksesta ja tapahtumista esimerkiksi sähköpostitse ja sisäisissä tapaamisissa
- välittää liikenneturvallisuustietoa asukkaiden/hallintokunnan asiakkaiden suuntaan
- varata tarvittavat resurssit tai edistää resurssien varaamista oman hallintokunnan liikenneturvallisuustyölle
- vastata hallintokunnan liikenneturvallisuustyön toimintasuunnitelmasta hallintokunnan johdon ja koordinaattorin kanssa.

Vuonna 2019 liikenneturvallisuusryhmän kokoukset pidettiin 19.2. Virenojan koululla (osallistujia 7) ja 26.9.2019 kaupungintalolla (osallistujia 7).

Liikenneturvallisuuden painopisteet maakunnassa ovat:

- Vastuullisen liikennekäyttäytymisen lisääminen
- Nuorten liikenneturvallisuuden parantaminen
- läkkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen
- Rattijuopumuksen vähentäminen liikenteessä
- Liikkumisen ja liikenneturvallisuuden huomioon ottaminen uusien kiinteistöjen (koulut ym.) rakentamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa
- Ylinopeuksien vähentäminen
- Radan ylittämisen turvallisuuden parantaminen (tasoristeykset ja muut ylitykset)

Esimerkkejä kaupungin liikenneturvallisuuden parantamisesta:

- Poistetaan kasvillisuutta liittymistä ja suojateiltä näkemien parantamiseksi.
- Tarkastellaan nopeusrajoituksia ja tarvittaessa alennetaan nopeusrajoituksia turvatomiksi koetuissa kohdissa.
- Lisätään heijastinvarsia suojatiemerkeihin.
- Uusitaan tarvittaessa suojatiemerkkejä ja suojatiemaalauksia.

Liikenneonnettomuudet Orimattilassa vuosina 2013-2017:

- Orimattilan alueen liikenteessä kuoli keskimäärin 1 henkilö ja loukkaantui 26 henkilöä vuosittain.
- Asukaslukuun suhteutettuna Orimattilan liikenteessä kuoli tai loukkaantui ihmisiä enemmän koko maan keskiarvoon verrattuna.
- Poliisin tietoon tulleita liikenneonnettomuuksia oli yhteensä noin 80 kpl vuosittain.
- Henkilövahinko-onnettomuuksia tapahtui eniten nuorille ja nuorille aikuisille (15-24-vuotiaille)

Toteutunut liikenneturvallisuustyö

Orimattila oli mukana laatimassa *Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmaa*, joka valmistui vuonna 2018. Orimattilan kaupungin sekä Kärkölän ja Hollolan lisäksi suunnitelmatyöhön osallistuivat Uudenmaan ELY-keskus, Liikenneturva sekä Hämeen poliisilaitos. Kuntien liikenneturvallisuustyön tavoitteena on vähentää liikenneonnettomuuksien määrää ja tehdä liikkumisesta turvallisempaa kaikille – kulkutavasta, iästä ja liikkumisajankohdasta riippumatta.

Turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelmassa sovittiin yhteiset painopisteet liikenneturvallisuustyölle Etelä-Päijät-Hämeessä:

- Vastuullisen liikennekäyttäytymisen lisääminen
- Nuorten liikenneturvallisuuden parantaminen
- läkkäiden turvallisen ja omatoimisen liikkumisen lisääminen
- Ylinopeuksien vähentäminen
- Liikkumisen ja liikenneturvallisuuden huomioon ottaminen uusien kiinteistöjen (koulut ym.) rakentamisessa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa
- Rattijuopumuksen vähentäminen liikenteessä
- Radan ylittämisen turvallisuuden parantaminen (tasoristeykset ja muut ylitykset)

Etelä-Päijät-Hämeen yhteiseksi liikenneturvallisuusvisioksi suunnitelmatyössä asetettiin seuraava:

”Minä ja sinä olemme vastuussa turallisesta liikkumisesta ja välitämme myös muista. Kenenkään ei tarvitse kuolla tai loukkaantua vakavasti liikenteessä.”

Vesihuolto

Puhdas juomavesi on elintärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. Raakavesilähteiden suojeluun sekä verkostojen ja laitosten kuntoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta vältetään epidemiat ja turvataan pohjaveden käyttökelpoisuus. Myös jätevesien puhdistustekniikoita tulee kehittää. Hulevesien hallinnalla estetään mm. kiinteistöille aiheutuvia vesivahinkoja ja haitallisia hygieenisia vaikutuksia. Luonnonmukaisilla hulevesiratkaisuilla luodaan samalla viihtyisiä vesivihaihteita. (Kuntaliitto).

Puhdas juomavesi on elintärkeä osa kuntalaisten hyvinvointia. Raakavesilähteiden suojeluun sekä verkostojen ja laitosten kuntoon tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta vältetään epidemiat ja turvataan pohjaveden käyttökelpoisuus. Myös jätevesien puhdistustekniikoita tulee kehittää. Orimattilassa vesilaitos on jatkanut Viiskivenharjun vedenottamohankkeen valmistelua, jonka avulla kaupungin vedenhankinta turvataan pitkälle tulevaisuuteen. Uuden vedenottamon käyttöönotolla pienennetään vedenhankinnan riskejä merkittävästi, sillä kaikki tällä hetkellä käytössä olevat pohjavesialueet sijaitsevat aluilla, joilla on joko asutuskeskittymiä tai maainesten ottoa. Vedenhankinnan varmuutta parannettiin myös verkoston pohjoisosassa korvaamalla pohjaveden laatuongelmista kärsinyt Pennalan vedenottamo Lahti Aquan verkostoon rakennetulla varavesiyhteydellä. Verkostojen systemaattista saneerausta on jatkettu edellisvuosien tapaan.

Tällä hetkellä noin 1/3 valurautaisista vesijohdoista on jo korvattu muovisilla putkilla ja verkoston vuotovesimäärissä on havaittavissa selvästi laskeva trendi. Vääräkosken jätevedenpuhdistamon prosessiautomaatioon on tehty kahden viimeisen vuoden aikana mittavia parannuksia ja puhdistamon toiminta on saatu vakiinnuttua siltä vaadittavalle tasolle. Porvoonjoen ravinnekuormituksen vähentämisen lisäksi jäteveden puhdistuksen energiatehokkuutta on samalla onnistuttu parantamaan merkittävästi.

Ympäristönsuojelun yksi keskeinen tavoite on estää ympäristön pilaantuminen. Tällöin kiinteistökohtaiset kaivovedet säilyvät juomakelpoisina ja luokitellut pohjavesialueet ovat käytettävissä yhdyskuntien vedenottoon. Ympäristönsuojelu päivittää vuosittain pohjavedensuojelusuunnitelman ja edistää omilla lupa/valvontatoimillaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmien toimivuutta. Onnettomuustapauksissa ja pilaantuneita maita löydettyä ympäristönsuojelu valvoo torjuntatoimien asianmukaisuuden. Ympäristönsuojelu tekee tiivistä yhteistyötä paikallisten vesiosuuskuntien ja Orimattilan vesilaitoksen kanssa vesihuollon turvaamiseksi ja riskienhallinnassa

Jätehuolto

Kuntien ja niiden jätelaitosten järjestämässä jätehuollossa panostetaan uudelleenikäytön ja korkealaatuisen materiaalikierrätyksen edistämiseen yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa. Toimivilla jätehuoltoratkaisuilla varmistetaan viihtyisiä ja turvallinen elinympäristö sekä tuetaan kiertotaloutta. (Kuntaliitto).

Ympäristönsuojelu valvoo ja luvittaa jätehuoltoon liittyviä toimintoja. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää järjestettyyn jätteenkuljetukseen liittymistä sekä puuttuu roskaamiseen. Vuonna 2019 ympäristönsuojelu valvoi yli 400 pienyrityksen vaarallisten jätteiden varastointia edistäen näin Orimattilan ympäristön turvallisuutta ja terveellisyttä.

Energiantuotanto ja -käyttö

Energiantuotanto ylläpitää hyvinvoinnin kannalta tärkeitä palveluita ja mahdollistaa nykymuotoisen arjen, asumisen ja elämisen kaikessa monimuotisuudessaan. Kaukolämpö, lämmön ja sähkön yhteistuotanto sekä kaukojäähdytys ovat energiatehokkaita ja paikallisen ilmanlaadun kannalta hyviä tapoja tuottaa ja jakaa energiaa tiivissä taajamissa. Uusiutuvalle energialla tuotettuna ne ovat myös ilmastoystävällisiä. Palveluiden järjestäjinä ja omassa energiankäytössään sekä energiaratkaisuissaan kuntien tulee toimia edelläkävijöinä säästämällä samalla myös omissa energiamenoissaan. (Kuntaliitto)

Ympäristönsuojelu valvoo ja luvittaa energiantuotantoa Orimattilassa. Ei pelkästään ilmapäästöjen osalta vaan myös tuhkan osalta ja öljy/maalämmön osalta valvoo pohjaveden suojelua. Tuulienergian osalta kyseeseen tulee myös melu ja välke. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää ilmastoystävällistä energiantuotantoa.

Ympäristönsuojelu valvoo ja luvittaa energiantuotantoa Orimattilassa. Ei pelkästään ilmapäästöjen osalta vaan myös tuhkan osalta ja maalämmön osalta valvoo pohjaveden suojelua. Tuulienergian osalta kyseeseen tulee myös melu ja välke. Lisäksi ympäristönsuojelu edistää ilmastoystävällistä energiantuotantoa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan painopistealueita ovat rakennusten turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisä ympäristö. Rakennushankkeissa tulee huolehtia siitä, että rakennuksen sekä rakennuspaikan piha- ja oleskelualueiden meluallistus ei vaaranna terveyttä, lepoa tai työntekeä. Rakennettu ympäristö on pidettävä rakennusluvan mukaisessa käytössä ja siistissä kunnossa. Neuvonnalla ja ohjeistuksella voidaan ohjata viihtyisämpään elinympäristöön kuin mitä pelkästään tekniset ja lakisääteiset vaatimukset edellyttävät. (Kuntaliitto)

Asuntotoimi

Jokaisen arjen hyvinvointia on yksinkertaisimmillaan oma tai vuokrattu asunto, jossa kokee olonsa turvalliseksi ja jota voi kutsua kodiksi. Kunnat pyrkivät osaltaan vaikuttamaan kohtuuhintaisia asuntoja rakennuttavien toimijoiden määrään luomalla toimintaedellytyksiä ja osallistamalla tarvittaessa itse asuntojen rakennuttamiseen. Erityisesti heikossa asemassa olevien asuntotilanteen huomioiminen on tärkeää. (Kuntaliitto)

Kiinteistö Oy Orimattilan Vuokralat on Orimattilan kaupungin alueen suurin vuokranantaja. Yritys omistaa noin 800 asuntoa, joista tehostetun palveluasumisen asuntoja on 120 kappaletta. Tehostetun palveluasumisen kiinteistöt on vuokrattu PPHYKY:lle, joka vastaa kohteiden toiminnasta ja asukasvalinnasta. Yrityksen asunnoissa asui 31.12.2019 yhteensä 951 asukasta. Asukasmäärässä ei ole huomioitu palvelutalojen asukkaita. Suurin osa yrityksen omistamista kiinteistöistä on kerrostaloja, jotka sijaitsevat keskusta-alueella palveluiden äärellä.

Kiinteistö Oy Orimattilan Vuokralat käyttää toiminnassaan Orimattilan Asunnot nimeä. Orimattilan Asunnot on paikallinen, kohtuuhintainen ja asukaslähtöinen yritys. Kohteiden vuokramääritys perustuu omakustannevuokraan. Yhtiö on panostanut erityisesti ikääntyneiden asumisneuvojatoimintaan ja ongelmatilanteissa varhaiseen puuttumiseen sekä asukkaan ohjaamiseen tarvitsemiensa tukipalveluiden piiriin.

Ympäristönsuojelu ja terveellisen elinympäristön turvaaminen

Rakennetun ympäristön suunnittelussa ja ylläpidossa tulee ottaa huomioon terveysvaikutukset. Eheän yhdyskuntarakenteen sisälle varataan ihmisen terveyttä ja luonnon monimuotoisuutta tukevaa ja ilmastomuutokseen sopeutumiseen tarvittavaa viherrakennetta. Hyvinvoiva luonto tukee kuntia niiden työssä paremman elinympäristön luomiseksi. Sisäilman ongelmien ratkaisemiseksi luoduilla rakenteilla ja toimintatavoilla parannetaan päiväkotien, koulujen ja työpaikkojen terveellisyttä ja turvallisuutta. (Kuntaliitto)

Orimattila on saanut omat ympäristönsuojelumääräykset ja oman ilmasto-ohjelman, jotka edistävät omalta osaltaan ympäristönsuojelua Orimattilassa. Orimattilan luontopolut tuovat kuntalaisille luonnon helposti lähestyttäväksi. Erilaisilla edistämishankkeilla Orimattilassa on pystytty hoitamaan vesistöjä ja kunnostamaan alueita. Jotkut hankkeet ovat keskittyneet yritysten ympäristöasioiden edistämiseen ja toiset taas puhtaasti ympäristökasvatuksellisiin asioihin. Kerran viidessä vuodessa ympäristönsuojelu selvittää näyttein Orimattilan pintavesien nykytilan..

Poikkeusolojen varautuminen

Kaupunki varautuu valmiussuunnitelmin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä poikkeusoloihin. Vuonna 2019 aikana on valmisteltu valmiussuunnitelman yleistä osaa, sivistys- ja hyvinvointitoimialan valmiussuunnitelmaa, ruokahuollon valmiussuunnitelmaa sekä kriisiviestintäohjeistusta. Ympäristönsuojelu on varautumisessa mukana esimerkiksi osallistamalla järjestettäviin harjoituksiin.

Turvallisuudesta ja varautumisesta huolehtiminen

Turvallisuudessa on paljon kyse koetusta turvallisuuden tunteesta. Pelkästään reagoivien toimenpiteiden sijaan kuntien varautumista kehitetään enemmän ennakoivaan ja ehkäisevään suuntaan. Tällöin uhkia tunnistetaan ja arvioidaan sekä uhkien toteutumista pyritään estämään tai niiden vaikutuksia vähentämään jo ennalta. Kuntaorganisaation ja eri turvallisuusviranomaisten välisen yhteistyön jatkuminen turvataan ja sitä kehitetään. (Kuntaliitto)

Meluntorjunta

Meluntorjunta on usein koettu turvallisuutta edistävänä toimena ympäristönsuojelussa. Samoin roskaamisen vähentäminen.

Ravitseminen ja ruokapalvelut

Ruokapalveluilla on suuri merkitys suomalaisten terveellisen ravitsemuksen edistämässä, sillä joka kolmas suomalainen käyttää niitä päivittäin. Julkiset ruokapalvelut ja muut ammattikeittiöt ohjaavat suomalaisten ravitsemus- ja kulutuskäyttäytymistä. Julkisissa elintarvike- ja ruokapalveluhankinnoissa ruokapalvelut ovat keskeisessä roolissa terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. Terveellinen, turvallinen, kestävä ja maittava ruoka on keino sosioekonomisen eriarvon taltuttamiseksi ja siksi se on pystyttävä takaamaan mahdollisimman monille. Ravitsemuksellisesti laadukkaan joukkoruokailun ja erilaisten ruokapalvelujen saatavuutta eri väestöryhmissä tulee entisestään parantaa ja monipuolistaa.” (Kuntaliitto)

Vuonna 2019 Orimattilan ravitsemuspalveluissa muun muassa: vietettiin vanhustenviikkoa toiveruokia tarjoamalla, vietettiin Intia-teemapäivä kouluilla, kouluruokalistaa kehitettiin lukion oppilaiden avulla, kaikki asiakasryhmät viettivät ravitsemisviikkoa, tarjottiin lähiruokaa ja syksyn satokauden antimia (esim. vihannestorit päiväkodeissa). Biojätteiden seurantaviikolla mitattiin jätteiden määrää kouluissa ja päiväkodeissa ja yhteiskoululla aloitettiin tarjottimeton ruokailu. Kouluruokadiplomeja haettiin ja saatiin yhdeksälle koululle. Makuaakkos-diplomit haettiin ja saatiin kuudelle päiväkodille.

Asiakasmäärät: päiväkotilapsia 450, koululaisia 2050, palveluasumisen asiakkaita 240.

Orimattilan ilmasto-ohjelman yhtenä tavoitteena on vähentää ruokahävikkiä. Tämä tukee koulujen ylijäämätarjoamista ikäihmisille. Ruuan laatuun ympäristönsuojelu vaikuttaa omalla lupa- ja valvontatoimellaan torjunta-aineiden käytön, lannoituksen yms. osalta.

Elinvoiman edistäminen

Hyvinvointi ja elinvoima kulkevat vahvasti käsikädessä. Hyvinvoivat kuntalaiset pitävät kunnan elinvoimaisena ja eloisana. Elinvoimainen kunta puolestaan tarjoaa kuntalaisilleen mahdollisuuksia hyvinvointiin ja toimivaan arkeen. Työpaikat, yritykset ja yhdistykset ovat myös avaintekijöitä hyvinvoinnin perusteita luodessa. (Kuntaliitto)

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalveluissa vuosi 2019 oli kehittämissuunnittelun vuosi. Suunniteltiin ja haettiin ESR työllisyys-hanketta, joka ei saanut rahoitusta, mutta suunnittelu toi kuitenkin ajatuksia jokapäiväiseen asiakastyöhön. Työhyvinvointiasiat, päihteiden käyttö, työkyky ja työterveys otetaan aikaisempaa järjestelmällisemmin puheeksi asiakastyössä.

Lahden seudun työllisyyden kuntakokeilun suunnittelu käynnistyi syksyllä 2019 yhteistyössä Lahden, Hollolan, Asikkalan ja Kärkölän kanssa. Työnhaun asiointipäivät vakiinnuttivat paikkansa yhtenä vahvana verkostojen ja asiakkaiden kohtaamisen toimintamuotona.

Kestävä kehitys ja ilmastomuutoksen torjunta

Resurssiviisaus on kykyä käyttää erilaisia resursseja (luonnonvarat, raaka-aineet, energia, tuotteet ja palvelut, tilat ja aika) harkitusti ja hyvinvointia sekä kestävä kehitystä edistävällä tavalla. Resurssiviisautta voidaan edistää kiertotalouden, materiaalien elinkaarihallinnan, energia- ja materiaalitehokkuuden ja uusiutuviin energiamuotoihin siirtymisen kautta. (Kuntaliitto)

Joukkoliikenne

Orimattilan ilmasto-ohjelmassa joukkoliikenteen tukeminen on koettu tärkeäksi kasvihuonekaasujen vähentämiskeinoksi. Parantamalla ilman laatua edistämme asukkaiden terveyttä ja viihtyisyyttä.

2 Kaupungin hyvinvointityö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan keskeisimpiä tehtäviä ja työtä toteutetaan kaikilla kaupungin palvelualueilla. Työ koostuu erilaisista tehtävistä, joiden tavoitteena on esimerkiksi kuntalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisääminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen.

Osana kaupungin lakisäätötehtäviä Orimattilan kaupungissa seurataan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin. Tämä tarkoittaa erilaisten orimattilalaisten terveyttä ja hyvinvointia kuvaavien tietojen tuottamista, joiden pohjalta asetetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisia tavoitteita. Seurannasta ja toimenpiteistä raportoidaan kaupungin valtuustolle vuosittain hyvinvointiraportin muodossa. Ensimmäinen vuosiraportti valmistui vuonna 2019.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaava, lakisäätöinen asiapaperi on laaja hyvinvointikertomus, joka tehdään kerran valtuustokaudessa. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä järjestää maakunnan sosiaali- ja terveyspalvelut.

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävää määrittää lainsäädäntö. Kuntalaki (2015/40) määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen kunnan keskeiseksi perustehtäväksi. Myös terveydenhuoltolain (1326/20) luvussa 2 määritellään laajasti kunnalle erilaisia tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kaupungin kumppaneita hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ovat kuntalaiset, yhdistykset, järjestykset, yritykset, kolmas sektori ja useat muut eri toimijat.

Vuonna 2019 tapahtui muutos hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tuloksikössä hyvinvointipäällikön vaihtuessa (toukokuussa). syksyllä 2019 alkoi "hyte" työssä uusien rakenteiden ja prosessien luominen. Samalla hytetiedottamista lisättiin eri tavoin; somekanavat, kaupungin internetsivut, valtuustoinfot, ajankohtaistiedotteet ja valiokuntaesittelyt.

Ensimmäinen järjestetty tilaisuus toteutui jo kesäkuussa 2019, kun kuntalaisille pidettiin info PHHYKY:n tulevista

palveluverkkouudistuksista. Tilaisuuteen osallistui yli 100 kaupunkilaista. Syksyllä 2019 valmistui kaupungin ensimmäinen vuosiraportti hyte-työstä (vuodesta 2018). Lisäksi syksyllä 2019 päätettiin, että hyvinvointipäällikkö vastaa jatkossa kaupungin vuosittaisista yhdistysiltojen organsoinnista (lokakuu ja marraskuu) ja on kaupungin yhteyshenkilö yhdistysyhteistyössä. Kaupungin oman vapaaehtoistoiminnan verkostoa käynnisteltiin vuoden lopulla maakunnallisen koordinaattorin toimesta.

Hyvinvointipäällikkö toimii työssään myös vanhus- ja vammaisneuvoston esittelijänä. Neuvoston toimintaa kehitettiin luomalla vuosikello sekä vuosittaiset toimintasuunnitelma -ja toimintakertomusprosessit.

Hyvinvointipäällikkö lähti syksyllä 2019 viemään eteenpäin kaupungin hytetyötä poikkihallinnollisesti. Lisäksi ryhdyttiin nivomaan maakunnallista hyte-työtä yhtä tiiviimmin kaupungin prosesseihin. Hyvinvointipäällikkö osallistuu maakunnallisissa työryhmissä seuraaviin: ehkäisevän työn eri työryhmät (5kpl), Yhteinen Päijät-Häme- hankkeen ohjausryhmä, maakunnallinen maahanmuuttotyöryhmä, maakunnallinen hyte-koordinaattoreiden ryhmä ja HuuMA- hankkeen muotoilutyöryhmä.

Hyvinvointipäällikkö toimii työssään myös sote-asioiden esittelijänä ja sen tiimoilta valmistui muun muassa lausunto PHHYKY:n palveluverkkouudistukseen. Lisäksi hyvinvointipäällikkö osallistuu kaupungin ja PHHYKY:n välisiin palvelusopimusneuvotteluihin.

Vuonna 2019 Orimattilan kaupunki julistautui valtuuston päätöksellä Tuoksuttomaksi kaupungiksi. Syksyllä 2019 suoritettiin ensimmäisen kerran maakunnallinen päihdetilannekysely, jonka vastauksia on avattu tarkemmin ehkäisevän työn osiossa. Orimattilasta vastattiin kyselyyn toiseksi vilkkaimmin maakunnassa.

Kaupunginvaltuusto tekee strategiset päätökset

Kaupungin ylin johto eli kunnanvaltuusto on vastuussa päätöksistä, joilla kunnassa edistetään hyvinvointia ja terveyttä. Valtuusto velvoittaa eri toimialat ottamaan hyvinvointi- ja terveysnäkökulmat huomioon omassa toiminnassaan. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen osallistuvat kaikki kunnan eri toimialat. Kaupungin johtoryhmä koordinoi toimintaa ja varmistaa ohjauksen ja resurssit. Johtoryhmän lisäksi Orimattilassa toimintaa koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjausryhmä, johon kuuluu eri hallinnonalojen virkamiesedustajia. Ohjausryhmä vastaa esimerkiksi hyvinvointikertomustyön ohjaamisesta sekä tukee eri tavoien toimialojen hyvinvointityötä. Osana ohjausryhmää on myös lakisäätäinen ennaltaehkäisevän päihdetyön toimielin.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan muun muassa arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet kunnassa. Tällä oikeutuksella tarkastuslautakunta voi ottaa aktiivisesti kantaa myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tilaan ja kaupungin asettamien tavoitteiden toteutumiseen kunnassa.

Vaikutusten arviointi osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä

Orimattilan kaupungin strategiassa mainitaan, että kaupunki on lapsiystävällinen ja panostaa erityisesti laadukkaisiin varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluihin. Lapsivaikutusten arviointi on osa lapsiystävällistä toimintakulttuuria. Lapsivaikutusten arviointi on osa laajempaa ennakkovaikutusten arviointia ja vaikutusten seuranta. Lapsivaikutusten arviointia tehdään tyypillisesti niissä tilanteissa, joissa päätöksillä ennakoidaan olevan merkittäviä vaikutuksia lapsiin.

Orimattila anoo Terve Kunta - verkoston jäseneksi

Terve Kunta -verkosto on kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tueksi vuonna 1996 perustettu verkosto, jota THL koordinoi. Se kokoaa yhteen kuntia, joissa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on keskeinen strateginen linjaus ja toimintaa ohjaava periaate. Terve Kunta -verkosto kehittää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintatapoja ja rakenteita Suomessa ja edistää alaa kansainvälisesti osana WHO European Healthy Cities -verkostoa. Orimattilan kaupunki aikoo anoa jäsenyyttä vuonna 2020.

Hyvinvointipäällikkö on yhteistyön edistäjä

Hyvinvointipäällikön tehtävänä on osaltaan johtaa ja kehittää kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä toimia yhteistyön edistäjänä. Tärkein hyvinvointityö toteutuu osana jokaisen toimialan arkityötä sekä kaupunkilaisten, esimerkiksi yhdisten, seurojen, järjestöjen ja kolmannen sektorin työssä.

Hyvinvointipäällikkö tekee kaupungissa lain edellyttämällä tavalla tiivistä yhteistyötä kaikkien toimialojen ja lukuisten eri sidosryhmien kanssa. Hyvinvointipäällikkö vastaa vanhus- ja vammaisneuvoston sekä sotiemme veteraanien neuvottelukunnan esittelystä ja sihteerin työstä. Lisäksi hän koordinoi ja ohjaa kaupungin ehkäisevän päihdetyön, PETE Orimattilan toimintaa, kaupungin maahanmuuttotyötä sekä huolehtii yhdistysiltojen järjestämisestä ja osallisuuden edistämisestä omalla alallaan. Hyvinvointipäällikkö edustaa kaupunkia useissa eri kaupungin sisäisissä ja maakunnallisissa verkoistoissa.

Tärkeimpänä työnä on koordinoida kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavien asiakirjojen: vuosittaisten hyvinvointiraporttien sekä valtuustokausittain tehtävien, laajan hyvinvointikertomusten ja - suunnitelmien prosessista. Myös lain mukaisten, hyvinvointityöhön liittyvien suunnitelmien päivittäminen on osa hyvinvointipäällikön työtä.

Vuonna 2019 kaupungissa tehtiin kouluterveyskysely, josta vastaa THL joka toinen vuosi. Sen tulokset on käsitelty yhteistyössä

opetuspäällikön kanssa sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella ja päätöksenteossa, ensimmäistä kertaa valtuustotasolla.

Lisäksi syksyllä 2019 suoritettiin päihdetilannekysely, jonka vastaukset käsiteltiin päätöksenteossa. Kummankin kyselyn vastaukset huomioidaan keväällä 2020 aloitettavassa nuorten ehkäisevän työn suunnitelman päivittämisessä.

Syksy 2019 kului pääosin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä rakenteiden luomisessa ja eri prosessien selkeyttämisessä. Iso osa työstä kului myös AMIF-rahoitteen maahanmuuttohankkeen hallinointiin liittyviin asioihin. HyTe- viestintää parannettiin eri tavoin luomalla, esimerkiksi oma viestintäsuunnitelma, avattiin viranhaltijan oma fb-sivusto sekä luotiin kaupungin internet-sivuille oma sivusto "hyvinvointi ja terveys". Myös viranhaltijan twitteriä käytettiin paljon tiedottamiseen ja päättäjille menevää tiedottamista lisättiin (tiedotteiden jakaminen, valtuustoinfot, hallituksen infot, esittelytyön laajentaminen hallituksesta valiokuntiin). Kaupungin toimialojen johtoryhmissä esiteltiin ja koulutettiin hyte-työn sisällöstä ja käytiin läpi eri toimialojen tekemän hyvinvointityön sisältöä. Hyvinvointipäällikkö myös vieraili useassa kaupungin eri yhdistyksessä ja järjestössä kertomassa työstään.

Yhdistysilta järjestettiin lokakuussa ja siihen osallistui yli 60 henkeä. Aiheina olivat muun muassa avustuksiin liittyvät muutokset. Lisäksi kesäkuussa 2019 järjestettiin yhteistyössä PHHYKY:n kanssa tilaisuus palveluverkkomuutoksista. Syksyllä Orimattila julistautui Tuoksuksi ja Savuttomaksi kaupungiksi.

Syksyllä valmistui kaupungin ensimmäinen vuosiraportti (vuodesta 2018). Loppuvuonna käynnistettiin Orimattilan oman vapaaehtoistoiminnan koordinaatioryhmän toimintaa yhteistyössä maakunnallisen vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kanssa.

Kuva: Kuntaliitto

2.1 Kaupungin ehkäisevä työ vuonna 2019

Ehkäisevä työ on tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Sitä tehdään niin maakunnallisesti kuin paikallisestikin. Ehkäisevä työ on konkreettinen keino vähentää eri arvioisuutta ja ehkäistä hyvinvointi- ja terveyshaittoja.

Ehkäisevää työtä tehdään kaikilla kaupungin toimialoilla osana arkista perustyötä. Ehkäisevä työ on esimerkiksi liikuntaa, kunttuuria, kaavoitus, elinvoimaa, valistustyötä, perhetyötä, ikääntyneiden päivätoimintaa ja osallisuuden tukemista. Ehkäisevää työtä tehdään suurimmaksi osaksi muualla kuin sote-palveluissa.

Syksyllä 2019 hyvinvointipäällikkö vieraili toimialojen johtoryhmissä ja käynneillä työstettiin eri tulosyksikköjohtajien tekemää hyvinvointityötä sekä rooleja. Oman työn linkittyminen osaksi isoa hyte-työn kokonaisuutta auttaa hahmottamaan hyvinvointityön isoa kokonaisuutta. Ennaltaehkäisevä työ on perinteisesti nähty osana sivistys- ja hyvinvointitoimialan työtä mutta sitä tehdään myös teknis-elinvoimatoimissa sekä konsernihallinnossa. Lisäksi ehkäisevään työhön osallistuvat kaupungin yhdistykset, järjestöt ja seurakunnat sekä kaupunkilaiset tehdessään esimerkiksi aloitteita kaupungin kehittämiseksi ja epäkohtien korjaamiseksi.

Syksyllä 2019 alkoi kaupungin hyte-työn rakenteiden luominen ja samalla ennaltaehkäisevän työn likittäminen niihin. Paitsi koordinoiva työ kaupungin sisällä, tärkeää oli myös maakunnallisen ehkäisevän työn yhdistäminen. Tavoitteena on saada keväällä 2020 aikana käyntiin uudenlainen hyte-rakenne ja uudistaa samalla myös ennaltaehkäisevän päihdetyöryhmän kokoonpano. Syksyllä 2019 valmistui myös hyvinvointityön viestinnän suunnitelma.

Maakunnallista ehkäisevää työtä tehdään Neljällä Tuulella eli ehkäistään *mielenterveysongelmia, ongelmapelaamista, lähisuhteiden väkivaltaa sekä päihdeongelmia*. Työtä koordinoi sosiaalialan osaamiskeskus Verson Susanna Leimio.

Ohessa on maakunnallisia ehkäisevän työn tavoitteita:

Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on ehkäisevää työtä

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

Ehkäisevää työtä on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimet silloin, kun ihmisen elämässä ei tunnusteta tai havaita erityisiä riskejä tai huolia.

Kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden rooli edistävän työn tekijänä on merkittävä ja niiden rakenteisiin sisältyykin jo luonnostaan suuri määrä päihde-, mielenterveys- ja pelinongelmilta ehkäiseviä palveluja, toimintoja ja ratkaisuja. Tärkeätä on tunnistaa ne kaikki.

Matalan kynnyksen palvelut osana ehkäisevää työtä

Kaikki matalan kynnyksen takana olevat palvelut ja toimet ovat ehkäisevää työtä.

Riskien varhainen tunnistaminen, niiden puheeksi otto ja hoitoonohjaus tarvittaessa edustavat työtä pienten huolien alueella.

Tätä ns. varhaista puuttumista voidaan tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös kunnissa ja järjestöissä, toimialasta tai vastuualueesta riippumatta.

Akuutti- ja kriisityö sekä korjaavaa työ on ehkäisevää työtä

Jos huoli muuttuu ilmeiseksi tai suureksi, tarvitsee ihminen apua välittömästi.

Tunnistetut ja tiedossa olevat palvelu- ja hoitopolut ja yhdessä sovitut toimintakäytännöt ovat ehkäisevää työtä.

Ehkäisevää työtä ovat myös hyvin toimivat palvelut kunnissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa ennen ongelmia, niiden aikana ja jälkeen.

Maakunnallinen edistävä mielenterveystyö, ehkäisevä päihdetyö ja pelihaittojen ehkäisy

Edistävä mielenterveystyö

Mielenterveys on voimavara, osa terveyttä ja tärkeää yksilön hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta.

Edistävällä mielenterveystyöllä tarkoitetaan toimintaa, joka tukee hyvän mielenterveyden toteutumista ja jonka tavoitteena on vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen.

Mielenterveyden edistämällä voi olla yhteisön positiivisen mielenterveyden lisäämisen kautta myös mielenterveyden häiriöitä ehkäisevä vaikutus.

Mielenterveyttä voidaan edistää yksilötasolla tukemalla esimerkiksi itsetunnon ja elämänhallinnan vahvistamista, yhteisötasolla vahvistamalla sosiaalista tukea ja osallisuutta sekä lisäämällä lähiympäristöjen viihtyisyyttä ja turvallisuutta sekä rakenteiden tasolla esimerkiksi turvaamalla taloudellinen toimeentulo ja tekemällä yhteiskunnallisia päätöksiä, jotka vähentävät syrjintää ja epätasa-arvoa. (THL 2014.)

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisyä ja vähentämistä.

Työn tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihdehaittoja sekä edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia.

Työ kohdistuu alkoholiin, huumausaineisiin, tupakkaan ja muihin päihtymiseen käytettyihin aineisiin.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin, päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin sekä päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin.

Työtä tekevät viranomaiset, järjestöt, yritykset ja yhteisöt, sitä tehdään esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, sekä osana kaikkien kunnan toimialojen työtä, kuten kouluissa, nuorisotoiminnassa ja muussa vapaa-ajantoiminnassa. (THL 2017.)

Pelihaittojen ehkäisy

Pelihaittojen ehkäisy on toimintaa ja toimia rahapelihaittojen vähentämiseksi.

Toiminta ja toimet voivat kohdistua rahapelien kysyntään tai tarjontaan sekä toisaalta riskiryhmiin tai väestöön yleisemmin.

Tarjontaan vaikutetaan erityisesti pelijärjestelmään liittyvällä sääntelyllä, kun taas kysyntään pyritään vaikuttamaan viestinnällä, kasvatuksella ja koulutuksella.

Pelihaittojen ehkäisyn tarkoitus on vähentää riski- ja ongelmapelaamista niin rahapelien kuin digipelienkin maailmassa.

Ammattilaisten taito tunnistaa riskipelaaminen riittävän varhaisessa vaiheessa, antaa siihen liittyvää neuvontaa ja tukea sekä ohjata asiakas tarpeenmukaisiin palveluihin on keskeinen osa pelihaittoja ehkäisevää työtä.

Paras tulos saadaan aikaiseksi pitkäjänteisellä työllä ja useilla toisiaan tukevilla toimenpiteillä. (THL 2015.)

Maakunnalliset tavoitteet vuosille 2018-2020:

1. Ehkäisevä päihdetyö, pelihaittojen ehkäisy ja edistävä mielenterveystyö toteutuvat koordinoituna verkostoyhteistyönä.
2. Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi.
3. Ammatillaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa.
4. Kuntien toimet sovitetaan yhteen eri toimijoiden kanssa.
5. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.

Päämäärä seudullisessa yhteistyössä on, että Päijät-Hämäläinen, ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö on suunnitelmallista ja koordinoitua. Sitä tehdään tavoitteellisessa yhteistyössä ammattilaisten, järjestötoimijoiden, kansalaisten, elinkeinoelämän ja päätöksentekijöiden kesken alueelliset tarpeet ja mielipiteet huomioiden.

Ehkäisevän työn seutukoordinaattori (Susanna Leimio, Osaamiskeskus Verso):

- tukee kuntia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoita ehkäisevän työn järjestämisessä ja toteuttamisessa
- koordinoi ja edistää monitoimijaista yhteistyötä maakunnassa, fasilitoi kehittämisprosesseja
- suunnittelee, kehittää ja seuraa ehkäisevää työtä sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti ja välittää alan tuoretta tietoa alueen toimijoille

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön seutukoordinaatioryhmä huolehtii

- maakunnallisen yhteistyön toteutumisesta
- tiedon välittämisestä
- toiminnan kehittämisestä ja
- tukee kunnissa tehtävää ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä mm. viestimällä, järjestämällä koulutusta ja tekemällä seutukunnallista yhteistyötä.

Asikkala: Saira Juntunen

Hartola: Heli Turve

Heinola: Kirsi-Marja Vihervaara

Hollola: Antti Anttonen

Iitti: Irina Barkman

Kärkölä: Emo Lampinen (sij. Elisa Brusila)

Lahti: Pia Haverinen

Myrskylä: Jaana Keisala

Orimattila: Kristiina Hämäläinen

Padasjoki: Eveliina Nieminen

Pukkila: Piritta Ahl

Sysmä: Tiina Luhio

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry: Heli Vaija

Mente-palvelut: Virpi Penna

PHHYKY /Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yksikkö: Heli Lehtovaara

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso: Susanna Leimio

Pelihaittojen ehkäisyn seutukoordinaatioryhmä huolehtii:

* tukee työllään alueen ammattilaisia riskipelaamisen varhaisessa tunnistamisessa, asiakastuessa ja -neuvonnassa sekä hoitoonohjauksessa

* tekee näkyväksi alueen pelihoitopolkua ja nostanut esiin huolta ongelmapelaajien ja näiden läheisten palvelujen vähäisyydestä

* järjestää koulutusta, vahvistaa peliosaamista alueella yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden kanssa sekä ylläpitää ehkäisevän työn verkostowikin peliosiota

* tekee kansallista kehittämissyhteistyötä mm. THL:n kanssa.

Työryhmään on kutsuttu jäseniksi pelaamiseen perehtyneitä tai pelureitten kanssa työskenteleviä ammattilaisia sekä Päijät-Hämeestä että laajemmin Suomesta. Työryhmä tekee yhteistyötä myös kokemusasiantuntijoiden kanssa. Sen puheenjohtajana toimii seutukoordinaattori.

PHHYKY / Opiskelijaterveydenhuolto: Mari Meriläinen

PHHYKY / Alueelliset MiePä-palvelut: Leni Kivelä, Sari Kivikoski ja Juho Reijula

PHHYKY / Psykososiaalinen kuntoutus: Leena Taavila ja Marja-Leena Juselius

PHHYKY / Vammaispalvelut: Marjo Myllymäki

Lahti / Domino: Taija Tamminen

Myllyhoitoklinikka: Minna Ekholm

Pelirajat'on: Jouni Saarelainen, Cata Forström

Lahden SRK-yhtymä / Diakoniatyö: Matti Ahokas

Peliklinikka: Corinne Björkenheim

Sosiaalialan osaamiskeskus Verso: Susanna Leimio

Kansallisen tason tavoitteet vuoteen 2025

Alkoholi

Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100% alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL) Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20-64-vuotiailla alle 10 % (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH) Kerralla vähintään 6 alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15-16-vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 prosenttia (THL, eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD)

Tupakka- ja muut nikotiinituotteet

Alle kahdeksan prosenttia 20-64-vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH) Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely)

Huumausaineet

Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15-69-vuotiaista on korkeintaan kaksi prosenttia (THL,

Huumeenkysely)

Rahapelaaminen

Niiden 15-74-vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely)

Viikoittainen rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin seitsemän prosenttia (THL, Kouluterveyskysely)

Ehkäisevän mielenterveystyön ja päihdetyön toimintasuunnitelma vuosille 2018-2020

Lähisuhde- ja perheväkivallan maakunnallinen ehkäisevä työ

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö on kauden 2017-2020 käynnistyessä aikaisempaa koordinoitumpaa, tavoitteellisempaa ja suunnitelmallisempaa. Sen tekemisen tueksi on muodostunut verkostomainen rakenne, jonka koordinaatiosta vastaa Sosiaalialan osaamiskeskus Verson ehkäisevän työn seutukoordinaattori Susanna Leimio yhteistyössä Lahden ensi- ja turvakodin verkostokoordinaattorin Heli Lehtisen kanssa. Seutukoordinaatioryhmä kokoontuu 4 kertaa vuodessa ja tekee tiivistä yhteistyötä seudullisen Turvallisuusverkoston kanssa.

Lisätiedot:

<http://phturvallisuusverkosto.pbworks.com/w/page/114677074/Toiminnan%20rakenne%3A%20Koordinaatio%20ja%20toimijat>

Turvallisuusverkostossa ovat edustettuina seudun kunnat, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä, kolmas sektori, sekä muita alueen toimijoita, kuten seurakunta ja poliisi. Foorumin vastuulla on tiedon ja ymmärryksen sekä kansalaiskeskustelun lisääminen ja vahvistaminen turvallisuus- ja väkivaltateemoista. Turvallisuusverkoston puheenjohtajana toimii Jukka Ihalainen Lahden ensi- ja turvakoti ry:stä. Turvallisuusverkoston rakennetta ja osallistujien edustuksellisuutta tulee tarkastella säännöllisesti.

Työtä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi tehdään eri tasoilla. Työtä ohjaavat lait, asetukset ja suositukset. Mahdollisia toimijoita ovat asiakas, tämän lähipiiri, seurakunta, poliisi, kolmannen sektorin toimijat, peruspalvelujen tuottajat ja erityisasiantuntijat. Näistä jokaiselle voidaan tunnistaa oma rooli ja tehtävä. Ehkäisevässä työssä tekijöiden määrä on suurempi kuin korjaavissa palveluissa, myös sen kustannukset ovat edullisempia, sekä inhimillisestä, että yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Ehkäisevä työ siis kannattaa aina.

Seudulliset perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytoiminnan tavoitteet vuosille 2017-2020 ovat:

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytoiminta toteutuu koordinoituna verkostoyhteistyönä

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan palvelut muodostavat palvelurakenteen, jossa on saatavilla perus- ja erityistason palveluja, akuuttipalveluja sekä pidempikestoisiapalveluja.

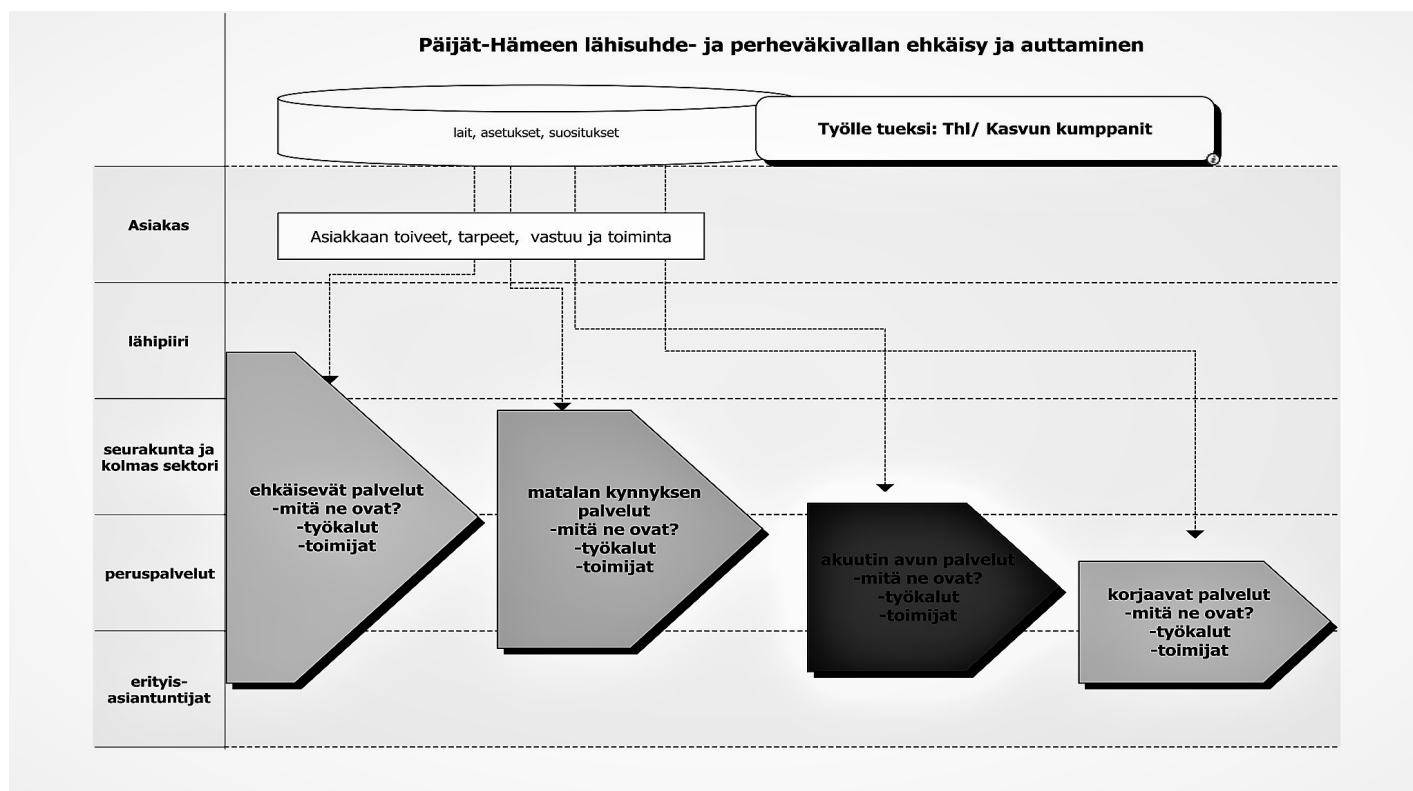
Palveluiden toteutuminen ja hyvä laatu matalalla kynnyksellä ja peruspalveluiden periaatteella on turvattu.

Tietoa ilmiön laajuudesta, tunnistamisesta, kustannusvaikutuksista ja jatkohoitoon ohjautumisesta sekä palveluiden riittävydestä ja saatavuudesta on saatavilla asiakas- ja potilastietojärjestelmien kautta.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisystä ja palveluista on saatavilla helposti ja riittävästi tietoa.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy sisältyy kuntien hyvinvointistrategiaan, turvallisuussuunnitelmiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintasuunnitelmiin.

Lähisuhde- ja perheväkivallan maakunnallinen toimintasuunnitelma vuosille 2018-2020.

Maakunnallisten hankkeiden koonti:

LAPE-muutosagentti -hanke

Vuonna 2019 muutosagentti jatkoi toimintasuunnitelman ja kansallisen ohjauksen mukaista työtä Päijät-Hämeessä. Pääpaino vuoden 2019 työssä oli luodun rakenteen tukeminen ja LAPE-akatemioiden suunnittelu ja toteutus. Yhdyspintatyötä on tehty lapsia, nuoria ja perheitä yhdistävien palvelujen, varhaisen tuen ja terveyden ja hyvinvointityön yhteensovittamiseksi konkreettisesti eri toimijoiden yhteistyöllä. Palvelujen ja monitoimijaisen toiminnan kehittämisen lisäksi LAPE-työssä on tarkasteltu lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tilaa (mm. kouluterveyskyselyn tulokset 2019) ja käynnistetty pohdinta yhteisistä toimenpiteistä. Valtakunnallisen LAPE-työn päätavoitteena on ollut LAPE-akatemiatvalmennusten järjestäminen jokaisessa maakunnassa. LAPE-akatemia oli kuntien, kuntayhtymien, seurakuntien ja vastaavien toimijoiden johdolle ja päättäjille suunnattu vuoden 2019 ajan kestävä valmennusprosessi, jonka tavoite oli mm. tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin yhteistä johtamista. Valmennusprosessilla on edistetty lapsi- ja perhelähtöistä toimintaa muutoksessa olevassa toimintaympäristössä. Oppimisprosessi sovitettiin kunkin alueen tarpeisiin. Lisäksi tavoitteena oli vahvistaa sivistystoimen osallistumista ja näkökulmia lapsi- ja perhepalvelujen osalta (hyvinvoinnin johtaminen) kunta- ja maakuntayhteistyössä. Maakuntatasoinen ohjaus- ja koordinaatio on toteutunut maakunnallisen LAPE-yhteistyöryhmän avulla. Yhteistyöryhmä laati toimintasuunnitelman keskeisistä toimista vuonna 2019. Maakunnallinen perhekeskuskäsikirja sekä viestintäsuunnitelma laadittiin perhekeskustyön tueksi. Maakunnallinen Onks tää normaalia-chat käynnistettiin yhteistyössä kuntien ja hyvinvointiyhtymän toimijoiden kanssa. Maakunnan alueella on kehitetty myös matalankynnyksen kohtaamispaikkojen toimintaa viemällä niihin ammatillista osaamista ja näin helpotettu avun ja tuen hakemista sekä lisätty erilaisten ryhmien toimintaa. Kunnat ovat muun muassa lisänneet lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia. Myös systemaattisen lastensuojelun toimintamallin pilotti käynnistyi Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän lastensuojelussa toukokuussa 2019. Maakunnallisen LAPE-yhteistyöryhmän ja kuntakohtaisten ryhmien toiminnan koordinaatio sekä yhteensovittaminen on ollut muutosagentin vastuulla. Muutosagentin toiminnan tavoitteena on ollut myös järjestöjen, kolmannen sektorin ja seurakunnan toiminnan nivominen aidommin osaksi lasten ja perheiden palveluverkostoa. LAPE-työ ja perhekeskuskehittäminen jatkuu osana Tulevaisuuden soite-keskuskehittämisestä. LAPE-muutosagentti jatkaa työtä Päijät-Hämeessä vuonna 2020. LAPE-muutosagentti sijoittuu edelleen sosiaalialan osaamiskeskus Versoon. LAPE-siltaus vuonna 2020 ja muutosagentin työskentelyn jatkuminen toteutetaan sosiaalialan osaamiskeskus Verson ja kuntien rahoituksella. (PHHYKY toimintakertomus 2019).

Neljä tuulta -hanke

Neljän tuulen hanke oli STM:n rahoittama, Terveyden edistämisen määrärahalta toteutettava hanke. Hanke päättyi 31.10.2019. Hankkeen tavoitteena oli seudullisen pilotoinnin kautta rakentaa toimiva valtakunnallinen malli Neljän tuulen (päihde-, mielenterveys-, ongelmapelaamis- ja lähisuhdeväkivaltatyö) ilmiöihin liittyvien haittojen integroituun ehkäisy- ja hoitotyöhön. Neljän tuulen hankkeessa mallin rakentamiseksi työ jaettiin kolmeen pääosaan: tietotyö liittyen systemaattiseen kirjaamiseen, pilointi sekä siihen liittyvä osaamisen vahvistaminen ja varsinainen mallin rakentamisen suunnittelu. Hankkeen toiminta-alueena oli Päijät-Häme, mutta hankkeessa rakennettiin valtakunnallista mallia, joten työkaluja ja toimintaa testattiin myös mm. itäisellä Uudellamaalla. Toiminnan tuloksena syntyi lyhyt kuvaus Neljän tuulen toimintamallin ydinajatuksista, käsikirja työntekijöille toimintamallin käyttämisen tueksi sekä laajempi raportti mallin kehittämisestä. (PHHYKY toimintakertomus 2019).

HuuMa -Päijät-Häme, huumeeton maakunta

Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämää avustusta terveyden edistämisen määrärahasta saava HuuMa -hanke alkoi vuoden 2019 alussa. Kumppanuussopimuksen allekirjoittivat alueen kunnat, hyvinvointikuntayhtymä sekä laajasti eri järjestöt. Hankkeen osatoteuttajana toimi Lahden ammattikorkeakoulu. Nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen tähtäävässä hankkeessa muotoillaan konseptia kattavan, vaikuttavan ja kustannustehokkaan edistävän ja ehkäisevän työn tekemiseksi. Kolmevuotisen HuuMa -hankkeen ensimmäinen vuosi painottui hankkeen toiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen sekä asiakasymmärryksen keräämiseen mm. palvelumuotoilun keinoin. Ohjausryhmä kokoontui kolme kertaa ja muotoiluryhmä niin ikään kolme kertaa, nuorten työpajoja järjestettiin useita. Vierailuja tai kehittämisen fasilitointeja oli lähes jokaisessa kunnassa. Hankkeessa tehtiin alkuselvytys, johon liitettiin tietoa kunnille tehdystä nuorilähtöisen tiedon selvityksestä. Lisäksi tehtiin arviointisuunnitelma. EHYT ry:n toteuttamat Hubu-tunnit varattiin jokaiseen kuntaan. Alakoulun opettajille suunnatun Juteltaisko?-mallin koulutus tuli täyteen. MLL:n Jututtamo -koulutusta jouduttiin siirtämään, mutta pilottiin saatiin mukaan kaksi kuntaa vuodelle 2020. Seudun nuorisotyöntekijöille järjestettiin koulutuspäivä yhdessä Nuorisotalon osaamiskeskus Vahvistamon kanssa. Hankkeessa saatiin ensimmäisenä vuonna valmiiksi jo luonnokset koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooleista ehkäisevässä päihdetyössä sekä ADSUME -päihdemittarin ja mini-intervention kirjaaminen ja sitä kautta tilastoituminen. Vuoden 2020 suunnitelmia tehtiin yhdessä seudullisen koordinoitun ehkäisevän työn, alueellisesti koordinoitun hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen sekä LAPE-työn kanssa. (PHHYKY toimintakertomus 2019).

Vuonna 2019 Orimattilan keskeisiä ehkäisevän työn toimintoja:

Kaupungin oma PETE- ryhmä (ehkäisevän työn toimielin):

- henkilöstövaihdoksen vuoksi kaupungin oma PETE-ryhmä on ollut tauolla mutta käynnistyy uudistettuna kevään 2020 aikana. Myös PETE_ ryhmään on tullut henkilövaihdoksia ja sen vuoksi on järkevää uudistaa koko ryhmän kokoonpano uudella kaupunginjohtajan esityksellä. Vuonna 2016 tehdyssä päätöksessä ryhmään kuuluvat: Antti Lonka /Poliisi; Susanna Leimio / Verso; Johanna Vesamäki/ Orimattilan seurakunta; Outi Niemitalo / MLL; Päivi Takala / Phsotey; Helena Vartiainen/ Orimattilan kaupunki; Piia Uotinen / Orimattilan kaupunki; Päivi Pitkänen / Orimattilan kaupunki (pj. + siht.).
- Ehkäisevää päihdetyötä on PETE-ryhmän kokoonpääntymisestä huolimatta edistetty osana normaalia arkityötä sekä esimerkiksi lasten ja nuorten palveluverkko-ohjausryhmän (NOPO) kautta, jossa on myös poliisin edustaja.
- Kaupungin edustaja (hyvinvointipäällikkö) on ollut tauon jälkeen mukana seudullisessa PETE-koordinaatioryhmässä toukokuusta 2019 alkaen

Toimielimen tehtävät

1. Huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta
2. Huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle
3. Lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä 4. Esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa 5. Huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

PETE-työryhmän kokoonpano on tarkoitus uudistaa vuonna 2020.

Syksyllä 2019 suoritettiin maakunnallinen päihdetilannekysely. Orimattilasta saatiin kyselyyn toiseksi eniten vastauksia koko maakunnasta (yhteensä 781 kpl). Tulokset käsiteltiin sivistys- ja hyvinvointivaliokunnassa sekä esitettiin valtuustolle. Kyselyn tuloksia tullaan hyödyntämään vuonna 2020 päivitettävässä nuorten ehkäisevän työn suunnitelmassa.

Päihdetilannekyselyllä kartoitettiin kuntien asukkaiden päihteisyyttä, tupakka- ja nikotiinituotteisiin ja rahapeleihin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista ja tärkeimmistä ehkäisevän toiminnan kohteista. Kyselyn koordinoinnista vastasi

maakunnallinen ehkäisevän työn koordinaattori Susanna Leimio. Orimattilassa eniten vastaajia alle 18-vuotiaissa, sitten 31-45 v. Kaikki ikäryhmät olivat edustettuina (alle 18v - yli 60v).

Vastaajista oli havainnut viimeisen 12 kuukauden aikana alaikäisille alkoholin välitystä n. 40% (ei: 42%), savukkeiden välitystä 46 % (ei: 39%) nuuskan välitystä 49% (ei: 57%). Vastaajien mielestä valtaosassa tapauksista kaupan myyjät olivat tarkastaneet nuoren iän alkoholia ja tupakka- ja nikotiiniuotteita ostaessa. Rahapelejä pelaavilta oli ikä tarkistettu harvemmin.

Vastaajista viimeisen 12 kk aikana oli havainnut alaikäisten alkoholin käyttöä 68%, tupakointia 84%, nuuskaamista 68%, kannabiksen käyttöä 23%, rahapelaamista 45%, sähkösavukkeiden käyttöä 48%. Valtaosan vastaajista mielestä alaikäisten alkoholin sekä tupakka- ja nikotiiniuotteiden käyttöön, rahapelipelaamiseen sekä kannabiskokeiluihin pitäisi puuttua nykyistä paremmin.

Kysymykseen käytetään Orimattilassa liikaa alkoholia vastattiin: kyllä 34% ei 27%, EOS 34%. Päihtyneitä kadulla oli viimeisen 12kk aikana tavannut 28% vastaajista ja 15% vastaajista oli kokenut päihtyneen ihmisen ahdistelua julkisella paikalla. 22% vastaajista rajoittaisi julkisella paikalla tapahtuvaa alkoholin käyttöä kunnan omalla päätöksellä (Ei 32%, EOS 46%).

Tupakansavulle oli altistunut 66% vastaajista 12 kk aikana. Vain 3% vastaajista koki, että ravintoloiden pidentyneet annisteluajat olisivat aiheuttaneet häiriöitä. 45% vastaajista koki, että alkoholin myyntiä ravintoloissa pitäisi rajoittaa selkeästi tiukemmin Orimattilassa. 47% koki saman myös kauppojen kohdalla. 50% vastaajista koki, ettei rahapelaamista tulisi Orimattilassa rajoittaa. 48% vastaajista koki olleensa huolissansa läheistensä päihteiden käytöstä. 61% vastaajista koki, ettei Orimattilassa tehtävä ehkäisevä päihdetyö ole tuttua.

Orimattilaan kaivattiin seuraavanlaista ehkäisevää päihdetyötä (eniten kannatusta saaneet): Ehkäisevää päihdetyötä kouluissa, varhaista puuttumista, haittavaikutuksista puhumista, yleistä tiedottamista, valistusta, luennoja ja kampanjoita sekä vanhempien tiedottamista ja kouluttamista.

Vapaina kommentteina ehkäisevän päihdetyönkeinoista todettiin muun muassa:

"Kouluissa riittävän nuorille perusteellisempaa valistusta päihteistä, varsinkin nuuskasta, kannabiksesta ja amfetamiinijohdannaisista yms. pillereistä ja energiajuomista"

"Erityisesti huumeiden vastaiseen ja jo varhaisessa ala-aste iässä. Kokemuspuhujia kouluille. Jotain, millä humalahakuisen juomisen ihannoitua vähennettäisiin."

"Nuoriin kohdistuvaa ehkäisevää työtä. Nuoriin oppoa parhaiten, kun heidän arvostamansa henkilöt puhuvat - tubettajat, urheilijat yms. julkisuuden henkilöt."

"Erityisen tärkeää on järjestää riittävästi ja monipuolisesti harrastetoimintaa, yhteisöllisyyttä edistäviä toimia ja nimenomaan matalankynnyksen palveluina (huomioidaan reuna-alueet, erilaiset mielenkiinnon kohteet, hinnoittelu, liikuntapaikkojen hoitaminen/kunto jne.). Lisäksi tarvitaan järjestelmällistä ennaltaehkäisevää päihdetyötä ala-asteella, yläasteella ja lukio/ammattilliseen koulut sekä huoltajien valitusta päihteiden käytön vaikutuksista läheisiin ja ympäristöön. Lisäksi ammattilaisten järjestelmälliseen puheeksiottamiseen kannustaminen, ohjausvelvollisuus avun piiriin, jos herää huoli päihteiden ongelmakäytöstä. Poliisien tekemää päihdetyötä; poliisin näkyminen katukuvassa ja päihteidenkäytön valvonta."

"Kerrottaisiin mistä saisi apua päihteiden lopettamiseen ja avun saanti olisi helppoa"

"Varmaan kaikki on tärkeää, mutta erityisesti nuorten ja lasten pelaamiseen (pellen sisäinen uhkapeli esim. loot box) liittyviin haittoihin toivoisin että kiinnitettäisiin selvästi nykyistä enemmän huomioita"

Seuraaviin seikkoihin toivottiin erityisesti Orimattilassa puuttuttavan/kehittävän: Nuorten päihteidenkäyttö, alaikäisten tupakointi, haitoista ja terveysvaikutuksista kertominen, rahapelaaminen, peliautomaattien sijoittelu, nuuskaaminen, alaikäisille välittäminen ja myynti, varhainen puheeksiotto ja puuttuminen.

Vapaina kommentteina erityisistä huomionaiheista nousi esiin:

"Sähkötupakoista lähtevä sankka sauhu on häiritsevää joidenkin nuorisoryhmien pössytellessä yhtä aikaa samassa paikassa"

"Lasten nikotiiniuotteiden käyttö kouluissa ja erityisesti sen selvittäminen miten nuuskaa on niin paljon saatavilla. Nuuskan käytön haitoista lapset eivät tiedä tarpeeksi"

"Rahapeliä osalta puuttuu kaikki tukitoimet"

"Kännissä ja aineissa autolla ajaminen on lisääntynyt rutkasti. Joka päivä saa lehdestä lukea Orimattilan päissään ajajista"

"Enemmän ohjausta päihteettömiin hoitoihin (esim. myllyhoito, AA, NA, GA9), rahoitusta jälkiseurantaa, tiukempaa puuttumista, vaikkei siitä hyötyä ole ennen kuin ihminen itse haluaa apua"

"Nuorille mahdollisuuksia / tsemppi stipendiä esim. lopettamisesta"

Seuraavien keinoin esitettiin käytettäväksi ongelmiin puuttumiseksi: Yleinen tiedottaminen, luennot ja kampanjat, nuorille mielekästä

tekemistä, kokoontumispaikkoja, isää poliisivalvontaa, julkisen vallan valvonnan ja kontrollin lisääminen, sanktiot, sakko, kovemmat rangaistukset.

Vapaina kommentteina keinoista esiin nousi:

"Sellaisia joissa ihmiset menisivät juttelemaan jollekin aikuiselle."

"Lisää valistusta kouluihin ulkopuolisilta toimijoilta. Myös alakoulujen ylimmille luokille lisää tietoiskuja ja infoa"

"Kouluilla (aloitus jo ala-koulun puolelta) ja urheiluseuroissa puhuminen - ns. 0-toleranssiin pyrkiminen"

"Tiivis neuvola- ja tukipalvelut. Sosiaalityön tuki. Poliisin ehkäisevä työ infoten lapsia ja nuoria. Lasten ja nuorten mielenterveyden turvaaminen"

"Laaja-alaista yhteistyötä. Lisää tukea lasten ja nuorten ja perheiden arkeen Myös uusia menetelmiä vanhojen rinnalle, kuten koulunuorisotyö, koulun sosiaalityötä entistä enemmän yhteisölliseen suuntaan, lisää dialogia ja mahdollisuuksia dialogille lasten, nuorten ja aikuisten välille."

"Jalkautuvia aikuisia iltaisin ja viikonloppuisin nuorten pariin jututtamaan ja rohkaisemaan nuoria terveempiin valintoihin elämässä kuten harrastusmahdollisuuksista kertominen ja myös mahdollistaa vaikkapa nuorille suunnattu vapaa-ajanviettopaikka jossa päihteettömyys olisi periaatteena sekä aktiiviteettimahdollisuudet matalalla kynnyksellä tarjolla"

"Esim. Sarasteen palveluihin Ei pääse jos opiskelee koska he työskentelevät 8-16."

"Poliisitukkimusta ja valvontaa lisäävä nopeasti. Paikallisravintolaan tarkempia tarkastuskäyntejä useasti, alaikäiset pääsevät täällä ravintolaan liian helposti. Katupartiointia ja valvontaa tehostettava. Kannabiksen kotikasvatukseen puuttuttava ja kotietsintöjä huumeaineiden välittämisen estämiseksi lisäävä. Nuoret varsinkin tietävät ihan yleisesti mistä ja keneltä huumeita saa hankittua Orimattilassa, kummallista että tätä ei saada kuriin viranomaisten taholta"

Lisäksi kyselyssä nousi seuraavia maakunnallisia huomioita:

Alueen asukkaat ovat huolissaan alaikäisten kannabiksen ja nuuskan vaarojen vähättelystä sekä yleistyneestä nuuskaamisesta ja nuuskan välityksestä kouluissa

Päijähämäläisten mukaan kouluissa tehtävä, kokemusasiantuntijoiden ja ammattilaisten yhteistyönä toteutettu ehkäisevä päihdekasvatus- ja valistustyö on tärkein keino päihdehaittojen ehkäisyyn. Päihdekasvatus tulee heidän mukaansa aloittaa riittävän ajoissa, jo alakoulun viimeisillä luokilla, ja sen tulee pitää sisällään tietoa terveysvaikutuksista, haitoista sekä käytön vaikutuksesta omaan talouteen ja mahdolliseen velkaantumiseen

Lapsille ja nuorille toivottiin lisää mielekästä vapaa-ajantoimintaa, maksuttomia harrastuksia sekä päihdeettömiä kokoontumispaikkoja. Myös aikuisille toivottiin vaihtoehtoista ja mielekästä tekemistä kaupungilla tarjoten lisää osallistumisen, yhteisöllisyyden ja osallisuuden mahdollisuuksia

Lasten vanhemmille tulee tarjota tietoa ja tukea päihdekasvatukseen sekä oman päihdeidenkäytön arviointiin jo neuvolasta alkaen sekä edelleen vahvemman lapsiperhetyön avulla.

Poliisin katupartiointia toivottiin vahvistettavan sekä kauppojen edessä tapahtuvaan päihdeiden välittämiseen alaikäisille ja avoimeen huumekauppaan tulisi puuttua aikaisempaa vahvemmin.

Vastaajat toivoivat nopeampaa hoitoon pääsyä, lisää saatavuutta päihdepalveluihin sekä matalakynnyksisiä, helposti lähestyttäviä paikkoja esimerkiksi kauppakeskuksiin, joista saa tietoa, apua ja tukea. Tukea toivottiin myös lähiomaisille, koska päihdekäyttö koskee koko perhettä ja muuta lähipiiriä. Toivelistalla oli niinkään mahdollisuus asioida anonyymisti.

Alueen kunnissa tehtävä ehkäisevä päihdetyö oli tuttua joka neljännelle vastaajalle (24%).

Huoli liiallisesta rahapelaamisesta ja sen aiheuttamista haitoista nousi vahvasti esiin avoimissa vastauksissa. Moni toivoi peliautomaattien määrän vähentämistä sekä poistamista kauppojen sisäankynneistä

Vastaajat toivoivat nopeampaa hoitoon pääsyä, lisää saatavuutta päihdepalveluihin sekä matalakynnyksisiä, helposti lähestyttäviä paikkoja esimerkiksi kauppakeskuksiin, joista saa tietoa, apua ja tukea. Tukea toivottiin myös lähiomaisille, koska päihdekäyttö koskee koko perhettä ja muuta lähipiiriä.

Kaupungin ehkäisevän työn esimerkkejä vuodelta 2019:

- Orimattilassa aloitti toukokuussa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämisen ja johtamisen resurssi (hyvinvointipäällikkö); toimenkuvaa uudistettiin henkilövaihdoksen yhteydessä
- Kesällä 2019 kokeiltiin alle kouluikäisten maksutonta kesäliikuntaa ja lasten kesätoimintaa kehitetään yhdessä seurojen ja

yhdistysten kanssa.

- Kaikilla kouluilla tarjottiin koululaisille ilmaisia kerhoja
- Kaupunki oli mukana seudullisessa LAPE-ohjausryhmässä (sivistysjohtaja). Orimattilassa on oma LAPE-ryhmä, joka on kokoontunut vuoden 2019 aikana. Lisäksi LAPEen liittyy ns. kuntatiimi, jossa mukana ovat Orimattilan lisäksi Myrskylä ja Pukkila.
- Kaupunginedustaja (hyvinvointipäällikkö) mukana kaikissa maakunnallisissa ehkäisevän työn verkostoissa
- Etsivää nuorisotyötä kehitettiin (mm.roolijaot, oppilaitosyhteistyö)
- Orimattilassa aloitti kaksi ammatillista työpajaa. Työpajoilla tehdään opinnollistamista.
- Liikuntaneuvontapäiviä lisättiin: 2018 oli yksi päivä ja 2019 kaksi päivää viikossa (lisäresurssin myötä)
- Orimattilan KOTO-hankkeen tekemä kiintiöpakolaisten elintapaohjaus osana kunnan kotouttamistyötä jatkui
- Kaupungin yhdistysten, seurojen ja järjestöjen toiminnan ylätason koordinointi siirrettiin hyvinvointipäällikölle ja yhdistysillat vakiinnutettiin (2xvuodessa)
- Kaupungin vapaaehtoistoiminnan verkosto aloitti toimintansa loppuvuodesta 2019 maakunnallisen koordinaattorin toimesta
- Kaupungin sosiaalisen median viestintäkanavia kehitettiin osana ehkäisevän työn laajempaa tiedottamista. Ehkäisevälle työlle luotiin omat sivut osana niin ikään luotuja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kotisivuja (www.orimattila.fi --> Terveys ja hyvinvointi)
- Kaupungissa toteutettiin kouluterveyskyselyt ja päihdetilannekysely, jotka vietiin ensi kerran myös valiokunnalle ja valtuustolle sekä hallitukselle tiedoksi
- Kaupungin tulosalueet ovat kehittävä yhteistyössä seurakunnan ja järjestöjen kanssa pilotoivaa toimintaa. Esim. Pienten Nuokku 3.-5. -luokkalaisille on alkanut yhteistyössä kaupungin nuorisopalveluiden, seurakunnan, MLL:n ja Ampun 4H-yhdistyksen kanssa. Aloitettiin suunnittelemaan myös nuorisokahvilapilottia samojen toimijoiden kanssa.
- Varhaiskasvatuksen perheohjausta tehtiin tavoitteellisesti
- Kaikilla koulut Orimattilassa ovat Liikkuvia Kouluja. Kouluille on tehty hyvinvointityön malli, joka oli käytössä myös vuonna 2019
- Mielenterveyspalveluiden toimintamallia ei ole pystytty laatimaan. Mielenterveyspalveluille ei ole resursseja.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstö koulutettiin Mini-Versoon.
- Opetushenkilöstöä koulutettiin Friends-ohjelmaan, KiVaKouluun, Versoon ja LionsQuest-ohjelmaan.
- Huuma-hankkeen kautta henkilöstölle ja oppilaille järjestettiin koulutuksia ja oppitunteja
- Varhaiskasvatussuunnitelmaan tuli vuonna 2019 velvoite tehdä päiväkotiyksiköihin kiusaamisen vastainen suunnitelma
- Palveluverkkoselvityksen 2019 yhteydessä tehtiin useita eri osa-alueiden lapsivaikutusten arviointeja
- Ikääntyneiden avoin päivätoiminta päätettiin ottaa jatkossa kaupungin hoidettavaksi (PHHYKY lakkautti toiminnan osana omaa palvelutuotantoaan). Ryhmät aloittavat vuonna 2020 Orimattilan Käkelässä ja Artjärvellä (maksutonta sosiaalista kanssa käymistä + fyysisiä harjoitteita)
- Ehkäisevän työn toimijoista koottiin tietoa, niin että keskeiset toimijat tunnistettiin.
- Nuuska-agentit koulutettiin keväällä 2019 kaikille yläasteille yhteistyössä EHY RY:n kanssa

2.2 Onnistumisia vuonna 2019

Toimialat ovat halutessaan saaneet kirjata tähän onnistumisiaan vuoden ajalta:

Liikunta- ja nuorisopalvelut

Skeittipuiston ja tekonurmikentän rakentamishankkeet käynnistettiin - molemmat liikuntapaikat valmistuvat kokonaisuudessaan vuonna 2020. Lisäksi saimme sivistys- ja hyvinvointitoimialan palveluverkkoselvitykseen sisällytettyä liikuntapaikkasuunnitelma ja sen ansiosta varattua liikuntapaikkojen peruskunnostamiseen ja hankesuunnitteluun vuoden 2020 talousarviossa määrärahat. Määrärahat mahdollistavat liikuntapaikkojen systemaattisen ja suunnitelmallisen kehittämisen.

Liikuntatilojen hinnastot uudistettiin 1.1.2019 alkaen ja uutena hinnastoon tuotiin matalan kynnyksen maksuton liikuntatoiminta. Hinnastomuutos lisäksi erityisesti urheilutalon käyttöastetta ja omaehtoisten maksuttomien liikuntaryhmien määriä erityisesti työ- ja ikäihmisillä.

Liikuntaneuvontapäivät saatiin tuplattia edellisvuoteen verrattuna, koska oman liikunnanohjaajan resurssia pystyttiin ohjaamaan tähän työhön. Aloitimme yhteistyön paikallisten kuntosaliryttäjien kanssa liikuntakurssien järjestämisestä päivä- ja ilta-aikaan. Tämän yhteistyön ansiosta liikuntakurssien määrää pystyttiin nostamaan neljällä kurssilla ja kohdentamaan liikuntapalvelujen kursseja ensimmäistä kertaa myös työikäisille.

Nuorisopalveluihin saatiin lisäresursseja koulunuorisotyöhön ja nyt molemmilla yläkouluilla toimii omat koulunuorisotyöntekijät. Tämä mahdollistaa myös perusnuorisotyöhön lisäresursseja. Nuorten työpajalla käynnistettiin toinen ammatillinen työpaja (luova kokkipaja). Vuonna 2018 käynnistetty duunaripaja vakiinnutti paikkansa ja ohjautumisaste pajalta vuonna 2019 oli 100% eli kaikki pajan nuoret ohjautuivat positiivisesti eteenpäin.

Varhaiskasvatus

Voimakas kehittäminen näkyi viime vuodessa. Varhaiskasvatus oli mukana monessa hankkeessa ja osa niistä jatkuu yhä. Tavoitteita asetettiin, jotta voisimme täyttää strategiassamme luvatus lauseen: Järjestämme seudun parhaat varhaiskasvatuspalvelut

- Ensimmäisenä tavoitteena oli pedagogiikan vahvistaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Lähdimme vahvistamaan henkilöstön taitoa tukea lasten sos. emotionaalisia taitoja Lamkin OPH:n hankkeen e-valmennuksen tuella 1.1 - 30.6.2020. Hanke onnistui hyvin ja olemme saaneet konkreettisia keinoja käyttöön kentälle.

- Toisena tavoitteena oli esiopetuksen oppilashuollossa lasten mielenterveystaitojen tukeminen ja kuraattorityön kehittäminen.

Oppilashuollon käytänteitä kehitettiin mm. käynnistettiin Piki-materiaalin käyttö esiopetusryhmissä. Olemme ottaneet käyttöön yhteneviä vaikuttavia menetelmiä perusopetuksen kanssa mm. Friends, - ja Miniverso-koulutus koko henkilöstölle ja kaikille yli 3v lapsille (lukuun ottamatta avoin pk:n ja perhepäivähoidon lapset)

-Kolmantena tavoitteena oli laatia tuen /erityisopetuksen kehittämissuunnitelma yhdessä perusopetuksen kanssa. Tukea tuen järjestäjille koulutusprosessi yhteistyössä perusopetuksen kanssa on käynnistynyt ja meillä oli todella tuottoisa ja konkreettiaan tasolle menevä seminaari rehtoreiden ja varhaiskasvatuksen esimiesten sekä tuen työntekijöiden kanssa Pajulahdessa.

Sivistystoimen asettama kehittämistavoite oli laatia yhteinen tuen toteuttamisen suunnitelma varhaiskasvatuksesta- toiselle asteelle. Suunnitelmatyö on aloitettu ja sen pitäisi olla valmiina 2020 syksyllä.

- Neljäntenä tavoitteena oli laatia palveluseteliselvitys ja talousarvio esitys vuodelle 2020 ja toteuttaa lapsivaikutustenarviointi. Näiden pohjalta on selvitys ja talousarvio sekä ennakkovaikutustenarviointi tehty.

- Viidentenä tavoitteena oli hankkia Lifecare-ohjelma, sähköinen työvuorosuunnitelma-ohjelma(Titania) ja järjestää käyttöönottokoulutus. Lifecare-ohjelma pilotoitiin ensin Lintulan ja Pennalan päiväkodissa ja elokuun alusta kaikki ottivat sen käyttöön. Titania pilotoitiin ensin Lintulan ja Lilliputin päiväkodissa ja loppuvuodesta kaikki ottivat myös sen käyttöön.

- Saimme päivitettyä paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja järjestimme yhteisöllisyyden lisäämiseksi yhteisen vasu-koulutuspäivän esimiehille, yksityisille toimijoille ja perhepäivähoitajille.

- Varhaiskasvatuksen perheohjaukselle oli valtava kysyntä ja asiakkaita oli noin 120 vuoden aikana. Myös henkilökunnalle annettua konsultaatiota oli paljon.

- Sivistystoimen psykologin kanssa järjestettiin uhmakoulu eskari ikäisten lasten vanhemmille.

- MLL:n ja seurakunnan kanssa suunniteltiin perhekeskus toimintamallin mukaisia yhteisiä tempauksia vuodelle 2020

Ravitsemuspalvelut

- kouluruokadiplomeja haettiin ja saatiin yhdeksälle koululle, makuakkos-diplomit haettiin ja saatiin kuudelle päiväkodille.
- vietettiin teemapäiviä päiväkodeissa, kouluissa ja ikääntyneiden palveluasumisessa
- lähellä tuotettua oli tarjolla kerran kuukaudessa

3 Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Voimassa oleva, Orimattilan kaupungin vuosien 2018 - 2021 laaja hyvinvointikertomus arviointiin loppuvuodesta 2020 ja se on käsitelty myös HyTe:n ohjausryhmässä keväällä 2020. Kyseinen arviointi kattaa tämän hyvinvointikertomuksen kohdan ja se tullaan julkaisemaan omana, erillisenä julkaisunaan.

4 Koonti vuodesta 2019

Ilonaiheita vuonna 2019:

- kirjaston kävijä- ja lainamäärät ovat kasvussa
- syntyvyydenlasku taittumassa (vuoteen 2018 verrattuna, muttei ole vuoden 2017 tasolla)
- kuntien välinen nettomuutto (= Orimattilaan muuttavat) hienoisessa nousussa
- työttömien määrä edelleen laskussa, myös vaikeasti työllistyneiden määrä + nuorisotyöttömyys
- toimeentulotukea hakeneiden määrä laskussa (myös lapsiperheet)
- tupakointi ja nuuskaaminen vähentynyt 8. ja 9. luokan oppilailla
- opettajat rohkaisevat useammin mielipiteen ilmaisuun tunnilla
- 8.-9. luokkalaisten yksinäisyys vähentynyt
- kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus 8.-9.luokkalaisten kohdalla vähentynyt
- rahapelien pelaaminen viikoittain on vähentynyt 8.- 9. luokkalaisten keskuudessa

- dementian esiintyvyys laskussa
- työkyvyttömyyseläkettä saavien 25 - 64-vuotiaiden määrä laskussa
- säännöllisen kotihoidon piirissä olevien määrä nousussa
- tuki- ja liikuntaelinsairauksien esiintyvyys laskussa

Huolenaiheita vuonna 2019:

- lapsiperheiden määrä hienoisessa laskussa
- koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 - 24-vuotiaiden määrä nousussa
- koululounas jää yhä useammalta syömättä
- kaupungin lainamäärä ja suhteellinen velkaantuneisuus kasvussa
- yhä harvemmat 8.-9.luokkalaiset harrastavat hengästyttävää liikuntaa edes kerran viikossa
- rikoksista epäiltyjen 0-14-vuotiaiden määrä selkeässä nousussa
- lukiolaisten yksinäisyys lisääntynyt
- ns. menetettyjen elinvuosien määrä ikäluokassa 0 - 80-vuotta Orimattilassa kasvussa
- pojilla lievää ylipainoa ja lihavuutta kaikissa ikäluokissa (ad. 14 vuotta)

5 Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Kuntastrategia toimii valtuuston lakisääteisenä ohjausvälineenä, sisältäen kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi strategiassa tulee ottaa huomioon muun muassa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet. Orimattilan strategiaan mukaan Orimattila on:

ONNISTUVA - Vetovoima ja kasvu

Orimattila on 50 vetovoimaisimman kunnan joukossa vuoteen 2025 mennessä.

ONNELLINEN - Yhteisöllisyys ja osallistuminen

Kaikkien yhteinen Orimattila on asukkaidensa yhteisö.

OIVALTAVA - Toimintojen kehittäminen

Orimattila on hyvinvoinnin ja elinvoiman mallikunta sekä edelläkävijä palveluiden uudistamisessa.

Orimattilan arvoja ovat:

Avoimuus ja rohkeus

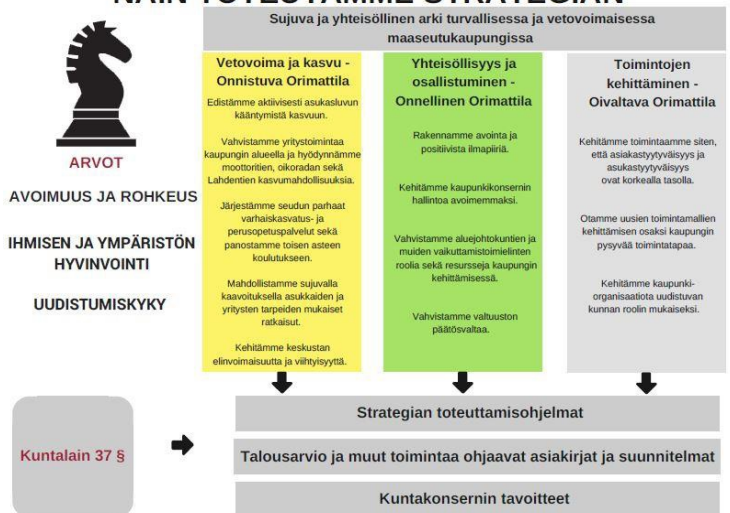
Ihmisen ja ympäristön hyvinvointi

Uudistumiskyky

Orimattilan strategia 2018 - 2021 SWOT - analyysistä nousevat asiat:

Orimattilan vahvuksina nähdään mm. hyvä sijainti pääkaupunkiseudun ja maakuntakeskuksen läheisyydessä, rauhallinen ja turvallinen asuinpaikka, toimivat peruspalvelut ja sujuva arki sekä aktiivinen järjestö- ja seuratoiminta. Vahvuutena ovat myös päätöksenteon joustavuus, taitava taloudenpito sekä vahva yhteishenki paikallisten yrittäjien keskuudessa. Heikkoutena nousevat esiin mm. hajanainen kaupunkirakenne, seudullisen yhteistyön haasteet sekä kehittämishankkeiden resurssipula. Heikkoutena nähdään myös maan keskiarvoa alempi tulo- ja koulutustaso sekä kuntalaisten rajallinen osallistuminen. Väestön ikääntyminen ja nuorten syrjäytyminen tuovat myös haasteita. Ulkoisina mahdollisuuksina nähdään mm. kaupungin sijainti kasvukeskusten lähellä, hyvät liikenneyhteydet sekä turvallinen ja luonnonläheinen asuinympäristö. Kaupungissa on edellytykset yhteisöllisyyden ja kylähengen kasvulle sekä yhteistyön kehittämiseen (kunta ja maakunnat). Ulkoisina uhkina nähdään mm. kansalliset rakenteelliset muutokset (esim. sote- ja maakuntauudistus), oman päätösvallan kapeneminen ja julkisten palvelujen edelleen keskittyminen. Uhkana voi olla myös verotulojen riittävyys, investointien rahoituskustannukset, väestörakenne sekä maakunnan yhteisen tahtotilan puuttuminen.

NÄIN TOTEUTAMME STRATEGIAN

Orimattilan strategia löytyy kokonaisuudessaan: <https://www.orimattila.fi/paatoksenteko-ja-hallinto/strategiat-ohjelmat-saannot>

Strategia hyväksyttiin helmikuussa 2018. Strategian painopistealueita tarkennettiin valtuustoseminaarissa elokuussa 2018 Perlaconin johdolla. Valtuuston työskentelyn pohjalta nousi seuraavat neljä teemaa keskeisiksi tavoitteiksi: kaavoitus, markkinointi, lapset ja nuoret ja henkilöstön hyvinvointi. Nämä teemat otettiin huomioon vuoden 2019 talousarvion valmistelussa.

Laaja hyvinvointikertomus ovat kuntatasoinen, kaikkia kuntien toimialoja ohjaava toteuttamisohjelma. Sen avulla johdetaan, kehitetään ja ohjataan kunnassa tehtävää hyvinvointityötä. Vuosittainen hyvinvointikertomus kuvaa kyseisen vuoden ajalta kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa. Kunnanvaltuusto hyväksyy sekä laajan hyvinvointikertomuksen että vuosikertomukset sekä ohjaa, arvioi ja seuraa sen toteutumista.

6 Hyvinvointisuunnitelma

Orimattilan kaupungin osalta laajan hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosa korvaa kaupungin vuosittaisen hyvinvointisuunnitelman, joka sisältää tavoitteita ja toimenpiteitä vuosille 2018-2021 kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Se on hyväksytty valtuustossa vuonna 2017 ja se arviointiin loppuvuonna 2019. Jatkovaa hyvinvointisuunnittelua ja niihin liittyvää tavoitteen asettelua tehdään kaupungin toimialoilla osana vuosittaisia talousarviotavoitteita. Kaupungin strategiset tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ovat huomioitu myös toimialakohtaisissa kehittämissuunnitelmissa ja ne arvioidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

Seuraavan valtuustokauden laajan hyvinvointisuunnitelman (vuosille 2021 - 2024) kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön ns. kärkien työstäminen aloitetaan kaupungin HyTe-ohjausryhmässä keväällä 2020. Kärkien työstämiseen otetaan mukaan kaupunkilaisia sekä yhdistyksiä, järjestöjä ja kolmannen sektorin edustajia. Lisäksi myöhemmin myös neuvostot sekä poliittiset päättäjät. Tarkennetut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet mittareineen ja toimenpiteineen laaditaan ja hyväksytään vuonna 2021 uuden kuntastrategian työstön yhteydessä, uuden valtuuston aloittaessa toimintaansa.

Syksyllä 2020 valmistuu kaupungin ensimmäinen lakisääteinen suunnitelman ikäänntyneiden toimintakyvyn tukemiseksi, "Ikäystävällinen Orimattila". Se antaa suuntaviivoja seuraavan laajan hyvinvointisuunnitelman sisältöihin ja tavoitteisiin. Nuorten ehkäisevän työn suunnitelma oli päivityksen alla mutta siihen liittyviä moniammatillisia työpajoja on jouduttu siirtämään koronatilanteen vuoksi ensin keväällä ja myöhemmin syksyllä 2020. Työtä pyritään jatkamaan mahdollisimman pian.

Arviointi

Turvallinen ja viihtyisä asuin- ja elinympäristö

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit

Turvallisen ja esteettömän liikkumisen sekä joukkoliikenteen kehittäminen	Esteettömyyskävely Katujen kunnossapito ja turvallisuus liikenneväylillä Eteläisen Päijät-Hämeen liikenneturvallisuuksuunnitelman toimenpiteet toimialoittain: Liikenteen vaaranpaikkojen kartoittaminen Liikenneturvallisuskoulutukset / tapahtumat kuntalaisille	Vanhus- ja vammaisneuvosto Kaupungin liikenneturvallisuuksuystöryhmä Liikenneturva Tekninen toimi, ELY Sivistyspalvelut Aluejohtokunnat	Asiakaspalautte Liikenneturvallisuuksustilatot Toteutuneet koulutukset / tapahtumat
Ympäristön viihtyisyyden lisääminen yhteistyössä kaupungin ja Laaditaan asukaslähtöinen keskustan kehittämissuunnitelma Kaupungin toimialat Aluejohtokunnat Nuorisovaltuusto Asiakaspalautteet Yhteistyö- / osallisuusfoorumit kuntalaisten kanssa	Laaditaan asukaslähtöinen keskustan kehittämissuunnitelma	Kaupungin toimialat Aluejohtokunnat Nuorisovaltuusto Vanhus- ja vammaisneuvosto Oppilaitosyhteistyö /kehittämishankkeet	Asiakaspalautteet Yhteistyö- / osallisuusfoorumit

Elinvoimainen kaupunki

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Työllisyyden kehittäminen ja turvaaminen	Pitkäaikaistyöttömien tukeminen työelämään ja erilaisten toimintamuotojen kehittäminen	Kaupungin työllisyysyksikkö Paikalliset ja seudulliset yhteistyöverkostot ja hankkeet (TE-toimisto, Phhyky, järjestöt, yhdistykset, yrittäjät)	Työttömyys % Pitkäaikaistyöttömyys % Aktiivointiaste%
	Nuorisotyöttömyyden vähentäminen, koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrän vähentäminen	Kaupungin työllisyysyksikkö Nuorten työpaja Etsivä nuorisotyö Oppilaitosyhteistyö Mahdolliset hankkeet	Nuorisotyöttömät % alle 25-vuotiaat Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17- 24- vuotiaat
Kaupungin vetovoimaisuus lisää uusien asukkaiden määrää	Uusien asuinalueiden suunnittelussa toimialojen tiivis yhteistyö esim. kouluverkko, kevyen liikenteen väylät	Luottamuselimet Tekninen toimi Sivistystoimi	Väestömäärän kehitys Huoltosuhde Elatussuhde Verotulot/ asukas Vuositake / asukas
Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Kuntalaisille järjestetään monipuoliset liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet yhteistyössä yhdistysten kanssa Kaupungin lähiliikuntapaikkoja, liikuntareitistöjä ja luontoalueita kehitetään	Kaupungin toimialat Seurakunta, järjestöt, yhdistykset Mahdolliset hankkeet Seudullinen yhteistyö Phhyky	Kansalaisopiston kurssien määrä Liikuntaryhmien ja -paikkojen määrä Kulttuuritapahtumien määrä Kaupungin myöntämien avustusten määrä Sotkanet- indikaattorit Yhdistysten järjestämä toiminta /osallistujamäärät

	Elintapaohjaus ja liikuntaneuvontapalvelut		Asiakaspalautekyselyt liikuntapaikkojen tai -palveluiden käyttäjille joka toinen vuosi
	Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut: Ravitsemussuositusten käyttöönotto ja kouluruokailusuositusten mukainen toiminta. Oppilaiden osallistaminen suunnitteluun ja arviointiin Yhteistyön kehittäminen eri toimijoiden välillä: kaupunki ja Phhyky sekä järjestöt ja tuottajat Liikkuva koulu-ohjelman toteuttaminen	Varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden yksiköt Liikunta- ja nuorisopalvelut Oppilaat ja vanhemmat Järjestöt, yhdistykset Phhyky Sapere-verkostotyö Mahdolliset hankkeet Seudullinen yhteistyö	Kouluruokadiplomien määrä Makua-diplomien määrä Kouluterveyskysely Koulutusten /tapahtumien määrä Liikkuva koulu-ohjelmaa toteutetaan kaikissa kouluissa
Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen	Perhekeskustoimintamallin kehittäminen eri toimijoiden yhteistyönä (LAPE-hanke)	Varhaiskasvatus- ja opetuspalvelut Liikunta- ja nuorisotoimi Phhyky Seurakunta Yhdistykset, järjestöt ja muut toimijat Nuorisovaltuusto	Suunnitelma yhteistyöstä laadittu 2020
Ammattilaiset tunnistavat päihteisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa	Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntien henkilöstöä sekä muiden alojen ammattilaisia ohjeistetaan ja koulutetaan tunnistamaan päihde-,mielenterveys- ja peliongelmat, ottamaan ne puheeksi ja tarjoamaan tukea niihin varhaisessa vaiheessa. Lasten ja nuorten päihdesuunnitelman toimenpiteet Ehkäisevän työn palveluista ja toimijoista kootaan tietoa ammattilaisten käyttöön	Esimiehet /johto Ammattilaiset Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Seutukoordinaatioryhmä Seutukoordinaattori Seudullinen terveyden edistämisen hanke haussa (HuuMa- huumeton maakunta)	Koulutukset - koulutuspäivät /vuosi - koulutuksissa esitellyt ja käytössä olevat menetelmät ja välineet Tietokoonti palveluista ja eri toimijoista Arviointi toimenpiteiden toteutuksesta Soikanettilastot kouluterveyskysely Ehkäisevän päihdetyö ry:n tavoitteiden mukainen toimintaammattiryhmien monipuolisuus
Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö	Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntien henkilöstöä (mm. varhaiskasvatus, oppilashuolto, nuorisopalvelut) ohjeistetaan ja koulutetaan puuttamaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan)	Esimiehet / johto Seutukoordinaattori Seutukoordinaatioryhmä Turvallisuusverkosto	Koulutus: - koulutuspäivät /vuosi - Orimattilasta osallistujien määrä
Ikääntyvien kuntalaisten toimintakyvyn ja kotona asumisen tukeminen	Kotona asumista tuetaan kotihoidon ja kotikuntoutuksen keinoin sekä uusia asumismuotoja kehittämällä	Phhyky Kaupunki Muut toimijat	Säännöllisen kotihoidon piirissä yli 75 - vuotiaat, % Kotona asuvat yli 75- vuotiaat, % Omaishoidon tuen piirissä yli

			75- vuotiaat, % Tehostetun palveluasumisen piirissä yli 75- vuotiaat, %
	Yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentäminen eri toimijoiden yhteistyönä Kaupungin, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyö ikääntyvien virike- ja harrastustoiminnassa Omaishoitajien työn tukeminen Seniorien tietotekniikan osaamisen vahvistaminen	Oppilaitosyhteistyö Wellamo-opisto Kaupungin toimialat Seurakunnat, yhdistykset ja järjestöt Phhyky	Ryhmien määrä ja monipuolisuus Arviointi omaishoitajien tukimuotojen kehityksestä

Toimintojen kehittäminen uudistuvassa toimintaympäristössä

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Maakunnan ja kunnan yhteistyö	Työllisyyden hoitoon, maahanmuuttajapalveluihin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on luotu maakunnalliset rakenteet ja vastuut eri toimijoiden välille	Kaupungin toimialat Maakunta Muut toimijat	Yhteistyörakenteiden kuvaus Toteutunut yhteistyö
	Palveluihin liittyvät yhdyspinnat ja tehtävät kartoitetaan kuntayhtymän ja maakunnan kanssa	Hyvinvointipäällikkö	Yhdyspintaluettelo
	Kaupungin sivistystoimen ja maakunnan välillä on toimivat yhteistyörakenteet	Sivistys- ja hyvinvointitoimen johtoryhmä	Yhteistyörakenteiden kuvaus Toteutunut yhteistyö
Digitalisaation kehittäminen kaupungin palveluissa	Otetaan käyttöön: Sähköiset hakemukset - avustukset ym. Palautejärjestelmät Kävijämääräseurannat	Kaupungin eri toimialat	Sähköisten järjestelmien määrän kartoitus Uusien sähköisten järjestelmien määrä
	Lähipalveluiden turvaaminen tulevissa uudistuksissa	Vaikuttamistoimet seudullisessa luottamushenkilö- / viranhaltijatyöryhmissä Otetaan käyttöön ennakkovaikutusten arvioinnit	Luottamuselimet Kaupungin eri toimialat

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Lapsivaikutusten arviointia kehitetään päätöksenteossa	Hallintokuntien päätösten valmistelussa otetaan käyttöön lapsivaikutusten arviointi	Kaupungin eri toimialat	Tehdyt lapsiarvioinnit / määrä
Yhdistys-, järjestö- ja seuratoiminnan tukeminen ja kehittäminen	Selvitys mahdollisuudesta tarjota yhdistysten ja järjestöjen käyttöön kaupungin tiloja	Elinvoima ja tekninen toimiala	Selvitys on tehty.
	Vuosittain säännölliset yhteistyötapaamiset kaupungin ja järjestöjen ja yhdistysten kanssa	Kaupungin eri toimialat Yhteinen Päijät-Häme -hanke	Toteutuneet tapaamiset Toteutunut yhteistyö
Edistetään kuntalaisten omaa aktiivisuutta ja yhteisöllisyyden vahvistumista	Tarjotaan mahdollisuuksia ja tukea kuntalaisten omaehtoiseen toimintaan eri toimijoiden kanssa esim. tilat, tiedotus, vertaisohjaaja - ja muu koulutus	Kaupunki Nuorisovaltuusto Phhyky Seurakunnat, yhdistykset, järjestöt Yhteinen Päijät- Häme -hanke	Tapahtumien ja koulutusten määrä sekä osallistujien määrä

7 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyy kuntasektorilla yhteensä yli 80 erillistä suunnitelmaa. Ohessa on listattu tärkeimpiä työhön liittyviä suunnitelmia mutta työtä ohjaavat myös lainsäädäntö sekä erilliset valtakunnalliset ohjeistukset ja strategiat.

- Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018 - 2021
- Päijät-Hämeen perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2017 - 2020
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvoinnisuunnitelma 2018-2021 (Orimattilan tavoitteet ao. ohjelman sisällä)
- Päijät- Hämeen maahanmuutto-ohjelma
- Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Päijät-Hämeen ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma
- Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden suunnitelma
- Orimattilan erityisliikunnan kehittämisohjelma
- Kaupungin eri toimialojen kehittämissuunnitelmat
- Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma (207-2020)
- Orimattilan turvallisuussuunnitelma (2014)
- läkkäiden yhteen sovitettujen palvelujen kokonaisuus Päijät-Hämeessä
- Orimattilan kestävä kehityksen ohjelma EKOLA
- Etelä-Päijät-Hämeen turvallisen ja viisaan liikkumisen suunnitelma (2018)

[Suunnitelmat löytyvät tästä.](#)

8 Raportin hyväksyminen

Hyvinvointikertomus vuodelta 2019 hyväksyttiin kaupunginhallituksessa xx.xx. ja kaupunginvaltuustossa xxxx